

У нумары:

Адзінства пачуццяў і поглядаў

Супрацоўніцтва творцаў з вайскоўцамі — адметная рыса культурнага жыцця.

Стар. 3

Культура не мае правінцый

Гутарка са старшынёй Брэсцкага аблвыканкама Канстанцінам Сумарам.

Стар. 4

Рознаколернае жыццё

Уладзімір Ліпскі, аўтар 52 кніг: 30 год на чале часопіса «Вясёлка», 20 — на чале Беларускага дзіцячага фонду.

Стар. 5

Прага сапраўднасці

Агляд сакавіцкіх нумароў часопісаў «Польмя», «Малодосць» і «Нёман».

Стар. 7

«Папраўляць таварыша трэба далікатна...»

Гутарка Міколы Мікуліча з Уладзімірам Гніламёдавым і артыкул Юрася Пацюпы — на завяршэнне лімаўскай палемікі.

Стар. 14-15

ІДЗЕ ПАДПІСКА НА І ПАЎГОДДЗЕ 2008 г.

ПАДПІСАЦА НА ШТОТЫДНЁВІК «ЛіМ» МОЖНА З ЛЮБОГА МЕСЯЦА

Для індывідуальных падпісчыкаў:

1 месяц — 6400 руб.
Падпісны індэкс — 63856

Ведамасная падпіска:

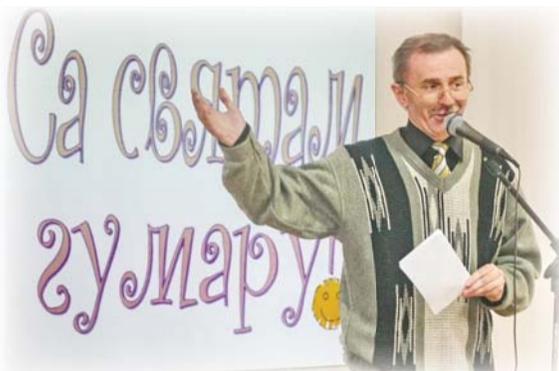
1 месяц — 8300 руб.
Падпісны індэкс — 638562

Індывідуальная льготная падпіска для настаўнікаў: першае паўгоддзе, на 1 месяц — 4400 руб. Падпісны індэкс — 63815

Льготная падпіска: 1 месяц — 6500 руб. Падпісны індэкс — 63880

Каб год для вас быў небагім — падпішыцеся на «ЛіМ»!

«Смяяцца не грэх»

Пад такой назвай першага красавіка ў цэнтральнай гарадской бібліятэцы імя Янкі Купалы сталіцы прайшло свята гумару. Прасторная лекцыйная зала ледзь змясціла аматараў вострага слова ды калючага радка. Тут жа дэманстравалася выстава гумарыстычнага жывапісу Сяргея Давідовіча і сатырычнай графікі Алега Карповіча. Шмат хто з прысутных літаратараў змог убачыць свае карыкатурныя выявы, таму шчыры смех можна было пачуць яшчэ задоўга да самой імпрэзы.

Са сцэны віталі ўсіх прысутных вядучыя Мікола Шабовіч і Міхась Башлакоў, якія суправаджалі кожны выхад выступоўцаў вясёлымі эпіграмамі. У сваю чаргу ўдзельнікі вечарыны не прапусkali магчымасці пасмяяцца з калег па пярэ і, вядома ж, з саміх сябе. Сваёй пазітыўнай энергетыкай дзяліліся з прысутнымі Аляксандр Быкаў, Георгій Юрчанка, Віктар Шніп, Анатоль Зэкаў, Пятро Радзечка, Уладзімір Ермалаеў, Янусь Малец, Павел Саковіч ды іншыя. Тэатр мініяцюры "Другая армія мастацтваў" развесялі прысутных гістарычнымі замалёўкамі, а падчас выступлення тэатра "Жывое слова" публіка ўвогуле падпявала выканаўцам.

Дарэчы, дагэтуль не існуе адзінай версіі пра вытокі святкавання 1 красавіка. Паводле меркавання некаторых даследчыкаў, традыцыя жартаваць у гэты дзень прыйшла да нас з антычных часоў. Яшчэ адна гіпотэза звязвае

святкаванне Дня смеху з днём веснавога раўнадзенства паводле Грыгарыянскага календара, пасля якога старажытныя рымляне адзначалі свята ў гонар бажства Смеху (Рысуса).

Першае ж пісьмовае згадванне пра 1-га красавіка як пэўны Дзень гумару знойдзена ў англійскай літаратуры і датуецца XVII стагоддзем.

Ян АКУЛІН

Фота Кастуся Дробава

Пад зоркаю Максіма

У школьных гады ён ведаў на памяць амаль усе вершы Максіма Багдановіча. Зборнічак люблага сэрцу паэта ўзяў з сабою, калі пайшоў служыць у войска... Вобраз Багдановіча, яго лірычныя радкі лейтматывам праходзяць праз усю творчасць Сяргея Гумілеўскага: ад першых вучнёўскіх, студэнцкіх работ — да сённяшніх станковых скульптур і помніка, устаноўленага ў Ялце.

Зусім заканамерна, што менавіта Літаратурны музей Максіма Багдановіча наладзіў персанальную выставку гэтага майстра, чые творы ўражваюць светлым рамантызмам, лірычнасцю і цеплынёй пачуццяў. Кампазіцыі з бронзы, каменя, дрэва, сіліміна, гіпса, нібы сагрэтыя подыхам натхнення і шчырасцю сэрца. Дзівосны пластычны меладызм, дасканалую рытмічнасць рукатворных цудаў Сяргея Гумілеўскага адмыслова лоструе назва выставкі: "Паэзія формы". А самі работы, сярод якіх — "Мелодыя", "Натхненне", "Зорка Венеры", "Элегія", "Легуценні", "Музыка", "Паэт і муза"; партрэты маці, сястры; абліччы Скарыны, Рафаэля, Адама Міцкевіча; спрадвечныя вобразы мацярынства і пшчоты, — нібы абагульнены свет мастацкай творчасці, мроя, адухоўленай прыгажосці, непадуладных часу каштоўнасцяў.

Госці вернісажа гаварылі пра рэдзкаснае спалучэнне мастацкага таленту майстра з выдатнымі чалавечымі якасцямі, пра глыбінную беларускасць, арганічна ўласцівую творчай сямі Гумілеўскіх. А яшчэ пра тое, што яму, сыну знакамітага скульптара Льва Гумілеўскага, удалося пераадолець вялікую спакусу і не пайсці па слядах "зорнага" бацькі, абраць уласны шлях і да сваіх сарака пяці гадоў вызначыцца індывідуальнай пазіцыяй у мастацтве.

Пад шатамі Цэнтральнага баганічнага саду пасялілася яго мармуровая "Талубка"; у прысадах знакамітага радзівілаўскага парку паўсталі бронзавыя бюсты паэтарамантыка Уладзіслава Сыракомлі ды ар-

хігэктара Бернардоні, які стварыў "музыку ў камені" для ўладароў Нясвіжа... А ў саўтарстве бацькі ды сына Гумілеўскіх з'явіліся манумент Кірылу Тураўскаму на цэнтральнай плошчы Гомеля; трыпціх "Сказ пра Нясвіж" для інтэр'ера Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі; помнік Янку Купалу, што некалькі гадоў таму ўстаноўлены непадалёк ад Кулузаўскага праспекта расійскай сталіцы (на жаль, урачыстае адкрыццё помніка некалькі разоў пераносілася ды так і не адбылося).

У 2003 г. дзякуючы творчаму тандэму Гумілеўскіх з'явіўся помнік Максіму Багдановічу ў Ялце, на старых могілках, дзе пахаваны паэт. Сяргей Гумілеўскі добра памятае, як высіявала задума. Строгая калона — даніна захапленню Багдановіча класічным вершаванымі формамі (ронда, трыялет). Светла-шэры граніт — матэрыял трыбушчы і добра глядзіцца ў цёмным асяроддзі старога зарасніку. Дэкаратыўныя элементы з украпінамі васілька — кветкі радзімы. Валун з выбітымі на ім вершаванымі радкамі... Дарэчы, выбраць іх дапамагла маці, якая параіла размясціць на камені словы: "Кожную ночку на зорку дзівіцца буду ў далёкім краю".

Тэма Багдановіча не пакідае Сяргея Гумілеўскага. З Ялты ён прывёз невялікі, але ладны цёмны камень, працяты белай паласой, — і размясціў на ім бронзавую статуэтку паэта. Прыгожая мініяцюра датуецца 2008 годам.

Святлана БЕРАСЦЕНЬ
Фота Кастуся Дробава

На прэзідыуме праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі

Ствараць шырэйшую чытацкую прастору

Часопіс "Маладосць" рыхтуецца да 55-гадовага юбілею. Здадзены ў друкарню святочны нумар. Пішацца сцэнарый юбілейнай вечарыны. Удакладняюцца іншыя пытанні, што патрабуюць вырашэння ў дадзеным выпадку... І, канечне ж, абмяркоўваюцца новыя праекты, планы, перспектывы. Відавочна, што гэтая сітуацыя і падштурхнула да размовы пра "Маладосць" на чарговым пасяджэнні прэзідыума праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі, якое вёў кіраўнік творчага саюза Мікалай Чаргінец.

З інфармацыяй пра часопіс, творчыя і эканамічныя складнікі ў яго дзейнасці выступіла галоўны рэдактар выдання Раіса Баравікова. Падаючы статыстыку, колькі ж аўтараў выступіла ў "Маладосці" за мінулы год, Раіса Андрэеўна вылучыла маладых, пачынаючых паэтаў і празаікаў, чые творы былі ўпершыню прадстаўлены шырокаму колу чытачоў (дарэчы, апошнім часам тыраж часопіса пераадолеў трохтысячную мяжу). Ведучы гаворку пра новыя імёны, Раіса Андрэеўна звярнула ўвагу на болей выразнае акрэсліванне прыярытэтаў у пошуку чытацкай аўдыторыі. "Маладосць" як выданне адрасавана юнаму, маладому чытачу. І гэта павінна адбывацца і на тэматыцы твораў. Па-другое, часопіс з'яўляецца адной з першых прыступак да сталай дзейнасці ў літаратуры. Таму ў рэдакцыі шмат увагі да дэбютантаў. Ды і сама студэнцкая, літаратурная моладзь перш-наперш ідзе ў "Маладосць".

Але сёння часопіс, як і ўвогуле мастацкая літаратура на беларускай мове, патрабуе больш пільнай увагі. На пасяджэнні прэзідыума не ішла размова пра абавязкі дзяржаўных інстытутаў у плане пашырэння падпіскі альбо павелічэння асігнаванняў дзяржавы на выданне. Усё гэта робіцца і без таго. Робіцца з году ў год. Міністэрства інфармацыі краіны як заснавальнік, які з'яўляецца і фінансавым фундатарам часопіса, цудоўна разумее клопаты і праблемы "Маладосці". Справа — у пашырэнні чытацкага поля. А гэта ўжо — і ўзровень працы самой рэдакцыі, яе аўтарскага актыўна. А яшчэ — стварэнне ў краіне шырокай атмасферы па спрыянні ў развіцці літаратуры для дзяцей ды юнацтва.

Відаць, зусім невяпакдова сябра прэзідыума праўлення ветэран айчынай літаратуры, празаік Алесь Савіцкі выказаў ідэю правядзення ў бліжэйшай будучыні пленума праўлення СПБ па пытаннях дзіцячай літаратуры. Прапанову падтрымалі многія ўдзельнікі пасяджэння. Створана рабочая група па падрыхтоўцы да пленума ў складзе Алеся Савіцкага, Уладзіміра Ліпскага, Георгія Марчука, Міхася Пазнякова, Алеся Карлюкевіча.

На прэзідыуме разгледзілі і іншыя пытанні. У прыватнасці, быў абмеркаваны зварот газеты "Звязда" да тэмы мемарыялізацыі сядзібы М. Танка ў Мядзельскім раёне. Па вырашэнні гэтага пытання і высвятленні ўсіх акалічнасцей праблемы створана камісія на чале з кіраўніком Мінскай абласной арганізацыі СПБ Р. Сакалоўскім.

Вялася гаворка пра сітуацыю з насьцяжэннем школьных бібліятэк сацыяльна значнай літаратурай. А таксама праведзена абмеркаванне неабходнасці стварэння бібліятэкі СПБ з абавязковым уключэннем у яе склад кніг усіх членаў Саюза пісьменнікаў Беларусі.

На пасяджэнні прэзідыума былі прадстаўлены арганізацыйныя работнікі СПБ — дырэктар бюро прапаганды, загадчык канцылярыі Таццяна Сяргееўна Саўчанка, загадчык агульнага аддзела, літарганізатар Раіса Мікалаеўна Куліковіч, намеснік дырэктара бюро прапаганды, літарганізатар СПБ Ганна Мечыславаўна Шваба.

Кастусь ЛАДУЦЬКА

"Юрый Іваноў — мастак, адораны бачыць захапленне і радасць жыццёвых будняў. Яго фотаапарат прадстаўляе нам калейдаскоп здзіўлення нечаканасцю кампазіцый паўсядзённага жыцця," — так выказаўся пра фотамайстра вядомы мастак Леанід Шчамялёў. Сярод іншых аўтараў цёплых водгукаў і прысвечаных Юрыю Сяргеевічу вершаў, якія аздабляюць экспазіцыю, такія знаўцы асобы, як У. Карызна, І. Лучанок, А. Маскалевіч, І. Міско, М. Савіцкі, В. Лукша, А. Рубінаў, М. Легран, Б. Крэпак, М. Фінберг...

Усё гэта і, канечне ж, самае галоўнае — работы Юрыя Іванова гэтымі днямі можна ўбачыць на ягонаў выставіцы пад назвай "Паміж белым і чорным", якая адкрылася ў Міністэрстве інфармацыі Беларусі. Мастацкія праекты такога кшталту ў сценах гэтай установы ўжо смела можна называць традыцыйнымі. Пра гэта не прамінуў узгадаць на адкрыцці экспазіцыі і міністр інфармацыі нашай краіны Уладзімір Русакевіч: "Зусім нядаўна ў гэтай імправізаванай выставачнай зале мы мелі магчымасць насалоджвацца работамі самабытных айчынных мастакоў Сяргея Давідовіча-Зосіна і Аляксея Кузьміча. Паводле шматлікіх водгукаў супрацоўнікаў і наведвальнікаў міністэрства, а таксама артыкулаў у прэсе, напрошваецца вывад — мы правільна робім, што арганізаваным тут выставікі. Гэтым разам

Імгненні, спыненныя майстрам

— таленавітага фотамастака Юрыя Іванова, якому папашчасціла здымаць знакамітых асоб Беларусі і рабіць гэта на высокім прафесійным узроўні".

Першы намеснік кіраўніцка Аміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь акадэмік Анатоль Рубінаў зазначыў, што Юрыю Сяргеевічу — гэта з'ява, а яго неабякавы позірк мастака ўмее злавіць і перадаць святлом і кампазіцыйнай настрой, эмоцыям, пачуццям, ствараючы тым самым своеасаблівы летапіс нашай гісторыі, народа, культуры ды навукі. А Герой Беларусі прафесар Міхаіл Высоцкі як "тэхнар" ахарактарызаваў творы Ю. Іванова навуковымі і тэхнічна прафесійнымі.

У сваю чаргу натуральна першаадкрывальнік міністэр-

скай галерэі літаратар і мастак Сяргей Давідовіч адзначыў, што ён не першы раз на выставіцы Ю. Іванова. І кожная з іх — гэта заўсёды адкрыццё як яго твораў, так і самага аўтара. Яго работы — адлюстраванне чалавечых лёсаў, нашых падзей і дзяржавы.

Таксама слова бралі народныя артысты Ігар Лучанок і Віктар Чарнабаеў. А дызайнер экспазіцыі, заслужаны архітэктар Беларусі Леанард Маскалевіч заўважыў, што талент Юрыя Іванова дае яму магчымасць бачыць з'явы сучаснага жыцця, падзеі, даваць ім ацэнку і расставіць акцэнт.

Выстаўка "Паміж белым і чорным" аб'ядноўвае фотаздымкі як пастановачныя, так і адвольныя. Тэматыка іх так-

сама разнастайная, нібыта вяселкавая палітра, што месціцца паміж азначанымі белым і чорным колерамі. Цеплыню і пяшчоту лепш за стэнд з невялікім аповедам і сямейнымі фотаздымкамі "100-годдзю з дня нараджэння маці Марыі Іванавы і бацькі Сяргея Аляксандравіча прысвячаю".

З партрэтаў на глядачоў пазіраюць як вядомыя ўсім нам асобы: Уладзімір Мулявін, Мітрапаліт Філарэт, Ігар Лучанок, Сяргей Прытыцкі, Пётр Машэраў, Канстанцін Сіманаў... так і простыя людзі: "Салоха", "Паляшучка"... Пазначаны і пэўныя падзеі ў жыцці нашай краіны: "9 мая 1975 года ў Брэсце", "Шэсце ветэранаў", "Пуск мінскага метро", "Шклоў. Выбары Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь 10 ліпеня 1994 года", "Дзень пісьменства ў Тураве"... Прывабляюць краявіды "Браслаўскага возера", адмысловыя здымкі жывёл.

Як зазначыў Юрыю Іваноў, калі ён у 1960-я гады стаў фотакарэспандэнтам, думаў, што пакуль выйдзе на пенсію, зробіць адмысловы архіў, а потым на яго падставе будзе ладкаваць выстаўкі на радасць сабе і людзям. Але прыгажосць жыцця прадаўжаецца, сысці ад яе проста немагчыма. Так што фотамастак працягвае працаваць, бо пастаянна нараджаюцца новыя тэмы.

Віктар КАВАЛЁЎ
Фота Кастуся Дробава

Нас яднае культура

Польскі інстытут у Мінску падвёў вынікі VIII конкурсу імя Ежы Гедройца. Адбылося ўрачыстае ўзнагароджанне пераможцаў.

На пачатку цырымоніі выступіў прафесар Адам Мальдзіс — адзін з лаўрэатаў самага першага такога творчага конкурсу і на сённяшні дзень, бадай, адзіны беларус, якому давалася бачыцца з легендарным Рэдактарам (так называлі Гедройца яго спадзвіжнікі). Вядомы пісьменнік і вучоны нагадаў пра міжнародную дзейнасць Е. Гедройца — заснавальніка і выдаўца часопіса "Культура", раславеў пра тое, што ўжо зроблена і што трэба зрабіць дзеля ўшанавання памяці нашага знамага земляка, які дбаў пра развіццё сяброўскіх сувязяў паміж Польшчай і яе ўсходнімі суседзямі, у полі зроку якога заўсёды была Беларусь. Некалькі гадоў таму ў Мінску, у Нацыянальным музеі гісторыі і культуры нашай краіны, праходзіла выставіца, прысвечаная Е. Гедройцу; ладзілася Міжнародная канферэнцыя, прымеркаваная да 100-годдзя з дня яго нараджэння; ажыццёўлена выданне дзвюх кніг. А нядаўна ў нашай сталіцы з'явілася і вуліца, названая імем Ежы Гедройца. Знойдзена дакументальнае пацвярджэнне таго, што ён, ураджэнец Мінска, быў ахры-

шчаны ў Архікатэдральным саборы Найсвяцейшай Панны Марыі. І цяпер, як заўважыў А. Мальдзіс, трэба засведчыць гэты факт усталяваннем мемарыяльнага знаку — або на сцяне касцёла звонку, або ў інтэр'еры. А ў журналістаў з'явілася нагода напісаць пра Гедройца, пабудукаўшы па новым сталічным мікрараёне ў пошуках вуліцы, якой нададзена яго імя.

Дырэктар Польскага інстытута ў Мінску Пётр Казакевіч уручыў дыпломы прадстаўнікам СМІ Беларусі, якія вылучыліся ў чарговым журналісцкім спаборніцтве. Шмат прыемных слоў было сказана пра ўзровень творчай працы лідэра VIII конкурсу імя Ежы Гедройца — рэдакцыі газеты "Літаратура і мастацтва". Наш "ЛіМ" атрымаў ганаровы дыплом I ступені "за прафесіяналізм і актыўную пазіцыю ў развіцці польска-беларускіх кантактаў у галіне культуры".

Я. КАРЛІМА

На здымку: дырэктар Польскага інстытута ў Мінску Пётр Казакевіч і прафесар Адам Мальдзіс.

Фота аўтара

Нядаўна Прэзідэнт Беларусі ўручыў дзяржаўныя ўзнагароды рупліўцам розных галін беларускай эканомікі, супрацоўнікам органаў унутраных спраў, дзеячам культуры і мастацтва. Сярод узнагароджаных — і прадстаўнікі беларускай дыяспары ў Расійскай Федэрацыі.

Узнагароды суайчыннікам

У ліку адзначаных медалём Францыска Скарыны — старшыня савета Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі "Беларусы Расіі" Францішак Каўрыга, старшыня савета нацыянальна-культурнай аўтаноміі "Беларусь" у Рэспубліцы Комі Аркадзь Крупенька, намеснік дырэктара па культуры Новасібірскай гарадской грамадскай арганізацыі "Беларускі культурна-асветны цэнтр у імя святой Еўфрасінні Полацкай" Людміла Счастлівенка. Уручаючы ўзнагароды нашым суайчыннікам, якія жывуць у Расіі, Аляксандр Лукашэнка зазначыў: "Не памылюся, калі скажу, што ваша праца не менш важная за дыпламатычную. Папулярныя беларускую культурную спадчыну за мяжой, з'яўляючыся своеасабымі пасламі добрай волі, вы ствараеце прывабны вобраз сваёй Беларусі, раскрываеце мудры, спакойны, міралюбны і стваральны характар нашай цудоўнай радзімы".

Лана ІВАНОВА

Сусветны дзень паэзіі для знаўцаў беларускай літаратуры — двойное свята. Бо ён супадае з днём народзінаў Францішка Багушэвіча. У гэты дзень на Смаргоншчыне, дзе знаходзіцца спадчыны маёнтак паэта, прайшла літаратурна-музычныя сустрэчы, якімі ў мясцовых бібліятэках распачаўся тыдзень дзіцячай і юнацкай кнігі.

Тыдзень для юных чытачоў

На яго адкрыццё ў Смаргонь з Мінска прыехалі дырэктар Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры Лідзія Макарэвіч, літаратуразнаўца Уладзімір Содаль, паэт Навум Галыяровіч. Яны выступілі перад школьнікамі, бібліятэкарамі і настаўнікамі.

Пра сувязь жыццёвых і творчых лёсаў В. Дуніна-Марцінкевіча і Ф. Багушэвіча распавяла супрацоўніца дзіцячай раённай бібліятэкі, якім давалася прагледзець шмат матэрыялаў падчас падрыхтоўкі да сустрэчы. Паэт Алесь Жамойцін — дырэктар Літаратурна-мемарыяльнага музея-сядзібы Францішка Багушэвіча — распачаў сваё выступленне пранізлівым спевам дудкі беларускай, без якой рэдка абыходзіцца ўрачыстасці ў гонар слаўтага "музыкаў адваката". Пасля ён прачытаў некалькі вершаў — сваіх і класіка.

"Такія літаратурныя святы адбываюцца ва ўсіх буйных бібліятэках Смаргоншчыны, — распавяла бібліятэкар Смаргонскай цэнтральнай бібліятэкі Алена Каравай. — А ў дробных — ранішнікі для дзяцей, літаратурныя гадзіны. Тыдзень дзіцячай і юнацкай кнігі ладзіцца ў нас штогод. Мы выбіраем розныя формы мерапрыемстваў — гульнявыя праграмы, літаратурна-музычныя кампазіцыі, выступленні ў школах. Сёлета плануецца вечарыны, прысвечаныя 95-годдзю Сяргея Міхалкова і юбілею нашага земляка, паэта, навукоўцы Генадзя Пашкова".

Саша ДОРСКАЯ

Ва ўрачыста-святочнай абстаноўцы ў калоннай зале Дома афіцэраў адбылася сустрэча міністра абароны Рэспублікі Беларусь генерал-палкоўніка Леаніда Мальцава з прэзідыумам Рэспубліканскай камісіі па шэфстве работнікаў культуры і мастацтва над асабовым складам Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь, прадстаўнікамі творчых саюзаў і арганізацый.

Адзінства пачуццяў і поглядаў

Распачынаючы пасяджэнне, памочнік міністра абароны па ідэалагічнай рабоце ва Узброеных Сілах Беларусі — начальнік галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы Міністэрства абароны генерал-маёр Аляксандр Гура акрэсліў мэту мерапрыемства як падвядзенне вынікаў і ўзнагароджанне лаўрэатаў і пераможцаў агляду-конкурсу на лепшыя творы літаратуры і мастацтва, прысвечаныя 90-годдзю Узброеных Сіл Беларусі, сучаснаму жыццю арміі, ды прэзентацыі новых праектаў.

на сцэне сталічнага Дома афіцэраў, так і ў іншых гарадах краіны і за яе межамі). Студыя ваенных мастакоў арганізавала 12 выставак, у тым ліку 5 персанальных. А кіраўнік студыі М. Апіёк стаў лаўрэатам спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Беларусі. Актыўна працуе і ладзіць сустрэчы з юнацтвам ваенна-мастацкай студыі пісьменнікаў. Акадэмічны ансамбль песні і танца Узброеных Сіл знаходзіцца ў шэрагу лепшых прафесійных творчых калектываў нашай краіны, штогод дае больш як 100 канцэртаў

раны новыя сацыякультурныя праекты, якія спрыяюць рэалізацыі творчага патэнцыялу ваеннаслужачых і членаў іх сем'яў. Ігар Міхайлавіч выказаў упэўненасць, што сумесная праца членаў камісіі і вайскоўцаў паспрыяе ўмацаванню маральнага духу грамадзян Беларусі і росту духоўнага патэнцыялу Узброеных Сіл, стане сімвалам маральнага і патрыятычнага выхавання.

Пісьменнік, генерал-маёр авіяцыі Анатоль Сулянаў распавёў пра плённае супрацоўніцтва літаратараў з вайскоўцамі, пра цікавыя сустрэчы ў ваенных і цывільных навуковых установах. Слова таксама бралі дырэктар Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны Сяргей Азаронак, намеснік генеральнага дырэктара кінастудыі "Беларусьфільм" Аляксандр Целушко.

У заключнай частцы мерапрыемства міністр абароны Леанід Мальцаў уручыў пераможцам і лаўрэатам конкурсу на лепшыя творы літаратуры і мастацтва дыпламы, прэміі і каштоўныя падарункі.

Так, дыпламамі рознай ступені ў такіх намінацыях, як "Творчы жывапіс, скульптура, графіка, прыкладнае мастацтва", "Творчы прозы і паэзіі", "Артыкулы і нарысы", "Музычны твор" і г.д. ганараваны калектывы студыі ваенных мастакоў (М. Савіцкі, У. Уродніч, Л. Дударэнка, М. Апіёк, І. Міско, А. Панцюк-Жукоўскі), калектывы Драматычнага тэатра Беларускай Арміі за пастапоўку спектакля "Не пакідай мяне" паводле п'есы А. Дударова, кампазітар І. Лучанок, мастацкі кіраўнік Брэсцкага тэатра драмы і музыкі А. Козак, драматург А. Дударэнка, а таксама навучэнка брэсцкай СШ № 25 Г. Ткачова, галоўны рэжысёр ТЮГа Н. Башава, пісьменнікі Я. Карпукоў, М. Пазнякоў, кампазітар А. Чыркун, драматург А. Дзялендзік, літаратары У. Магзо, Т. Залеская, М. Шашкоў, акцёр І. Шрубейка, вакальная група "Артылерыст"...

За актыўны ўдзел у рабоце Рэспубліканскай камісіі па шэфстве работнікаў культуры і мастацтва над асабовым складам Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь былі адзначаны генеральны дырэктар Палаца Рэспублікі П. Волкаў, дырэктар Белдзяржфільма А. Гарбар, пэат А. Аўруцін, дырэктар Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М. Горкага Э. Герасімовіч, народны артыст Беларусі М. Дрынеўскі, пісьменнік А. Савіцкі, публіцыст Н. Чайка, рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі А. Рашчупкін...

Пэралік усіх лаўрэатаў і пераможцаў конкурсу можна доўжыць і доўжыць. Але галоўным вынікам творчага саборніцтва паўстае доказ адзінства пачуццяў і поглядаў як твораў, так і тых, для каго яны працуюць.

Віктар КАВАЛЁЎ

На здымку: падчас мерапрыемства.

Фота аўтара

Ад Камітэта па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь

У адпаведнасці з пунктам 9 Палажэння аб Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь, зацверджаных Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 5 мая 2006 г. № 300 «Аб Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь», з мэтай шырокага азнаямлення грамадскасці прадстаўляецца інфармацыя аб работах, дапушчаных да ўдзелу ў конкурсе на саісканне Дзяржаўных прэміяў Рэспублікі Беларусь 2008 года.

Падкамітэт па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь у галіне навукі і тэхнікі паведамляе, што да ўдзелу ў конкурсе на атрыманне Дзяржаўных прэміяў Рэспублікі Беларусь у галіне навукі і тэхнікі 2008 года дапушчаны наступныя работы:

Шаўчук Вячаслаў Уладзіміравіч, Смычнік Анатоль Данілавіч, Кірыенка Валерый Міхайлавіч. Работа «Распрацоўка і ўкараненне рэсурсаберагальных тэхналогій здабычы і перапрацоўкі сільвінітавых руд на РУП «ВА «Беларуськалій», якія павышаюць канкурэнтаздольнасць калійных угнаенняў на сусветным рынку». Вылучана дзяржаўнай навуковай установай «Інстытут агульнай і неарганічнай хіміі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі». Прадстаўлена Нацыянальнай акадэміяй навук Беларусі;

Пілюк Ядвіга Эдвардаўна, Бяляўскі Уладзімір Марцінавіч, Сухавіч Віктар Віктаравіч. Работа «Стварэнне сістэмы сартоў азімага і яравога рапсу, распрацоўка тэхналогій вырошчвання і ўкараненне іх у вытворчасць». Вылучана рэспубліканскім вытворчым прадпрыемствам «Навукова-практычны цэнтр Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі па земляробстве». Прадстаўлена Нацыянальнай акадэміяй навук Беларусі;

Круглік Генадзь Сяргеевіч, Матросаў Уладзімір Мікалаевіч, Шкадаравіч Аляксей Пятровіч. Работа «Лазерныя крышталі: тэхналогія вырошчвання, даследаванне і ўкараненне ў практыку». Вылучана Беларускай нацыянальным тэхнічным універсітэтам. Прадстаўлена Міністэрствам адукацыі;

Андрыянаў Мікалай Віктаравіч, Анелькін Мікалай Іванавіч, Матачкін Віктар Аркадзевіч. Работа «Распрацоўка і прамысловая рэалізацыя комплекснай тэхналогіі вытворчасці высокавугляродзістага гарачакатанага мелкасортнага пракату круглага сячэння на стане 150 ва умовах РУП «Беларускі металургічны завод». Вылучана рэспубліканскім унітарным прадпрыемствам «Беларускі металургічны завод». Прадстаўлена Міністэрствам прамысловасці;

Дзюжаў Ангрэй Анісімавіч, Жмайлік Валерый Аляксеевіч, Шыла Іван Мікалаевіч. Работа «Стварэнне канструкцый і арганізацыя вытворчасці сямейства зернеўборачных камбайнаў «Палесе». Вылучана рэспубліканскім канструктарскім унітарным прадпрыемствам «ГСКБ па збожжаўборачнай і кормаўборачнай тэхніцы» вытворчага аб'яднання «Гомсельмаш». Прадстаўлена Міністэрствам прамысловасці;

Ягораў Аляксандр Мікалаевіч, Руды Віктар Віктаравіч, Бігэль Мікалай Віктаравіч. Работа «Распрацоўка і асваенне вытворчасці сямейства кар'ерных самазвалаў асабліва вялікай грузпадымальнасці з электрамеханічнай трансмісіяй». Вылучана рэспубліканскім унітарным вытворчым прадпрыемствам «Беларускі аўтамабільны завод» вытворчага аб'яднання «БЕЛАЗ». Прадстаўлена Міністэрствам прамысловасці;

Вечар Дэмітрый Вячаславіч, Рубцэвіч Іван Іванавіч, Шведгаў Сяргей Васільевіч. Работа «Распрацоўка, арганізацыя серыйнай вытворчасці і экспартных паставак канкурэнтаздольных навукаёмістых мікраэлектронных вырабаў для высоканадежных радыёэлектронных сістэм падвойнага і спецыяльнага прызначэння». Вылучана навукова-вытворчым аб'яднаннем «Інтэграл». Прадстаўлена Міністэрствам прамысловасці;

Галавач Ангрэй Альбертавіч, Мікалаевіч Юрый Іванавіч, Макаравіч Віктар Паўлавіч. Работа «Распрацоўка і асваенне вытвор-

часці спецыяльных калёсных шасі чацвёртага пакалення ваенна-тэхнічнага і падвойнага прызначэння». Вылучана вытворчым рэспубліканскім унітарным прадпрыемствам «Мінскі завод калёсных цягачоў». Прадстаўлена дзяржаўным ваенна-прамысловым камітэтам.

Падкамітэт па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь у галіне навукі і тэхнікі зьяўляецца да спецыялістаў, кіраўнікоў арганізацый, навуковых устаноў, прадпрыемстваў, органаў дзяржаўнага кіравання, грамадскіх аб'яднанняў з просьбай прыняць удзел у абмеркаванні работ і аўтарскіх калектываў.

Водгукі спецыялістаў, матэрыялы грамадскага абмеркавання, прапановы і заўвагі просьба накіроўваць да 15 верасня 2008 г. на адрас: 220072, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 66. Падкамітэт па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь у галіне навукі і тэхнікі.

Тэл./факс (017) 284-24-56.

Падкамітэт па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры паведамляе, што да ўдзелу ў конкурсе на атрыманне Дзяржаўных прэміяў Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры 2008 года дапушчаны наступныя работы:

Башлакоў Міхаіл Захаравіч, Барздыка Міхаіл Фёдаравіч. Кнігі паэзіі і графікі «Нетры», «Пальні. Чарнобыль». Вылучаны працоўным калектывам Цэнтральнай бібліятэкі імя Янкі Купалы г. Мінска. Прадстаўлена Міністэрствам культуры.

Левановіч Леанід Кірзевіч. Цыкл раманаў «Шчыглы», «Паводка сярод зімы», «Дзікая ружа», «Сіняе лета». Вылучаны калектывам дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа. Прадстаўлена Міністэрствам культуры.

Таліпаў Флярый Саліхавіч, Акружная Святлана Арцёмаўна, Салаўёў Валаянцін Мікалаевіч. Спектакль «Кацярына Іванаўна» па п'есе Л. Андрэева. Вылучаны дзяржаўнай установай «Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа». Прадстаўлена Міністэрствам культуры.

Альшэўскі Віктар Уладзіміравіч, Зінкевіч Уладзімір Леанідавіч, Савіч Уладзімір Пятровіч. Сэрыя жывапісных твораў для залы ўрачыстых пасяджэнняў дзяржаўнай установы «Гомельскі палацава-паркавы ансамбль». Вылучана ўстановай адукацыі «Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў». Прадстаўлена Міністэрствам культуры.

Крамарэнка Віктар Уладзіміравіч, Вінаградгаў Міхаіл Кліменцьевіч, Шохіна Людміла Мітрафанавна. Архітэктура будынка Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Вылучана унітарным прадпрыемствам «Мінскпраект». Прадстаўлена Міністэрствам архітэктуры і будаўніцтва.

Падкамітэт па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры зьяўляецца да кіраўнікоў арганізацый, навуковых устаноў, прадпрыемстваў, міністэрстваў і ведамстваў з просьбай правесці грамадскае абмеркаванне пералічаных работ і аўтарскіх калектываў.

Водгукі, матэрыялы абмеркавання, прапановы і заўвагі па работах і аўтарах просьба накіроўваць у падкамітэт па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры да 15 верасня 2008 г. на адрас: 220072, г. Мінск, вул. Сурганава, 1, корп. 2, каб. 412.

Тэл./факс (017) 284-23-81.

Міністр абароны генерал-палкоўнік Леанід Мальцаў зазначыў, што за перыяд пасля апошняй сустрэчы з творчай інтэлігенцыяй рэалізавана вельмі шмат розных патрыятычных праектаў. Прыкладам, упершыню быў зняты і выйшаў на экраны поўнаметражны мастацкі фільм пра сучасную беларускую армію «Шчыт Айчыны». Упершыню ў нашай краіне пачаў выдавацца часопіс «Армія і культура», у рэдакцыйна-выдавецкай установе «Літаратура і Мастацтва» пабачыў свет патэтычны зборнік «Мы храним тебя, Беларусь!». Адметна, што толькі за апошнія гады пра сучасную армію напісана больш як 150 вершаў. Таксама ўпершыню ў Беларусі падрыхтавана фундаментальнае выданне, прысвечанае сучаснай беларускай арміі. У ім разглядаюцца філасофскія аспекты забеспячэння бяспекі ў гістарычнай рэтраспектыве. Асноўная ўвага нададзена менавіта сучасным Узброеным Сілам нашай краіны. Усе гэтыя праекты рэалізаваны напярэдадні 90-гадовага юбілею.

У Рэспубліцы Беларусь прафесія абаронцы Айчыны заўсёды сімвалізавала высокую культуру і маральнасць, імкненне да ведаў. Асабліва гэта набывае значнасць сёння, калі менавіта культура і мастацтва з'яўляюцца важнейшым стратэгічным рэсурсам нацыі. Таму ў нас створаны і актыўна працуюць драматычны тэатр Беларускай Арміі (за 4 гады сыграны 88 спектакляў як

і канцэртных праграм. Зараз ансамбль падрыхтаваў новую тэматычную канцэртную праграму для ўдзелу ў рэспубліканскай культурна-патрыятычнай акцыі «Мы — беларусы!». Актыўна і плённа працуе Рэспубліканская камісія па шэфстве работнікаў культуры і мастацтва над асабовым складам Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь. Сумеснымі намаганнямі выкананы комплекс грамадска значных, выключна змястоўных мерапрыемстваў і сацыякультурных праектаў, скіраваных на фарміраванне ва ўсіх грамадзян краіны высокіх патрыятычных і духоўна-маральных якасцей... Леанід Мальцаў запрасіў усіх прысутных узяць актыўны ўдзел у падрыхтоўцы новых патрыятычных праектаў, стварэнні новых твораў, літаратурна-мастацкіх зборнікаў ды кінафільмаў.

Старшыня Рэспубліканскай камісіі па шэфстве работнікаў культуры і мастацтва над асабовым складам Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь народны артыст Савецкага Саюза, кампазітар Ігар Лучанок раскажа пра дасягненні і вынікі работы камісіі і адзначыў, што музыка і мастацтва не ведаюць межаў, і ў гэтым іх сіла. Прадстаўнікі творчай інтэлігенцыі Беларусі заўсёды цесна супрацоўнічаюць з вайскоўцамі. Без маральнага здароўя грамадзян і асабовага складу немагчыма будаўніцтва бяспекі Айчыны. Плённа праца камісіі дапамагае ўмацаваць духоўны патэнцыял арміі. Ство-

Мноства творчых сустрэч з паэтамі і празаікамі, канцэртаў, спектакляў праходзіць у Мінску, як і выдаецца тут значная колькасць мастацкай і дакументальнай літаратуры. Але гэта зусім не азначае, што за яго межамі нічога цікавага не адбываецца. Вось і Брэстчына — гэта не толькі маляўнічы край, адметны поспехамі ў прамысловасці і сельскай гаспадарцы, дзе працуе шмат сумленных людзей. Нямала робіцца тут і ў галіне культуры, народнай асветы, літаратуры. Наш карэспандэнт гутарыць са старшынёй Брэсцкага аблвыканкама Канстанцінам СУМАРАМ.

Культура не мае правініцый

— Канстанцін Андрэвіч, апошнім часам большасць інтэлігенцкіх размоў на кухні вядзецца вакол палітыкі супрацьстаяння паміж Захадам і Усходам — усе задаюцца пытаннем: што, зноў надыйшоў перыяд “халоднай вайны”? Як вам бачацца падзеі, што адбываюцца ў свеце?

— Мне здаецца, што не зусім правільна зводзіць сучасныя інтэлігенцкія “вячоркі” да размоў на кухні. Падобныя размовы — адзнака папярэдняй эпохі. Сёння маем самыя розныя сучасныя сродкі масавай інфармацыі, каб дзяліцца думкамі, і кухню як месца абмену думкамі замяніла Сеціва.

А ўвогуле хачу сказаць наступнае. У цяперашні час сусветная супольнасць адчувае ўсе мінусы аднапалярнага свету. Двухпалярны свет, якім характарызаваўся эпоха “халоднай вайны”, пры ўсёй яго недасканаласці выконваў сваю галоўную функцыю — захаванне той геапалітычнай сістэмы ў Еўропе, якая складалася пасля Другой сусветнай вайны. Прыкладна аднолькавая моц Злучаных Штатаў і Савецкага Саюза давала надзею на тое, што “халодная вайна” не ператворыцца ў “гарачую”.

Распад Савецкага Саюза знішчыў гэтую надзею. На нашых вачах адбываліся бамбардзіроўкі Югаславіі, узнікненне “гарачых кропак” на тэрыторыі былога СССР, утварэнне новых дзяржаў насуперак традыцыйнаму міжнароднаму праву.

Усе гэтыя падзеі выклікаюць пачуццё няўпэненасці ў тым, што мы можам чакаць ад заўтрашняга дня і прымушаюць насцярожана глядзець на тое, як змяняецца прывычны свет.

Калі гаварыць пра супрацьстаянне Захаду і Усходу, то найперш трэба разабрацца, што разумець пад першым і другім. Усход — гэта што? Расія — гэта Усход ці Запад? Якія перспектывы ў зменлівым свеце ў нашай Бацькаўшчыне?

Я скептычна стаўлюся да погляду на Еўрасаюз як на панацею ад айчынных “бедаў”. Еўрапейскі саюз сам мае вялікую колькасць нявырашаных праблем.

Праблемы сучаснай Еўропы якраз і прымушаюць са значнай доляй насцярожанасці ўспрымаць ідэю еўраінтэграцыі, да якой нас часам заклікаюць як замежныя палітыкі, так і апаненты сучаснага палітычнага ладу Беларусі. Сённяшняя палітычная сітуацыя чарговы раз падкрэслівае, што сапраўды паўна-вартаснае развіццё могуць забяспечыць сваім грамадзянам толькі тыя краіны, якія імкнуцца праводзіць самастойную палітыку, не паддаючыся вонкаваму дыктату, не зважаючы на настойлівыя рэкамендацыі прыняць “дары данайцаў”.

— Ці магчыма супрацьстаянне злу? Што, на ваш погляд, можа згуртаваць людзей у гэтым працэсе супрацьстаяння: ідэалогія, культура, рэлігія, літаратура?

— Сумненні быць не можа — злу не толькі магчыма, але і трэба супрацьстаяць. У стварэнні і адстойванні добра — сэнс жыцця чалавецтва.

Згуртаваць у супрацьстаянні можа сукупнасць усяго пералічанага ў пытанні — гэта і ёсць патэнцыял змагання са злом хача б у такіх яго праявах, як злачынасць, алкаголь, наркатыкі, распуста. Брэсцкая вобласць, як і ў цэлым Беларусь, мае значны гісторыка-культурны патэнцыял, які, ўяўляючы, з’яўляецца найважнейшым стратэгічным рэсурсам у супрацьстаянні злу.

Галоўнай задачай ідэалогіі я бачу фарміраванне патрыятычных перакананняў грамадства, задачай культуры і літаратуры — фарміраванне эстэтычных густаў.

Асобна трэба сказаць пра рэлігію. Нядаўна кіраўнік нашай краіны назваў царкву галоўным ідэалагам беларускай дзяржавы. Беларусь адносіцца да тых краін, якія не адмаўляюцца і не саромеюцца сваіх хрысціянскіх каранёў. З’яўленне дзяржаўнасці і прыманне

хрысціянства ішлі ў нашай гісторыі побач. Таму месца рэлігіі ў фарміраванні і замацаванні маральных прынцыпаў нельга недаацэньваць. Асабліва гэта адносіцца да нашай вобласці, якая традыцыйна вызначаецца высокай ступенню рэлігійнасці.

— Цяпер выдаецца кнігі ў некалькі разоў больш, чым дзесяць—пятнаццаць гадоў таму. Але чаму, на ваш погляд, назіраецца зніжэнне попыту на літаратуру сярод насельніцтва?

— Я не магу катэгарычна сцвярджаць пра зніжэнне попыту на літаратуру. Гэтае зніжэнне ў многім уяўнае. Многае з таго, што сёння выдаецца, трапляе пад вызначэнне, дадзенае некалі Уладзімірам Калеснікам: “шумавінне ад культуры”. Калі ў грамадстве адсутнічае цікавасць да такага шумавіння — то гэтак можна толькі радавацца.

Я веру, што цікавасць да сапраўднай літаратуры заўсёды застаецца ў тых, хто не ўяўляе сваё жыццё без літаратурных навінак, без таго, каб ведаць, чым жыве інтэлектуальная частка грамадства.

Варта таксама адзначыць, што павялічваецца колькасць выданняў, але памяншаецца іх наклад. У наш час вялікім стаў наклад у 10 000 асобнікаў, а ўспомніце — яшчэ нядаўна кнігі Быкава, Караткевіча, Шамякіна выходзілі тыражом 100, 200, 300 тысяч. У гэтай сітуацыі ўзрастае роля бібліятэк. Дарчы, наша абласная бібліятэка імя Максіма Горкага ў 2007 годзе праводзіла апытанне сярод гарадскіх і сельскіх жыхароў вобласці, якія з’яўляюцца і не з’яўляюцца чытачамі бібліятэк. Даследаванне паказала, што 67 працэнтаў гараджан і 33 працэнтаў вясцоўцаў пастаянна чытаюць кнігі і перыядычныя выданні. Значная частка жыхароў горада і вёскі (адпаведна 42 і 29 працэнтаў) купляюць кнігі. Так што падставы для аптымізму ёсць.

— Творы якіх беларускіх пісьмнікаў ці літаратараў вобласці запомніліся вам?

— Мне не хацелася б рабіць такі падзел, які прапаноўвае пытанне. Літаратары вобласці — гэта складовая частка пісьменнікаў Беларусі. Таксама свядома не хачу гаварыць пра свае чытацкія зацікаўленні, каб, вылучыўшы некага, не забыць пра іншага, разумеючы, што ў такім пытанні патрэбна далікатнасць. Спадачына многіх нашых землякоў папоўніла агульнабеларускую літаратурную скарбніцу. Найперш хацеў бы назваць імяны тых, каго ўжо няма з намі: Уладзіміра Калесніка, Яўгеніі Янішчыц, Міколы Купрэва. З сучасных аўтараў-берасцейцаў хацеў бы адзначыць Анатоля Крэйдзіча, Марыю Ляшук, Валерыя Гапеева. Спадзяюся, што яны

таксама, як і іх папярэднікі, не застануцца рэгіянальнымі творцамі, а сцвердзяць сябе ў агульнабеларускім маштабе.

Як чалавек свайго пакалення, я рос на тых самых кнігах, што і ўвесь наш народ. Сёння таксама стараюся быць у курсе творчага жыцця і Брэстчыны, і ўсяе Беларусі, і замежжа.

— Канстанцін Андрэвіч, пісьменнік, на ваш погляд, — гэта ідэалагічнае, асабістае ці грамадскае служэнне?

— І адно, і другое, і трэцяе. Сумесь трох названых катэгорый, па-мойму, дае магчымасць як найпаўней раскрыцца творчаму таленту. А ўвогуле, гэта пытанне трэба задаць найперш самім пісьменнікам.

— Якія ўзаемаадносіны існуюць паміж ідэалагічным упраўленнем аблвыканкама і абласным аддзяленнем Саюза пісьменнікаў Беларусі?

— Мне здаецца, што ўпраўленню ідэалагічнай работы і абласному аддзяленню Саюза пісьменнікаў Беларусі ўдалося знайсці той аптымальны варыянт супрацоўніцтва, які спалучае дзелавыя стасункі і творчы, крэатыўны пачатак.

З боку ўпраўлення аддзяленне мае поўнае спрыянне ва ўдзеле ў розных творчых мерапрыемствах, форумах самых розных маштабаў. З нядаўніх прыкладаў супрацоўніцтва адзначу выдзяленне сродкаў аблвыканкама на выданне “Літаратурнай карты Брэсцкай вобласці”, якая ўтрымлівае звесткі пра сотні пісьменнікаў і паэтаў, тым або іншым чынам звязаных з тэрыторыяй, што сёння ўваходзіць у склад вобласці.

Летась Брэсцкім аблвыканкамам была заснавана літаратурная прэмія імя вядомага літаратуразнаўцы і пісьменніка Уладзіміра Калесніка. З ініцыятываю стварэння прэміі выступіла абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі. Прапанова была падтрымана зацікаўленымі службамі аблвыканкама і неўзабаве мной была падпісана Інструкцыя па прысуджэнні абласной літаратурнай прэміі. Ужо восенню адбылося першае ганараванне лаўрэатаў на літаратурным фестывалі “Лунінская восень” у Лунінецкім раёне.

— Як арганізавана ў вобласці работа па падтрымку таленавітай моладзі: літаратура, мастакоў?.. Якія захады ў гэтым кірунку робіцца?

Пачну з таго, што дзіцячыя літаратурныя конкурсы абласное аддзяленне праводзіць сумесна з упраўленнямі аблвыканкама: ідэалагічным, адукацый і культуры. Летась яны былі прысвечаны Купалу і Коласу, сёлета — Яўгеніі Янішчыц.

Дзецям ёсць дзе вучыцца і выявіць свой талент. У прыватнасці, у вобласці працуе больш як 90 дзіцячых школ мастацтваў і 82 іх філіялы, працягваюцца стварэнне такіх устаноў у аграгарадках, на базе сярэдніх спецыяльных устаноў функцыянуюць кансультацыйныя цэнтры для працы з таленавітай моладдзю.

Распрацаваны комплекс мер па пошуку, станаўленні і падтрымцы таленавітых дзяцей і падлеткаў. Таленавітыя дзеці вызваляюцца (часткова або цалкам) ад платы за навучанне ў дзіцячых школах мастацтваў.

Гэта дае свой плён. За 2006—2007 гг. спецыяльным фондам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі заахвочана 35 навучэнцаў дзіцячых школ мастацтваў, з якіх 18 прызначаны штомесячныя стыпендыі, 4 — Гранд-прэміі, 8 — аднаразовая прэмія і 5 — матэрыяльная дапамога.

Па выніках працы ў 2007 годзе прэмія Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь прысуджана дзіцячай музычнай школе № 1 г. Брэста.

Значную падтрымку мае абласная арганізацыя Саюза мастакоў. Мы падтрымліваем правядзенне пленэраў, выставак, у тым ліку на міжнародным узроўні, выданне буклетаў.

Бягучы год для нашых мастакоў юбілейны, брэсцкай абласной арганізацыі Саюза мастакоў Беларусі спаўняецца 60. За гэты час створана багатая мастацкая спадчына, якая ўвайшла ў скарбніцу не толькі Брэстчыны, але і ўсяе Беларусі.

— Якія мерапрыемствы з удзелам пісьменнікаў абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі будуць праведзены ў бягучым годзе?

— Самым важным мерапрыемствам года, напэўна, стане ўручэнне літаратурных прэміяў аблвыканкама імя Уладзіміра Калесніка новым лаўрэатам у галіне прозы, паэзіі і дзіцячай літаратуры. Магчыма, месцам правядзення свята стане радзіма Яўгеніі Янішчыц, якой у лістападзе споўнілася б 60 год.

У цэлым трэба адзначыць, што наша аддзяленне пісьменніцкага Саюза адыгрывае прыкметную ролю ў творчым жыцці рэгіёна. Гэта і новыя мастацкія творы розных жанраў, прэзентацыі новых выданняў, арганізацыя і правядзенне творчых вечараў, удзел у навуковых канферэнцыях, святкаванне юбілейных дат знакавых постацей айчынай культуры.

Усе гэтыя мерапрыемствы ў большай ці меншай ступені спрыяюць сціранню ў нашай Бацькаўшчыне межаў паміж культурнымі цэнтрамі і правініцямі. Хацелася б, каб само паняцце “культурная перыферыя” знікла з ужытку ў нашай творчай прасторы.

Гутарыў
Валянцін БАРЫСЭВІЧ

У рэжыме рэальнага часу

Рыхтуецца міжрадавае пагадненне паміж Рэспублікай Беларусь і Расійскай Федэрацыяй аб супрацоўніцтве ў галіне сродкаў масавай інфармацыі. Як вядома, раней было прынята і цяпер дзейнічае пагадненне аб супрацоўніцтве ў галіне друку. Зараз дзве дзяржавы працуюць над дакументам, які пашырыць межы камунікатыўнай сферы дзвюх краін і стане вяхой у гісторыі ўзаемадачыненняў на інфармацыйным полі. Пра гэта карэспандэнту “ЛіМ” паведаміла старшыня Дэпартаменту сацыяльнай палітыкі і інфармацыйнага забеспячэння Пастаяннага камітэта Саюзнай дзяржавы Ірына НАРКЕВІЧ. Яна распавяла пра праекты, якія даць сродкаў масавай інфармацыі і развіцця літаратуры і знаходзяцца зараз на разглядзе ў Дэпартаменце.

— Дарчы, можна не выходзіць на ўзровень саюзных дакументаў, нейкі час развіваць супрацоўніцтва паміж краінамі, усталёўваючы сувязі паміж думка міністэрствамі альбо дзвюма газетамі. Гэта вельмі эфектыўна. Але бяспрэчна, трэба для гэтага мець вельмі моцныя базіс — саюзныя дакументы, — патлумачыла Ірына Уладзіміраўна. — У саюзным камітэце мы максімальна спрыяем таму, каб новы дакумент, датычны СМІ, быў прыняты. Ён будзе закрапаць і электронныя сродкі масавай інфармацыі. Я мяркую, пагадненне не імгненна вырашыць усе праблемы, але будзе мець дакладны вынік, таму што для існавання, супрацоўніцтва створыцца нарматыўна-прававая база.

— І гэта цудоўна, што ёсць праекты рознай скіраванасці...

— Так, адна справа, калі думае чыноўнік, які праект у галіне СМІ прапанаваць, як інтэгрыраваць наш прэсу, а іншая — ініцыятыва саміх устаноў. Мы падтрымліваем розныя культуралагічныя праекты. Да прыкладу, беларускага часопіса “Нёман” і “Нашае сучаснага пісьменніка” ў Расійскай Федэрацыі. Удаць праект “Лад” — у “Літаратурнай газете”. Шмат увагі надаецца праектам, дзе раскажваецца пра мастакоў, цікавыя лёсы, шмат праектаў у галіне выдавецкай дзейнасці. Выпусцілі кнігу “Лаўрэаты прэміі Саюзнай Дзяржавы”. У нас паспяхова праект у грамадска-палітычнай галіне — гэта існаванне друкаваных СМІ пад пільгаю “Саюз”. Альбо “Союзное вече” — газета парламентарыяў, інш. Летась паявіўся новы праект: інтэрнет-газета “Саюз”.

— Неважкія пакуль, на жаль, магчымасці выхаду нашых пісьменнікаў на саюзную прастору...

— Такія крокі, ведаю, рабіліся выканкамам СНД. Шмат гаварылася і гаворыцца пра выданне анталогіі беларуска-расійскай літаратуры. Мы рады падтрымаць гэты праект, але ён дастаткова фінансаваемы і немагчыма, прынамсі, з бюджэтных сродкаў, прадутледжаных на выдавецкую дзейнасць, яго прафінансаваць. Але будзем па магчымасці спрыяць гэтаму праекту — напэўна, неабходна проста ўнесці адпаведныя асобныя прапановы ў Савет Міністраў.

Калі ж вярнуцца да праекта па СМІ, то да лета, магчыма, ён будзе падрыхтаваны для разгляду на Саюзным Саўміне.

Ірына ТУЛУПАВА
Фота аўтара

Рознаколёрнае жыццё

Нядаўна ("ЛіМ" №9) мы азнаёміліся з дзейнасцю пісьменніка, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі Уладзіміра Ліпскага ў якасці старшыні праўлення грамадскага аб'яднання "Беларускі дзіцячы фонд". Сённяшні аповед — пра дзіцячы часопіс "Вясёлка", які ўзначальвае Уладзімір Сцяпанавіч, і іншыя справы ды заняткі літаратара. Гэты год паўстае юбілейным у працоўнай дзейнасці У. Ліпскага: 20 гадоў кіруе Беларускай дзіцячым фондам і 30 год — на пасадзе галоўнага рэдактара "Вясёлкі". Творчыя напрацоўкі пісьменніка ўраджаюць — ён аўтар 52 кніг, сярод якіх "Высокія зоркі", "Дзень нараджэння", "Бацькі і дзеці", "Нарачанская чайка", "Мама. Малітва сына", "Бацька. Пісьмы сына", "Вясёлая азбука"...

Далучэнне да роднай мовы

Уладзімір Сцяпанавіч ганарыцца калектывам часопіса, называючы супрацоўнікаў вясёлкаўскай сям'ёй, а таксама выданнем пяці выбраных тамоў "Вясёлкі". Кабінет Уладзіміра Ліпскага аздабляе галерэя партрэтаў: заснавальніка і першага галоўнага рэдактара выдання для дзяцей В. Віткі, Е. Лось, А. Грачанікава, іншых супрацоўнікаў і пазаштатных аўтараў. Да слова, існуе медалё Васіля Віткі, які ўручаецца за лепшы твор года: пісьменніку, мастаку, кампазітару.

Калісьці В. Вітка акрэсліў тры галоўныя задачы часопіса: каб дзеці не цураліся роднай мовы; навучыць іх любіць бацькаўшчыну, родную Беларусь; і каб дзеці навучыліся паважаць дарослых, якія вядуць іх па жыцці. Вось гэтых трох прынцыпаў калектыў выдання заўсёды і прытрымліваецца пры любых вятрах і розных грамадска-палітычных сітуацыях і зрухах у краіне.

Вельмі шырока ў мінулым годзе адзначалі паўвекавы юбілей часопіса: былі віншаванне Прэзідэнта Беларусі, урадавыя і міністэрскія ўзнагароды супрацоўнікам і пяцідзяткі аўтарам выдання.

Традыцыйнымі сталі ладжанні святаў "Вясёлкі": адно з іх нядаўна прайшло ў Лагойску. А ў самой рэдакцыі мяркуецца зрабіць нешта кшталту глядзельнай залы. "Ужо заказалі лавы, — дзеліцца сваімі планами Уладзімір Сцяпанавіч. — У нас ёсць кінапраектар, DVD, будзе тэлевізар. Мы хочам, каб тут у нас пабывалі ўсе дзіцячыя садкі і пачатковыя класы Мінска. Нядаўна сустракаўся наконце гэтага пытання са старшынёй Камітэта па адукацыі Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта Уладзімірам Шчэрбам. Думаю, усё вырашыцца станоўча. Хацелася б, каб перш за ўсё сталічныя дзеці далучыліся да роднай мовы, а потым пойдзем далей, як кажуць, па гарадах і вёсках нашай краіны".

Вакол "Вясёлкі", тыраж якой налічвае больш як пятнаццаць тысяч экзэмпляраў (для беларускамоўнага выдання вельмі няблага), удалося згуртаваць лепшыя літаратурныя сілы, адметных мастакоў і кампазітараў краіны. І было б добра, каб у кожнай хаце, дзе ёсць дзеці, была "Вясёлка". Бо апошнім часам на прасторы Беларусі з'явіліся новыя

часопісы для нашых маленькіх жыхароў. Задачы ў іх крыху іншыя — заманіць дзяцей да сябе, забавіць іх нейкімі жарцікамі, анекдотыкамі ды псеўдадурбрыкамі кшталту "твой кумір". А якія там куміры? Сучасныя моладзевыя шоумены ды "гявічкі". Можна, яны і добрыя людзі, але ж ніяк не куміры. А ў нашай краіне ёсць жа сапраўдныя куміры-пастаці, нават духоўныя апосталы, пра якіх трэба ведаць. Узятч хоць мінулае стагоддзе, якое ўзбагаціла знакамітымі суайчыннікамі не толькі Беларусь, але ўвесь свет.

Духоўнасць вечная, і вечнае тое, што заснавана на нацыянальнай глебе: на мудрасці людзей, на фальклору, літаратуры... Гэтым усім і займаецца "Вясёлка". Нават існуе рубрыка "Наша спадчына", дзе дзецям расказваюць пра знакамітых людзей, старажытныя гарады, падзеі. Трэба ведаць прыроду, бо ўчарашні дзень — ужо гісторыя. Як чалавек можа ісці ў заўтрашні дзень, калі не ведае, якімі шляхамі ішлі да гэтага.

У мінулым годзе часопіс знаёміў дзетак з творчасцю Янкі Купалы і Якуба Коласа. У гэтым годзе ў кожным нумары запланаваны карты Беларусі, да якіх У. Ліпскі піша сваё слоўца. Гэта — карты эканомікі, прыроды, помнікаў, карты Мінска і кожнай з абласцей Беларусі. Увагу У. Ліпскі акцэнтуюе на тым, каб дзеці ведалі гімн, герб і сцяг краіны, у якой нарадзіліся і жывуць, ведалі гербы гарадоў, радавод. У гэтым мы, дарослыя, павінны ім дапамагчы. Трэба выдаваць кнігі пра гісторыю Беларусі, пісаць пра кожны раён, пра кожны помнік...

"Скажам, у Рэчыцкім раёне, дзе я нарадзіўся, — працягвае Уладзімір Сцяпанавіч, — ёсць вёска Мілаград на злучыне Бярэзіны і Дняпра. Там археолагі адкрылі старажытныя людзей, адкапалі іх рэчы. Гэтыя рэчы ўвайшлі ў гісторыю, у энцыклапедыі як Мілаградская культура. А такія мясцінкі, адметныя і адрослыя тым ці іншым чынам, можна знайсці ў кожным раёне.

Ці мястэчка Васілевічы зноў-такі ў Рэчыцкім раёне. Вычытаў нядаўна незвычайны факт: у XIX стагоддзі майстры-дрэвапрацоўчычкі і аўтараў навуковага зборніка — краязнаўцы М. Баўтовіч (г. Полацк), С. Чыгрын (г. Слонім), А. Шнейдар (г. Талачын)...

нас, а тэмы некаторыя творцы высмоктваюць з пальца"...

Багата выданне на розныя рубрыкі ды конкурсы, да прыкладу, "Любома Беларусь". У многіх школах і дзіцячых садках ёсць гурткі, творчыя калектывы, дзейнасць якіх асвятляецца ў часопісе. Адметна, калі маленькія дзеці складаюць вершы, пішуць замалёўкі, апавяданні, казкі і дасягаюць у рэдакцыю. Ёсць аўтары з дзіцячых дамоў, некаторыя нават выпусцілі па кніжачцы. Можна з упэўненасцю сказаць, што калі сёння дзеці чытаюць "Вясёлку", то заўтра яны будуць чытаць "ЛіМ", "Маладоць", "Польмя".

Сёлета часопіс абвясціў конкурс "Самая дарагая рэч у тваім доме". Такі конкурс калісьці праводзіў Васіль Вітка. Тады перамога хлапец, які напісаў, што самая дарагая рэч у іхнім доме — абедзенны стол. Бацька-механікатар вяртаецца з поля, маці-дзярка прыходзіць з фермы, дзеці — са школы. Усе сядуць за стол і расказваюць, які прайшоў дзень. Таму, на яго погляд, гэты стол — галоўная рэч у хаце. Цікава, што назавуць сённяшнія дзеці?

Ужо ёсць допісы. Прыкладам, адзін хлопчык напісаў, што ён разам з дзядулем быў на радзіме Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча ў Люцінчы. Яны спыталіся ў тамтэйшых старажыхароў, ці захаваліся якія-небудзь рэчы з таго часу. І адна бабулька кажа, што на гарышчы ляжыць паламаны столік. Яны забралі столік дадому, адрамантавалі, і цяпер ён — самая дарагая для яго ў доме рэч. Хлопчык нават даслаў фотаздымак: на століку стаяць кветкі і партрэткі Дуніна-Марцінкевіча. Гэтым вучнёўскім матэрыялам "Вясёлка" адкрыла пачатак конкурсу, адзначыўшы такім чынам і 200-гадовы юбілей В. Дуніна-Марцінкевіча.

Вусь такая вялікая місія ў невялічкага часопіса "Вясёлка": гэта маленькі, але своеасаблівы падручнік. Дарэчы, у многіх раёнах праходзяць урокі пазакласнага чытання па "Вясёлцы", якія так і называюцца: "Урокі "Вясёлкі".

Свята гумару

Акрамя вышэй названых пасадаў, Уладзімір Ліпскі — ініцыятар, старшыня журы і намеснік старшыні арганізацыйнага камітэта фестывалю гумару "Аўцоўкі". Сёлета

будзе ўжо шосты па ліку Усебеларускі фестываль народнага гумару. А пачалося ўсё з яго кнігі "Аўцоўкі" пра Каласоў і Калінак, якія гаруюць і жартуюць. Кніга спадабалася чытачам, а Міністэрства культуры Беларусі падтрымала ініцыятыву стварэння фестывалю.

Па сутнасці, гэтымі фестывалю адкрыта новая старонка ў гісторыі культуры нашай краіны, той жанр фальклору: анекдот, жарт, смяшынка, пад'ядык, — які "жыве" на ўсіх кухнях у кожнай хаце. Свята праходзіць шырока, публічна, на фестываль у Аўцоўкі прыязджае да трыццаці тысяч гасцей. Значыць, гэта людзям патрэбна, гэта цікава. "Хочацца, каб, урэшце, тэлебачанне прызнала "Аўцоўкі", — выказвае надзею Уладзімір Сцяпанавіч. — Я звяртаўся з такой прапановай, але мне паведамілі: Вас трэба раскручваць. Насамрэч, гумарыстычных і забавляльных перадач хапае (у пераважнай большасці яны пераграныя з расійскіх тэлеканалаў). Вось толькі ў іх адзін з недахопаў — вельмі нізкі ўзровень: "поскія" жарты і жарцікі, як кажуць, "ніжэй за калена". Ёсць жа сваё — жартаўліва-мудры народны гумар. Прыкладам, кажуць, наша Манька раней была на ўсё сляло дзеўка, а цяпер на ўсю печ. Альбо: прыйшла суседка да суседкі і кажа, што яе кура ў ейным агародзе знеслася. Думала, што папачувае, яйка верне. А тая стала каля печы, пра нешта сваё думала і кажа: "От, Волька, ты гуляшча, дык і кура ў цябе такая самая"...

Трэба падтрымліваць усё нацыянальнае, сваё. Беларусь багатая духоўна, на людзей, паэзіі, з'явы, гарады і мястэчкі.

Жыві сёння

Надаўна Уладзімір Ліпскі ўзнагароджаны ордэнам Франціска Скарыны. Як прызнаецца пісьменнік, гэта быў вельмі хвалюючы момант. Наша краіна багатая на духоўных апосталаў. І адзін з іх — Франціск Скарына, імя якога ўвасоблена ў высокую дзяржаўную ўзнагароду. Думаецца, што прыйдуць часы, калі ў нас будуць ордэны Каліноўскага, Купалы, Коласа...

Трыццаць год працы ў "Вясёлцы", дваццаць — у Беларускай дзіцячым фондзе. Па сутнасці, усё свядомае жыццё У. Ліпскага аддадзена дзецям, іх духоўнаму выхаванню і культурнаму ўзвышэнню. Усе яго кнігі, канстатуюць аўтар, насамрэч — для дзяцей. Уладзімір Сцяпанавіч раіць сваім калегам мець актыўную жыццёвую пазіцыю, адчуць сябе дзяржаўным чалавекам, тады можна і ў літаратуры больш зрабіць. Трэба ўдасканальваць сябе пастаянна, тады не будзе калі крытыкаваць іншых. А яшчэ — навучыцца цаніць кожную хвіліну жыцця, планавачы працу. Не трэба пускаць на самацёк. Імкніся дапамагчы кожнаму, хто да цябе звярнуўся. Цяпер філасофія многіх людзей змянілася — скрушна заўважае Уладзімір Ліпскі. — Зробіць чалавек адзін крок і пазірае, што яму за гэта будзе. Ды нічога не будзе, ты рабі дабро сябру, суседу, не азірэйся. І ўсё адгукнецца дабром. Натуральна, жыві сёння (таксама — "Жыві сёння" — называецца адна з кніг У. Ліпскага. — Аўт.).

Пагадзіцеся, вельмі простая формула. Калі ты сёння пражыў і гэты дзень чым-небудзь запомніўся, то тады будзе што гэтага пра ўчарашні дзень і з радасцю будзеш ісці ў дзень заўтрашні. Агульная ж мэта — ствараць мінулае. Недарэмна ж ёсць такая мудрасць: "Жыцьцё — не тыя дні, якія прайшлі, а тыя, якія запомніліся". А чым для вас запомніцца гэты дзень?

Віктар КАВАЛЁЎ
Фота аўтара

3 пошты «ЛіМа»

Шырока і грунтоўна

Выйшаў у свет навуковы зборнік "Леў Сапег (1557 — 1633 гг.) і яго час". На 2007 год прыпала 450-годдзе з дня нараджэння слаўтай асобы. Да гэтай гадавіны кафедра гісторыі Беларусі Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы разам з творчым калектывам навуковай тэмы "Транзітыўнае стагоддзе: Вялікае княства Літоўскае ў 1548 — 1648 гг. (Дзяржава, грамадства, асоба)" і Інстытутам гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі ў красавіку мінулага года правялі міжнародную навуковую канферэнцыю "Леў Сапег (1557 — 1633 гг.) і яго час". У ёй бралі ўдзел 85 даследчыкаў асобы і эпохі Льва Сапегі з больш як 20 навуковых і навукальных устаноў нашай краіны,

а таксама з Польшчы, Літвы, Расіі, Украіны.

Навуковы зборнік, у аснову якога пакладзены матэрыялы названай канферэнцыі, выпушчлі ў свет Міністэрства адукацыі і Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы пры фінансавай падтрымцы Беларускага рэспубліканскага фонду фундаментальных даследаванняў.

Гэты зборнік упершыню найбольш грунтоўна разглядае гісторыю ВКЛ другой паловы XVI — першай трэці XVII стагоддзя і розныя аспекты дзейнасці Л. Сапегі — аднаго з самых уплывовых дзяржаўных дзеячаў Вялікага княства і Рэчы Паспалітай, які на працягу паўстагоддзя быў магутным заступнікам беларускіх нацыянальных інтарэсаў і аплотам незалежнасці нашай дзяржавы. У ім змешчаны артыкулы і добра вядомых у Беларусі і за яе межамі

спецыялістаў па гэтым перыядзе, і маладых вучоных, а таксама тых, хто не застаўся абьякавым да знакавай постаці беларускай гісторыі, якой з'яўляецца вялікі канцлер. У ліку ўдзельнікаў міжнароднай канферэнцыі і аўтараў навуковага зборніка — краязнаўцы М. Баўтовіч (г. Полацк), С. Чыгрын (г. Слонім), А. Шнейдар (г. Талачын)...

Выданне прызначана для даследчыкаў, аспірантаў, магістрантаў і студэнтаў, настаўнікаў ды аматараў гісторыі Беларусі.

В. СЯРГЕЕЎ

Нараджэнне «Дзянніцы»

Новы духоўна-асветніцкі клуб для моладзі "Дзянніца" пачаў сваю работу ў студзені 2008 года ў Гродзенскай гарадской цэнтральнай бібліятэцы імя А. Макаёнка.

Дзянніцай у народзе называюць золак, заранак. На Гродзен-

шчыне з'яўляецца ўсё больш маладых людзей, якія адчуваюць імкненне да духоўнай асветы, свядомае жаданне спасцігаць культурную спадчыну народа. Як заранак з'яўляецца прадвеснікам новага сонечнага дня, так імкненне кожнага чалавека да высокай маральнасці паступова асвятляе і сарвае жыццё ўсіх людзей.

Мэта дзейнасці клуба "Дзянніца" — садзейнічаць духоўна-маральнай асвеце грамадзян, знаёмства з асновамі праваславаўнай культуры, далучэнне да літаратурнай спадчыны народаў свету. Пасяджэнні клуба будуць праходзіць штомесячна. У яго складзе пакуль 16 чалавек, гэта моладзь розных прафесій.

Першае пасяджэнне клуба прысвячалася Нараджэнню Хрыстова і называлася "Вялікая радасць на зямлі і на Небе". Мерапрыемства адкрыў настаўель Свята-Уладзімірскай царквы протаіерэй Аляксандр Велісейчык. Супрацоўнікі бібліятэкі распавялі пра цудоўны свет святочных

расказаў, якія калісьці ўваходзілі ў рэпертуар хатняга святочнага чытання. Гэта традыцыя, на жаль, адсутнічае ў сямейным жыцці сённяшніх беларусаў. Удзельнікі і госці мерапрыемства слухалі светлыя святочныя расказы, чыталі вершы, спявалі каляндныя песні.

У плане дзейнасці "Дзянніцы" на 2008 год — святкаванне праваславаўных свят, сустрэчы са святарамі Гродзенскай епархіі, вечар духоўнай паэзіі, паломніцкае падарожжа па праваславаўных храмах, "крутлы стол" па сямейным выхаванні.

Бібліятэка запрашае маладых людзей, якія хочуць далучыцца да праваславаўнай культуры, знаёміцца з цудоўнымі кнігамі, часопісамі, электроннымі выданнямі, уступаць у клуб "Дзянніца".

Вольга ТАРАСАВА,
галоўны бібліятэкар чытальнай залы Гродзенскай гарадской цэнтральнай бібліятэкі імя А. Макаёнка

"Яшчэ трэба сказаць табе, што паэтаў цяпер развялося, як камароў у балоце. Са мною таксама жыве адзін паэт. Слаўны ён хлапец, і мы з ім дружым. Адна яго загана, што ён паэт. Але ён сваёй паэзіяй карыстаецца ў меру. Калі яму няма за што купіць папярост, то ён кажа: "Трэба, брат, верш злажыць – курыць няма чаго", і садзіцца пісаць."

Якуб Колас "На прасторах жыцця"

Прага сапраўднасці

ўвагі не звярнуць нельга: "Марыта, у сваю чаргу, стала карыстацца натуральным "вентылятарам", разпораз раздзімаючы губы, выпускаючы з уласных лёгкіх струменьчыкі паветра, якія наўрад ці маглі асвятляць яе шчокі і лоб: тэмпература дыхання дзяўчыны была прыкметна павышаная" альбо: "...плойка — маленькі, просценны агрэгат для штодзённага ўзнаўлення жаночай прыгажосці..."

Заканчэнне рамана М. Клімковіча і У. Сцяпана "Цень анёла" нарэшце вызваліла чытача ад бярэма загадак і таямніц. Сапраўды, твор выклікае цікавасць і інтрыгуе, а складаная поліфанічная структура надае яму пэўную эстэтычную вышталонасць, не дазваляючы чытачу засумаваць. Між тым тое, што твор пісаўся двума аўтарамі, абумовіла поліфанічнасць не толькі структурную, але і стыльвую: тая, хто добра знаёмы з творчасцю абодвух пісьменнікаў, вельмі лёгка зможа вызначыць: вось гэта пісаў Клімковіч, а гэта — Сцяпан. Нельга сказаць, што гэта разбуральна дзейнічае на ўспрыманне твора, але часам занадта частыя і хуткія "стыльвыя перапады на стыках аўтарства" прымушаюць чытача перачытваць некаторыя эпізоды па некалькі разоў — думка губляецца, аўтары пераключаюць увагу больш апераўтуна, чым гэта можа рабіць чытач.

Працяг дзённікавых нататак У. Дамашэвіча нагадвае нейкую самаэтную статыстыку рэдакцыйных наведванняў. Інтэр'ю (праведзенае І. Клімковіч) з Маргарытай Фабрыкант, аспіранткай кафедры псіхалогіі БДУ, лаўрэатам спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, пад назвай "Памяркоўнасць беларуса — міф альбо рэальнасць", хаця і дэманструе супярэчлівае думак маладога навукоўца, аднак акцэнт увагі на актуальных праблемах сучаснага культурна-грамадскага працэсу.

Крытыка і літаратуразнаўства прадстаўлены артыкуламі А. Бельскага (прысвечаны паэзіі А. Сыса), Я. Русланавай (паэтычны аналіз зборніка В. Трэнас "Цуд канфіскаванага дзяцінства"), а таксама "Рэцэптамі для гістарычнай прозы" Дзяніса Марціновіча, якія насамрэч маглі б быць карыснымі, калі б хто-небудзь з пісьменнікаў захацеў да іх прыслухацца. Працяг палемічных заўваг І. Запрудскага "Сапраўды-2 (Як скрасіць левы чаравік?)" характарызуе некалькі пэўнага выказванняў І. Запрудскага — рэч надзвычай патрэбная у сучасным беларускім літаратурным кантэксце. У прыватнасці, тое, што беларуская літаратура сёння — "літаратура, якую ніхто не чытае", — не хваравітая прыдумка аўтара. А той, каму абавязкова захацеў убацьчыць у гэтым паклёп, хай адкажа на пытанне: а хто, акрамя саміх пісьменнікаў, іх найбліжэйшых сваякоў, крытыкаў, літаратуразнаўцаў, выкладчыкаў ды студэнтаў-філолагаў (і тое, часцічком выключна "по долгу службы") сапраўды чытае беларускую літаратуру, асабліва сучасную?

Сярод твораў, прадстаўленых у дадатку "Першацвет", цікавасць выклікаюць апавяданне В. Воранава "Драмафон Мінай" і вершы А. Філіпчыка.

Акрамя гэтага, у часопісе змешчаны працяг краязнаўчага даведніка "Літаратурныя мясціны Беларусі", складзенага Дз. Крыва-шэвым і А. Мальдзісам, а таксама артыкулы В. Шура "Анамастыкон Палесся ў паэтычных творах Уладзіміра Верамейчыка" і В. Мядзведзевай "Інтэлектуальныя лагічныя гульні нашых продкаў".

Увогуле ж большасць мастацкіх твораў, змешчаных у часопісах, пакідаюць уражанне нейкай аматарскай гульні ў літаратуру. Герой, сюжэт і канфлікт замяняюцца схематычным уяўленнем пра героя, сюжэт і канфлікт... Змястоўным атрымаўся толькі № 3 "Маладосці", што ж да астатніх, то найбольш вартымі ўвагі чытача падаюцца вершы М. Башлакова і Н. Маеўскай, "Парадоксы нашага жыцця" Т. Шамякінай у "Польмі", вершы А. Крыклівец і "Палеская адысея" Г. Пашкова ў "Нёмане".

Жана КАПУСТА

ПОЛЬМЯ № 3

Аповесць Р. Баравіковай "Вецер з чорнага яра", якой адкрываецца нумар, мае некалькі часавых пластоў. Пачатак дзеяння аднесены ў 1937 г., працяг гісторыі — у 1984 — 2002 гг. "Вецер з чорнага яра" — гэта ажыццяўленне праклёну, які насылае Ванда Каранеўская на свайго крыўдзіцеля Косціка Бузяка, амаль усе нашчадкі якога гінуць загадкавай альбо трагічнай смерцю, так ці інакш звязанай са стыхійнай ветру. Містычнага ў гэтым атрымалася мала, непараўдападобнага — куды больш. Увогуле містычны падтэкст відавочна абцяжарвае мастацкі сэнс аповесці, стварае штучную задазенасць.

Чытаючы заканчэнне рамана А. Шашкова "Ціхая лань", што-раз ловіш сябе на думцы: што ж усё-ткі хацеў сказаць аўтар? На гэты, пра якія напісаны горы кніг, добрых і дрэнных, (а Вялікая Айчынная вайна якраз такая тэма) ёсць сэнс пісаць толькі тады, калі адкрываецца нешта новае альбо ў гісторыі, альбо ў чалавечай псіхалогіі. "Ціхая лань" — гэта набор сюжэтаў пра партызанскае жыццё і стэрэатыпных апісанняў "нашых" і "немцаў".

Апавяданне Г. Васілеўскай "Маці" таксама пакідае некаторае неўразуменне. Па-першае, гэта не мастацкі твор, а таму апавяданнем называцца не можа. Аўтарка згадвае, што некалі, яшчэ за савецкім часам яна ездзіла ў калгас "Слава працы", каб напісаць нарыс пра самую маладую дэпутатку Вярхоўнага Савета БССР цялятніцу Ядзію Лашкевіч. Якую ж ролі выконваюць у такім разе напісаныя па матывах таго, даўнейшага нарыса ўспаміны, занатаваныя, да таго ж, бязладна і схематычна, здагадацца цяжка.

Пра вершы М. Башлакова, Н. Маеўскай і Н. Шкляравай найперш можна сказаць, што яны — мудрыя. Бадай, мудрасць — гэта іх вызначальная прыкмета. Аднак разам з гэтым у іх адчуваецца жыццёвая стома, якая вельмі хутка перадаецца чытачу. А вось пра вершы С. Явар гэтага сказаць нельга, хаця амаль у кожным — прэтэнзія на мнагазначнасць, а за гэтым — банальныя рыфмы і неахайныя радкі. "Чаргаві" Г. Чарказяна (у перакладзе М. Мятліцкага) працягваюць устаноўку на жыццёвую мудрасць і жыццёвую стома.

"Парадоксы нашага жыцця" Т. Шамякінай, як заўсёды, прымушаюць азірацца і задумвацца. Самым каштоўным у гэтых нататках падаецца жывая сувязь з рэчаіснасцю, яе рэальнасць, часам нават побытавы адзнак — тое, чаго нестae сучаснай літаратуры найперш. Магчыма, не з усімі высновамі можна пагадзіцца, але настойлівае імкненне аўтара ацэньваць тое, што адбываецца "тут і цяпер" паводле сапраўднай каштоўнасці сутнасці, а не на-

вязанай звонку, схіляе, у сваю чаргу, і чытача да самастойных разваг і ацэнак.

Аддзел літаратуразнаўства прадстаўляюць артыкулы Дз. Бугаёва і І. Шматковай. Сканчвае нумар краязнаўчы нарыс Ю. Кур'яновіча "Аповеды стара-свецкай Лошыцы".

НЁМАН № 3

Заканчэнне рамана А. Галькевіча "Выход сілай" прысвечана гісторыі падлетка Коля, які пераадоўвае залежнасць ад "сigaretы с травкой" праз інтэнсіўнае заняцце боксам. Дапусцім, аўтар закрэпае сапраўды сур'езныя праблемы, аднак гэта яшчэ не стварае падставы для таго, каб называць раманам папулярны нарыс, прысвечаны праблемам выхавання, аздоблены дзеля нагляднасці белетрызаванымі апісаннямі, укладзі якія ў арганічную абалонку мастацкага твора аўтару відавочна не ўдалося, пры гэтым адчуванне эстэтычнай меры часам адсутнічае ўвогуле (такія, напрыклад, апісанні баксёрскіх трэніровак і першага выступлення героя на рынку). А наступныя радкі ці не з'яўляюцца ўвогуле прафанацыйным пісьменніцкага прафесіяналізму: "...какое-то фатальное, неодолимое событие разлучило его с сыном. Но какое? Развод? Преступление и последующий срок... Эмиграция? Предположить что-либо из перечисленного в отношении Александра совершенно невозможно. Значит... смерть. Я чувствую себя убийцей моего любимого героя, но по-другому не получается".

У нацеле "Мсье", своеасаблівай сямейнай легендзе, Я. Сіпакоў распавядае пра свае французскія карані — інтэрдант імператара Напалеона Віктор Міле захаўся ў яго прапрапра...бабулю Васіліну, якая нарадзіла ад яго сына. Мсье — гэта мянушка надзвычай пяхотнай і разумнай балонкі, якая пастаянна знаходзіцца побач з героямі Васілінай, Вікторам і яго сябрам Анры Бейлем (славутым Стэндалем). Безумоўна, легенда па-свойму прыцягальная — усё-ткі для беларуса не дужа тыповы адгалінаванне ў радаводным дрэве. Аднак у літаратурным сэнсе аповед выглядае не зусім апрацаваным, часам апавядальны канва занадта перагружана непатрэбнымі дэталі. Да таго ж, вельмі часта апавядальнік

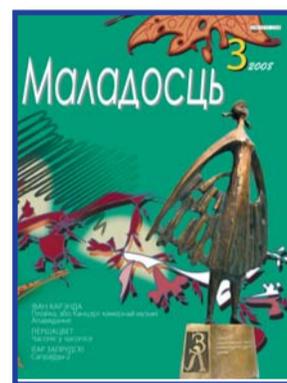
становіцца ў дачыненні да сабакі Мсье, хай сабе і галоўнай герані, залішне сентыментальным, што пачынае выглядаць крыху недарэчным.

У рубрыцы "Вперые в "Нёмане" прадстаўлены абразкі А. Жур, аб'яднаны пад назвай "Мои мимолетки". Жыццёвыя назіранні і развагі аўтаркі, а часам і проста гумарыстычныя зацемкі, прапаноўваюць зазірнуць па той бок рэальнага і аб'ектыўнага свету і пашукаць у звычайных з'явах патэмнае сэнс.

Сярод паэтычных твораў змястоўнасцю і суладдзем вылучаюцца вершы В. Макарэвіча і А. Крыклівец. А вось А. Цяўлоўскаму хацелася б задаць пытанне: у выніку якіх геаграфічных метамарфоз для кароннага мінчука айчынай становіцца Расія? ("Если завтра война — я умру не за газ или сахар, / Я умру за Отчизну, хоть этого вам не понять. <...> Я умру за Россию, которую вы продавали...").

Раздзел "Литературная критика" прадстаўлены рэцэнзій-водгукам Н. Сенатаравой "Эти хорошие плохие женщины" на аповесць Ю. Лошыца "Девочка, девушка, женщина", надрукаваную ў № 12 "Нёмана" за 2006 г., — своеасаблівы жаночы контраргумент на мужчынскі погляд. Артыкул А. Патапавай са шматзначнай назвай "Мы все ещё разбрасываем камни", змешчаны ў раздзеле "Публицистика. Очерк", характарызуе едця супярэчлівацю некаторыя выказванняў аўтаркі. Так, напрыклад, А. Патапава, з вялікім абурэннем адзначаючы прапагандаванае заходняй масавай культурай разбурэнне маральных нормаў у сучасным славянскім свеце, піша: "И слава Богу, что мы отмечаем День Великой Октябрьской революции". Калі пакінуць па-за ўвагі нават тое, наколькі дзіўна спалучыліся ў адным сказе словы "Бог" і "Кастрычніцкая рэвалюцыя", то пытанне выклікае наступнае: а ці не з той самай рэвалюцыі пачалося ў славянскім свеце нечуваннае дагэтуль знішчэнне маральных нормаў і гуманістычных прыярытэтаў і дыскрэдытацыя паняццяў роднасці, сям'і, аўтарытэту бацькоў, заканамерным працягам чаго ў сучаснасці сталіся акурат тая небяспечныя праявы, якія выклікаюць такую заклапочанасць аўтаркі?

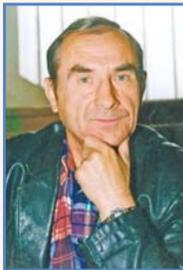
А. Сулянаў працягвае друкаваць успаміны пра Васіля Быкава "Василь Быков. Комбат. Писатель. Друг". Вельмі цікавы матэрыял прадставіў Г. Пашкоў. Яго "Полесская одиссея" стала не проста аповедам пра васьмідзённую вандроўку па палескіх краявідах, але і расповедам пра людзей, іх думкі, перажыванні і лёсы. Аўтар нібы нагадвае, што пра сучасных выскочных людзей мы ведаем надзвычай мала. Між тым, своеасабліва справаздача пра вандроўку чытаецца лёгка, чаму спрыяе пакараткевічаўска рамантычны пафас (маршрут быў абраны як працяг таго, што здзейсніў некалі па Палесці Караткевіч).

МАЛАДОСЦЬ № 3

Мастацкая творчасць адкрываецца ў часопісе паэтычным дэбютам васьмнаццацігадовай Г. Федарук. Першыя два вершы нездарма змешчаны першымі — па сутнасці, толькі яны і варты ўвагі чытача з усёй нізкі. "Санеты для каханай" У. Скарынка, дэманструючы валоданне аўтарам рыфмай і пэрамам, не пакідаюць уражання шчырай спавядальнасці, якое дэкларуе сам паэт. Гэта хутэй пераказ класічных паэтычных формул ("... калі / Мняе сябры найлепшыя клялі, / Я адчуваў святую нашу крэўнасць"), часам нават з выкарыстаннем занадта класічнай паэтычнай лексікі ("Табе, панфіраноснай, я чалом, / Пакуль жыву, не перастану біць..."). Сапраўднага ж пачуцця і шчырасці няма таму, што У. Скарынка, мабыць, пісаў найперш санеты "на тэму" — форма і тэма былі навізаньня зместу. Акрамя гэтага, паэзія прадстаўленая ў нумары вершам Алега Лойкі і перакладамі Янкі Сіпакова пяцірадкоўяў японскага паэта Рубока Шо.

Апавяданне І. Карэнды "Плойка, або Канцэрт камернай музыкі" — супэрная загадка для чытача, таму што ні плойка, ні канцэрт камернай музыкі ў развіцці сюжэта абсалютна ні пры чым. Ды і сам сюжэт выглядае даволі нацягнутым: малады хлопец Алег, які працуе рабочым на заводзе, пазнаёміўся на дыскатэцы з сімпатычнай барысаўскай дзяўчынай з незвычайным імем Марыта. Праз паўгода, калі хлопец ужо страціў "надзею на шчасце", адбылося нарэшце іх першае спатканне. Праўда, і электрычка, у якой ехала Марыта, спазнілася, і шыкоўны букет ружаў вецер вырваў з рук Алега, і пасярод таго самага канцэрта дзяўчына ўгадала, што забылася "выцягнуць штэпсель з разеткі", выключыць ту самую плойку, і героям давялося вяртацца ў гасцініцу, так і не натхніўшыся музычным шэдэўрам... А ў дадатку да ўсяго гэтага Марыта аказалася яшчэ і замужнік жанчынай. Дапусцім, не вельмі праўдападобным выглядае тое, што сучасны хлопец, рабочы завода, вырашыў на першым спатканні, не ведаючы густай дзяўчыны, запрасіць яе на канцэрт камернай музыкі толькі таму, што гэта "вельмі інтэлігентна". Але нават калі не зважаць на гэта, то на такія выразы ў мастацкім тэксце

Алег
САЛТУК

ІСНАСЦЬ

Без жалю радок перакрэсла
Фальшывы — і свой і чужы:
Калі не спадобіўся ў цеслі,
Далей ад сякеры бяжы...

Плыве мая добрая лодка
У светлы куток і выток,
Дзе зранку спявае салодка
Руплівы і родны шпачок.

Там троек ніякіх не будзе —
Навошта скакаць ім, куды?
Затое, бы ў казачным цугзе,
Паўстануць у белі сады.

Я там цішынёй захлынуся,
Сваёй памалуся зары.
Не стаў я, а быў беларусам
І буду ім, хоць ты памры!

Сагрэецца сэрца ў адведках,
Пацягнеца памяць слег.
Там шчыра ўсміхнеца суседка,
Цыгарку пазычыць сусед.

"Тытанік" хай топяць другія.
А ты, мая лодка, пльві
У далі і шыры такія,
Дзе нельга пражыць без любві.

* * *

Усё ідзе, як трэба, на зямлі:
Чаргуюцца прылівы і адлівы.
На месцы акіянаў узраслі
Скалістыя, маўклівыя масівы.
Пустыні пагтапіліся вадою,
Азісы павысахлі былыя.
Няма былых вялікіх гарадоў,
Пазрынуты святыні і святыя.
Усё ізноў паўторыцца ў вяках,
Якія чарадою праплываюць.
І Трою, што вучоны адкапаў,
Абавязкова нехта закапае.

* * *

Я паўтараць гатоў,
Што я такі не першы,
Хто з тых яшчэ часоў,
Калі чыталі вершы.

Там — сум начных палёў
І казкі разам з былою.
Я з тых яшчэ часоў,
Калі бацькоў любілі.

Там хмеліць квет лугоў,
Ліецца сіль праз галі...
Я з тых яшчэ часоў,
Калі жанчын кахалі.

Я з тых яшчэ часоў,
Дзе начавала воля
На схілах курганоў,
Каля кастроў у полі.

Там з глыбіні вякоў
І плачуць, і смяюцца...
Я з тых яшчэ часоў,
Куды ўжо не вярнуцца.

НАСТАЛЬГІЯ

Дзе тое, светлае былое,
Той непаўторны зоркапад
І дарагое з дарагога —
Кахання першага пагляд?

О, неабдымная раскоша
Вачэй блакітных і крыніц!
Там пад сукенкаю ў гарошак
Так много спела таямніц!

Цяпер няма таго ў паміне:
Балотам дыхае вада.
На сцёгнах — джынсавыя міні,
На вуснах — моўная брыда.

Якое тут зачараванне,
Таемнасць цела і душы?..
Ідуць дзяўчаткі на спатканні,
Нібыта лялькі-галышы.

* * *

Польмя сіняе ў царстве асінавым,
Выстрыглі ў лёхах ружы стрыжы.
Крык жураўлінавы,
пах журавінавы
Вочы і сэрца запарушыў.

Зацерушыў дождж халодны,
някліканы.
Баравікі аплылі ў верасах.
Толькі апенькі шапкай вялікаю
Грэюць сябе на прыручаных пнях.

"Ёлка махнатая сцэжку завешала".
О, як умеў адчуваць гэта Фем!..
Вольны вятрыска плача нявесела
Хмар табункі выпраўляючы ў свет.

* * *

Час новы,
час навейшы...
Парэпаныя словы
ў зусім не новым вершы..
Расхістаны асновы,
і стаў апошнім першы,
а бег свой адмысловы
Не хутка час завершыць...

* * *

Сустрэца на парозе Вечнасці
і растварыць празрысты вакуум,
аддацца ў рукі недарэчнасці,
Зрабіць бы так, каб ты не плакала.
Дастаць з нябесаў зоры, Сонца,
іх падарыць табе, адзінай;
адплыць бы разам у бясконцасць
і разам там навекі згінуць...

* * *

Жыццё — ураўненне
з мноствам рашэнняў,
каранямі якога
з'яўляемся мы.

Алесь
НІНЬКО

РАДАВОД

Я не бачыў свайго мінулага,
я не ведаю, што будзе наперадзе,
мая памяць даўно ўжо згінула
ў рачным глыбакаводным нераце.

Цені далёкіх продкаў
адбіваюцца на сцяне
пад назвай Час.

ТВОЙ ПОЗІРК

Твой позірк —
запытальна-апраўдальны,
твой позірк —
закахана-апантаны,
твой позірк —
смелы, свежы, светлы,
такі пшчотны, такі летні.
Твой позірк —
хмуры, крыўдны, злосны,
такі няўмольны, крыху млосны,
твой позірк —
ваяўніча-заклікальны,
твой позірк —
вечна незгасальны!

* * *

Ты песціла слых мой песнямі,
пшчота струменіла вуснамі,
і ціха, пакуль неакрэслена
ўсё цела трымцела спакусаю.

Лагодай прымоеным вечарам
сустрэча была непазбежнай:
бо разам шукалі мы велічы,
бо разам мы праглі бязмежжа...

МАЙМУ АНЁЛУ

Ты выратуй мяне ад цемры,
сваёй пшчотай зберажы.
Не атэіст я і не вернік,

не прысягаў я на крыжы.
Я буду ў пошуку газвання.
Магчыма, размінуся з лёсам.
Маё адвечнае адханне
ёсць ласка ці прысуд нябёсаў.

Так і жыву. Адзін, без веры.
Блукаю негдзе зноў і зноў...
Дык выратуй мяне ад цемры,
анёл маіх дзіцячых сноў.

* * *

Патрэсканы келіх
адвечных маленняў,
напоўнены нечым
старым і забытым,

Я крочу між ценяў,
а словы малітваў
у шэрай пустэчы
канаюць бясследна.

* * *

Нябачныя цені паўзуць па сцяне,
за вокнамі — лютая сцюжа
гуляе клубкамі імклівых завей
на лёдзе задушаных лужын.

Мой позірк няўцямна
шукае працягу,
абмацае ноч невідушча,
ды ён не спатоіць
адвечную прагу
ў цямрэчай аглушаных душах.

* * *

Агонь, што не грэе...
Святло, што не свеціць.
Грувасціца цемра
пачварным суквеццем.
Над кволенкім светам
пануе мана.
Фальшывыя думкі
ў прымоеных снах...

У бруд утаптаны
былы ідэал,
а побач з Месіяй
з крыжом на плячах
пакутуюць тыя,
што зведалі смак
пракляцця натоўпу...
І распачны жах
трымае істоту
ў сваіх кіпцожах...

І — выйсця няма?

Маргарыта
ЛАТЫШКЕВІЧ

НЕРУШ

Зялёны мурог.
Некрануты абшар лясоў.
Мелодыю склаў Бог
Для птушыных званоў-галасоў.
Коціцца кроплямі рос,
Ападае ў мурожны луг
Сонца. Сярод бяроз,
У сонцы і ззянні — Буг.
Кожны ўздых — соң,
Трызненне мудрых губоў.
Вербам аддам паклон
Над плынным мінулых гадоў.
Любасць і вера мая,
Пушча, адвечны сум!
П'ю сваім сэрцам я
Бярозавы сок тваіх дум...

* * *

Цягнік. І зноўку неабсяжныя
прасторы
Мільгаюць і спываюць за акном.
Цягнік не свішча, а нібы гаворыць,
Грукоча, быццам нечаканы гром.
Мне мроіцца:

ўсе праўды і няпраўды
І мудрасць з тых,
з непрачытаных кніг
Ляжаць, — калі, канечне,
маеш наўду —

Сярод вясновых залатых адліг.
Нямногія спасцігнуць
могуць вечнасць

Не каштаваўшы нерушы дарог.
...Не-Я і Я, фашызм і Чалавечнасць,
Нябыт і Бытнасць, Чалавек і Бог...
Ніколі я, знявечаны, няварты,
Пачатай песні спраўна не дапеў.
Я толькі быў учэпісты і ўпарты,
Я толькі гэты свет адчуць хацеў.
Цягнік. Калёсы тахкаюць няспынна,
І сэрца зноў не знойдзе супакой,
І неаднойчы сонца шлях гасцінны
Кагосьці з нас пакліча за сабой.

* * *

Свет вялікі. Негдзе плешча мора,
Пагынаючы ружовы дыск.
Негдзе ў вечным лёдзе стынуць горы,
Што нясучы нябеснай сферы ціск.
Свет вялікі. Як пясок праз пальцы,
Час плыве ад цёпых пірамід.
Негдзе чыркнуў неба па спіральцы
Вогненны нястрыманы балід.
Свет вялікі: пушчы ды прасторы,
Стужкі рэк і гузікі азёр.
Свет вялікі... Негдзе плешча мора,
А ўсе разам мы "ляцім да зор".

Фота Кастуся Дробава

Рэптылія

Апавяданне

Язэп Крупа нарадзіўся ў вёсцы Крушнікі на Мазырышчыне. Служыў у войску. Пасля дэмабілізацыі працаваў на Мінскім радыёзаводзе. Скончыў тэхнікум сувязі. Працаваў інжынерам на заводзе, будаўніком. Цяпер на пенсіі. У "ЛіМе" грукуюцца ўпершыню.

Язэп КРУПА

— Дзякую, дружа, я і забыўся пра тое.

— Ведаеш, я доўга думаў, што ж табе падараваць на дзень нараджэння... І прыдумаў. Як школьнаму сябруку рашыў падараваць табе... рэптылію. Гэта калі гаварыць з навуковага пункту гледжання, а калі проста, то невялікага ўдаўчыка... Невялікі такі, метры тры ў даўжыню.

— Што?! Удава? Ты што, Пятрусь?

— Я што, я нічога... Я ж ужо ў самалёце сяджу. Раніцою ў Мінск прылятаю. Так што хочаш-не хочаш, а падарунак мой прымеш... Я там знаходзіўся па наладжанні культурных сувязяў з папуасамі племені Тумба-Бумба. А правядыр Тарантула за сумленную працу хацеў мяне падараваць трох папуасак. А навошта яны мне? Яны ж ні шыць, ні цыраваць не ўмеюць... А зубы ў іх — як нашы капаніцы для ачужвання градак. Ногі "калясом", на галаве дровы носяць... Так што я толькі нізка пакланіўся правадыру і адмовіўся ад такіх падарункаў. Дык ён, каб не застацца даўжніком, прымусяў мяне ўзяць тры рэптыліі — сапраўдных афрыканскіх удаваў. Так што чакай, раніцою буду...

— Пятрусь, ты, мусіць, марыхуаны накурўся! — выказаў яму сваё абурэнне, — а мо там якая зебра ўбрыкнула — навошта мне твой удаўчык? Я ж у камунальных жыву, суседзі, дзеці вакол. У нас і кухня агульная. Як мне жыць побач з гэтакім стварэннем, га?

— Ды ты не хвалюйся... Рэптылія вучоная, прыручаная. Усе твае каманды будзе выконваць. Павернеш рукой направа, яна ўправа папаўне, налева — левы ход дасць. Разумніца! Спадабаецца яна табе, слова даю.

— А чым жа яе карміць буду? — узмаліўся я распачна, каб не ведаючы, як выбыгацца з гэтай непрыемнай і нечаканай гісторыі.

— А ён, удаў, есць усё, што ў тваёй кватэры знойдзецца. Асабліва любіць біялагічна чыстыя прадукты. Можна і мышэй есці, яшчэ — калі ёсць прусакі, мухі, жабы, павукі, камары... Карацей, што пад пашчу патрапіцца. Нават і каменчыкі дробныя. Цвічочки і шурупчыкі, бітае шкло, старыя ніткі, іголки, завушніцы... А калі страўнік напоўніцца, то ў ягоных чорных вачах засвяціцца чырвоныя агеньчыкі. Гэта і будзе сігнал, што ён ужо аб'еўся рознай поскудзі. Ты пасля гэтага павінен вынесці яго на вуліцу, на сметніцу, раз-другі матлянуць, як дзягяй, — і ўсё тое вываліцца з яго. І тады адразу паўзуна запіхвай у кардонную скрыню, каб супакоіўся...

— Мне хацелася яшчэ нешта ўдакладніць, а то і зусім адмовіцца ад яго падарунка, але ў слухаўцы пачулася жаласлівае — піп-піп-піп...
— Лёг у ложак, а думкі зноў свідруюць галаву. Я задаваў сам сабе тысячы пытанняў і не знаходзіў ніводнага адказу. Трэба ж такое ўдумаць — удаўчыка на тры метры ў якасці падарунка!.. Што ж мне з ім рабіць? Ці трэба на прагулку выводзіць, і калі? Яму ж яшчэ і наморднік ці напыснік

трэба, а дзе яны прадаюцца? А калі возьме ды ўпячэ, запаўне куды пад "хрушчоўку"? А калі дзяцей напалохае сваім нечаканым з'яўленнем? Тады ж без міліцыі не абысціся... Лепш бы ўжо папуаску прывёз мне сябар... Не, не трэба і папуаску, бо што тады жонка падумае?

А Валянціна не ведала пра мае перажыванні, бо і не чула тэлефоннага званка, не чула, як я размаўляў з Петрусём...

Заснуў і я праз нейкі час, але прахопліваўся ў халодным поце: перад вачыма стаялі кольцы ўдава. І снілася мне, што ён хоча абхапіць імі мяне за шыю... Кашма-а-арр!.. Калацілася сэрца, млелі ногі...

Прачнуўся ад пранізлівага званка ў дзверы. Жонкі побач не было — падарася даўно на працу. Я і не чуў, калі яна выйшла з кватэры.

Я адчыніў дзверы.

На парозе стаяў Пятрусь і радасна ўсміхаўся.

— Ты што, яшчэ спаў? — паглядзеў ён на мяне недаўменна.

— Хутка адзінаццаць гадзін... Я думаў, што ты і стол накрый ужо, мяне сустракаеш...

Ён пераступіў парог і паставіў на падлогу каля вешалкі вялізную кардонную скрыню.

— Прымай падарунак! — выдыхнуў ён.

А я яшчэ не мог ачوماцца ад сну, раз-пораз пазяхаў, прыкрываючы рот рукой. А Пятрусь не мог уседзець на месцы, мітусіўся, хадзіў па кватэры, прыглядаўся да закуткаў, пад шафы заглядваў...

— Трэба ж праверыць удава, пакарміць яго варта, бо ён вельмі злы, калі галодны, — глумачыў мне сябрук, раскрываючы скрыню, — ды і ты павінен мець уяўленне, што гэта за звер такі афрыканскі...

Спачатку ён дастаў хвост, пасля даўгое тулава, аж пакуль не паказалася галава з разяўленай пашчай. Удаў некалькі падазрона паглядзеў на мяне, ажно перасмыкнуўся. На ілбе рэптыліі блішчэлі гузікі вачэй.

Пятрусь расцягнуў удава на ўсю даўжыню. Сапраўды, больш як тры метры.

— Адкуль пачнём карміць? — паглядзеў на мяне Кашаед.

У адказ я толькі паціснуў плячыма.

— Ладна, пачну з тумбачкі...
Ён дапамог удаву прапаўзіць колькі метраў, працінуў дзверцы і ўсунуў туды хобат ўдава. Прусакі, канечне ж, не чакалі падобнага нападу. У імгненне вока ўся "конніца Чынгіс-хана" ўскочыла ў пашчу рэптыліі. За ёю зніклі хлебныя крышынькі, павуцінне з засохлымі мухамі... Усё, што назбіралася там за месяц ці два, ускочыла ў ненажэрны страўнік.

Потым удаў папоўз на камунальную кухню. Яго зацікавілі дзіркі пад плінтусамі, прагрызеныя норы. О дзіва! Ён прасунуў галаву ў норы і падаўся некуды ў глыбіню. Пачуўся мышыны піск.

Пятрусь радасна паглядзеў на мяне, быццам пытаўся: "Ну, што? Падабаецца табе праца рэптыліі? А ты пытаўся, навошта яна табе... Радуйся, што займеў гэткае дзіва..."

Але тут вока ўдава зрабілася чырвоным.

— Ну, усё, — уздыхнуўшы, прамовіў Пятро Кашаед. — Поўны ажур і абажур. Удаў накармлены, чысціня ідэальная.

А рэптылія яшчэ працягвала ўдрыгваць, ператраўліваючы змесціва страўніка. Не звяртаючы на гэта ўвагі, Пятрусь хуценька скруціў яе ў некалькі кольцаў і паклаў у скрыню.

Я не ведаў, радавацца мне ці засмучацца. Вельмі ж незвычайны падарунак прынёс Пятрусь. Падумаеся: а колькі, цікава, каштуе ўдаў? Трыста, пяцьсот долараў? А мо і болей...

Ён засунуў далей ад праходу скрыню, усклаў на яе яшчэ адну — з абуткам, прыціснуў, каб рэптылія не змагла вызваліцца з палону.

Стол мы ўжо накрывалі разам. Нарэзалі каўбасы, зрабілі салаты, насмажылі яечні. Смачны пах разлятаўся па кватэры.

З агульнага калідора пачуліся воклічы:

— Людцы, гляньце, як чысценька стала ў нас! І хто гэта здагадаўся навесці такі парадак? Усё блішчэць-зіхаціць. А то чакалі, калі хто-небудзь зробіць гэтую брудную работу... Няйначай, у нас завёўся добры дамавік-памочнік!

Мы з сябрам пераглянуліся, заўсміхаліся.

Тоненькі струменьчык белага напоя паліўся ў шкалікі: мы выпілі за мой дзень нараджэння і "замачылі" заадно афрыканскага ўдаўчыка...

...Я і забыўся зусім пра свае начныя пакуты. Забыўся, што за тую ноч напісаў кароценькае апавяданне "Падарунак" і адаслаў яго па ўказаным у паперцы адрасе.

Недзе праз чатыры-пяць месяцаў прыйшоў на мой хатні адрас ліст. Разарваў канверт, дастаў паперчыну.

"Дарагі Рыгор Мікалаевіч! Вінуем Вас з перамогай у конкурсе! Вы занялі другое месца. Высылаем Вам мікрахвалёвую печ. Карыстайцеся на радасць і "рэптыліяй", і печкай! Нам вельмі спадабалася Ваша "Рэптылія".

З павагай — калектыў сэрвіснага цэнтра "Самсунг". P.S. А параўнаць пыласос з рэптыліяй — удаля знаходка! Паспехаў Вам у творчасці!

Вачам не паверыў. Яшчэ і яшчэ раз прачытаў тэкст. Думаў спачатку, што гэта, няйначай, нейкі жарт.

Сын пад'ехаў да мяне праз паўгадзіны. Прачытаўшы ліст, недаўменна паціскаў плячыма:

— Ты на самай справе дасылаў ім апавяданне?

— Здаецца, дасылаў...

— Дык "здаецца", ці сапраўды пісаў апавяданне?..

— Забыўся, сын. Даўно тое было...

На пошце мы паказалі паперку, якая пацвярджала маю прыналежнасць да конкурсу. Сярэдніх дадоў жанчына, уважліва паглядзеўшы на нас, усміхнулася:

— Ёсць, ёсць для вас пасылачка. Мікрахвалёўка...

Яна прынесла і паставіла перад намі сярэдніх памераў каробку.

— А вы не маглі б яе праверыць? — нясмела папрасіў я. — Я не веру, што гэта прыслалі менавіта мне...

Жанчына смела разарвала абклейку, выцягнула з каробкі дарагую рэч і паставіла перад намі. Мы з сынам пераглянуліся.

Па дарозе да хаты Сяржук здзіўлена запытаўся:

— Бацька, ты ж ніколі не меў дачынення да літаратуры. А тут паспрабаваў — і адразу "ў дамкі". Як такое можа быць? Значыць, талент маеш, га? А я і не падазраваў... Ты, бацька, — малаток! Віншую...

Я яму нічога не адказаў. Бо і сам не ведаў: мне ўсё тое прыснілася ці сапраўды нехта падбурхорыў мяне узяцца за пяро.

Не ведаю і па сёння...

Загадзя дамовіўшыся, мы пайшлі з сынам у краму, каб купіць новы пыласос. Той, што набылі раней, яшчэ за савецкім часам, пачаў нерваваць — то слаба смочка пыл, а то і зусім адмаўляецца працаваць, уздрыгвае, быццам у ліхаманцы...

— Трэба, бацька, набыць фірмовы, — параіў мне сын, — сёння вунь які выбар... Не тое, што ты стаяў некалі за гэтым у чарзе некалькі сутак...

Сын даўно жыве асобна, ажаніўся, унукаў нам з жонкай падараваў. Ён у мяне — кансультант па набыцці сучаснай тэхнікі.

— Вось і памажы выбраць лепшы з іх, — пагаджаюся я.

Праз нейкі час мы ўжо ў фірмовай краме. Маладыя хлопцы ў элегантных касцюмах, з дзяжурна-гандлярскай усмешкай, прапаноўваюць нам цэлыя паліцы гэтага тавару. Пыласосы адзін лепш за другі, аж вочы разбягаюцца.

— Нам вось гэты! — паказвае Сяржук на чорны, бліскучы знішчальнік пылу і смецця.

— Выдатны выбар! — павяліў сына гандляр. — Купіце — не пашкадуеце.

Ён нават прадэманстравалі дзейнасць замежнай тэхнікі. Я на ўсялякі выпадак адышоў далей. Пыласос адразу зароў на ўсю магутнасць, але не гучна, а неяк прыглушана, затоена. Смецце, якое высыпаў хлопец перад гэтым на варсісты дыван — для дэманстрацыі, за колькі секунд апынулася ў чэраве па-слухмянай тэхнікі.

— Бярэм! — узрадавана кажу хлопцы. — Выпісвайце чэк.

Праз паўгадзіны мы пакінулі краму. Сын на сваім "мерсе" прывёз мяне дадому, занёс пыласос у кватэру.

— Усё, бацька, — паціснуў мяне на развітанне руку Сяржук, — бяры інструкцыю, вывучай. Хаця там і так усё зразумела. Будуць пытанні — звані, пададу.

За сынам зачыніліся дзверы, а я яшчэ доўга меркаваў, як распачаць апрабацыю японскай тэхнікі. Жонка была яшчэ на працы, а да вечара далёка, таму паспею і інструктаж прайсці, і праверыць тэхніку...

Інструкцыя была напісана на некалькіх мовах. Гартаў, гартаў, а на роднай, беларускай так і не знайшоў. На ўкраінскай ёсць, на казахскай — таксама, на рускай, іспанскай, англійскай... А на нашай забыліся японцы напісаць. Мусіць, у іх напрута з перакладчыкамі... Давялося чытаць на рускай.

Калі ж дабраўся да апошняй старонкі, убачыў маленькі жоўценкі аркушык паперы.

Звяртаючыся да мяне, пакупнік. Канечне ж, не на маёй роднай мове.

"Дарагі пакупнік! Ты зрабіў выдатны выбар, купіўшы нашу тэхніку "Самсунг". У сувязі з гэтым мы прапаноўваем табе прыняць удзел у конкурсе, які мы абвясцілі для нашых пакупнікоў. Калі ты некалькі разоў папрацуеш на нашай тэхніцы і адчынеш яе перавагу над іншымі такімі прыладамі, адчынеш радасць яднання з нашай прадукцыяй і застанешся заадавалены чысцінёй свайго жылла, — напішы, калі ласка, апавяданне пра наш пыласос."

Будзем вельмі ўдзячныя за ўдзел у нашым конкурсе. А пераможцаў чакаюць цікавыя прызы: мікрахвалёвая печ, музычная тэхніка і іншае. Прызы будуць даслааны першай пяцёрцы ўдзельнікаў конкурсу.

Загадзя дзякуем за ўдзел у конкурсе!

Сэрвісная кампанія "Самсунг".

Я не прыдаў асаблівай увагі гэтай абвештацы. Ніколі ж не пісаў апавяданняў, тым больш не ўдзельнічаў ні ў якіх літаратурных конкурсах. Уважліва ўчытаўся ў тыя радкі, у якіх гаварылася пра тое, як уключаць і выкарыстоўваць пыласос. Зрабіў усё згодна з інструкцыяй. Выцягнуў шнур, а ён, аказваецца, і сам можа ўскочыць у ад-

тулінку, прыладкаваў гафрыраваную "кішку", далучыў да яе бліскучую металічную трубку... Лёгенька націснуў на клавішу ўключэння. Рухавічок радасна, як здалося мне, пачаў сваю працу. Шчотка разварушвала нябачныя накаплены бруд, і моц рухавіка ўсмоктвала ўсё тое ў адтуліну хобата.

Любата! Там, дзе я праводзіў ім, і няўзброеным вокам было бачна, што нічога не заставалася: усё ўсмоктвалася ў мяшэчак пыласоса.

Жонка прыйшла дадому і адразу ўбачыла, як усё зіхаціць чысцінёй. Пахваліла мяне за выкананую працу. Ацаніла і здольнасці набытай тэхнікі.

— Вось што значыць заграўніца, — прамовіла мая Валянціна, — для людзей робяць якую палёжку...

Ужо кладучыся ў ложак, я зноў захацеў прабежчыся па інструкцыі: ці правільна ўсё рабіў, калі наводзіў чысціню ў кватэры. З тоненькай кніжачкі выпалі аркушык паперы, на якім вялікімі зялёнымі літарамі было пазначана: "Увага! Конкурсы!"

Зноў учытаўся ў радкі. І раз, і другі, і трэці. Жонка заснула ўжо і не звяртала на мяне ўвагі. А ў мяне і сон чамусьці прапаў. Нешта муляла, нехта спіхваў мяне з ложка. Я нічога не разумеў. А потым нехта і шапнуў на вуха: "Сядай за стол... Раз купіў пыласос, то ты аўтаматычна становішся ўдзельнікам конкурсу. Бяры паперу, ручку... Ну, чаго разлежваецца ў ложку? Да раніцы напішаш. Ты ж усё роўна пенсіянер, таму і днём можаш адаспацца..."

Я паслухаўся, падпарадкаваўся нечаканаму загаду невядомага і нябачнага жыхара маёй кватэры. Не ведаў, што і ён прапісаны на нашай жыллёвай плошчы...

Узяў школьны сшытак "у клетачку", пайшоў на кухню, каб не пабудзіць Валянціну, разгарнуў перад сабою старонкі...

...У маёй кватэры сярод ночы пачуўся тэлефонны званок.

"Хто б гэта? — незадаволена падумаў я, падымаючы слухаўку. — Што за ахламон такі спаць не дае?"

Але жонка на дзіва не адрэагавала на пачуючы званок.

— Але! — амаль шапчу ў слухаўку. — Але! Хто гэта?

— Ды я гэта, я, Рыгор... Не пазнаеш хіба? Пятрусь Кашаед...

— А, ты... Чаго спаць не даеш, сярод ночы будзіш?

— А чаго ты днём спіш, Рыгор?

— Ноч цяпер на дварэ, а ты "днём"... Чатыры гадзіны ночы.

— Выбачай, дружа! Я зблытаў час. Я ж у Афрыцы знаходжуся.

— Чаго цябе туды занесла?

— Камандзіроўка. Так, чаго я табе звано, паслухай. Віншую цябе з днём нараджэння!

"Я ж зусім забыўся, што ў мяне сёння дзень нараджэння, і жонка чамусьці пра гэта ўчора не нагадала. Склероз, мусіць, у мяне..." — падумаў я з горыччу.

Арт-пацеркі

Міжнародны маладзёжны музычны фестываль "Антоніо Вівальдзі: барока і сучаснасць" прайшоў у Мінску. Фэст прысвячаўся 330-годдзю з дня нараджэння італьянскага гения — аўтара сочень скрыпачных канцэртаў, духоўных твораў, опер. Арганізавалі імпрэзу Беларускае дзяржаўнае акадэмія музыкі, Беларускі саюз кампазітараў, Нацыянальная дзяржаўная тэлерадыёкампанія, касцёл Прасвятой Тройцы (св. Роха) ды касцёл святых Сымона і Алены (Чырвоны). На працягу чатырох дзён ладзіліся канцэрты камернай вакальна-інструментальнай і харавой музыкі. Адбылася навукова-практычная канферэнцыя студэнцкага навукова-творчага таварыства БДАМ "Старадаўняя музыка ў кантэксце сучаснай музычнай культуры", якую дапоўніў канцэрт "Дыялог часоў" з твораў кампазітараў эпохі барока і маладых беларускіх аўтараў у выкананні камернага ансамбля сучаснай музыкі "Рацыянальная дыета".

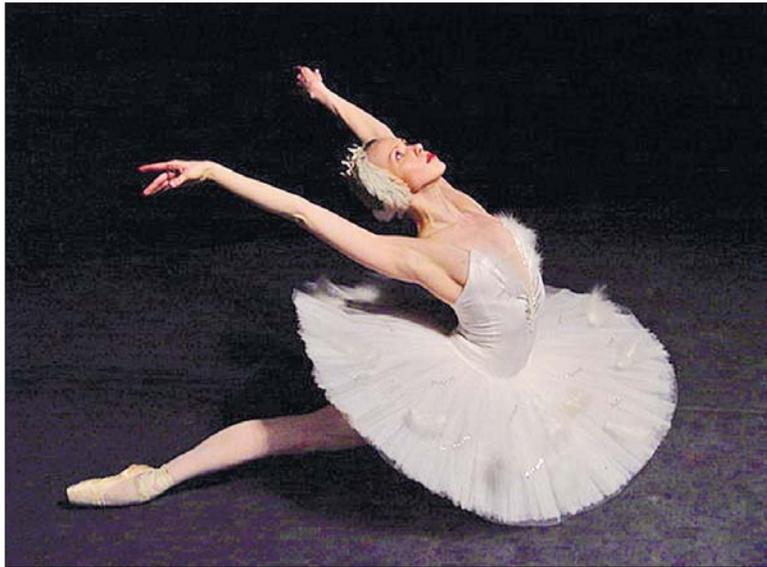
Да грамадска-культурнай акцыі, якая з пачатку 2008 года разгарнулася па ўсёй краіне, далучыўся і Нацыянальны акадэмічны тэатр оперы Беларусі. Прыкладам — падзея, што адбылася 5 красавіка ў Палацы Рэспублікі. Гэта быў сумесны гала-канцэрт салістаў нашай опернай сцэны і Марыінскага тэатра Санкт-Пецярбурга. Акцыя "Мы

— беларусы!" з удзелам расійскіх артыстаў? Гэта можа выклікаць здзіўленне, калі не ведаць, што го-сці прыехалі выступіць... у сябе на радзіме. Сярод зорак марыінскай опернай сцэны, якія тым вечарам з'ялі ў Мінску, — ураджэнка Беларусі, выпускніца нашай Акадэміі музыкі, спявачка з сусветным імем Ірына Гардзей, маладзечанец Уладзіслаў Сулімскі, які пасля заканчэння Маладзечанскага музычнага вучылішча паступіў у Санкт-Пецярбургскую кансерваторыю, а цяпер удасканалівае вакальнае майстэрства ў Італіі, і выхаванец гэтай жа кансерваторыі, лаўрэат чатырох міжнародных конкурсаў, мінчанін Аляксей Танавіцкі. Удзельнікамі гала-канцэрта былі лепшыя оперныя салісты Беларусі: Аксана Волкава, Юрый Гарадзенкі, Алена Шведова, Таццяна Гаўрылава (на здымку)... Дырыжор праграмы — Андрэй Галанаў.

У адпаведнасці з распачатай сёлета міжнароднай праграмай супрацоўніцтва Гродзенскага абласнога тэатра лялек з тэатрамі Польшчы ажыццёўлены тэматычны праект, прымеркаваны да Года здароўя. Гэта новы лялечны спектакль "Карыус і Бактус, або Зубная казка", прэм'ера якога адбылася ў Гродне. Пастаноўку ажыццявіў вядомы рэжысёр-лялечнік з Польшчы Яраслаў Антанюк. Ён прапанаваў для сумеснага спектакля твор, які ўжо ставіў для юных польскіх і харвацкіх глядачоў. Інсцэніроўка і музыка да спектакля стваралі ў тэатры лялек Ломжы, дзе працуе Я. Антанюк, а лялькі казачных персанажаў Карыуса ды Бактуса, касцюмы і дэкарацыі зроблены гродзенскімі мастакамі.

С. ВЕКА
Фота аўтара

— Я вельмі ўдзячная Валянціну Мікалаевічу Елізар'еву за тое, што запрасіў мяне станцаваць у «Баядэрцы» і ў «Спячай прыгажуні». Не так даўно я стала маці, у мяне нарадзіўся сын Данііл, і цяпер я ў дэкрэтным адпачынку. Таму вельмі рада, што атрымала магчымасць выйсці на сцэну, — прызналася мая суразмоўца. — Сёння балерына можа сумяшчаць кар'еру і выхаванне дзіцяці. Дарэчы, ў зоркі балета, карсіканкі П'етрагалы трое дзяцей.

— Цяжка было прыходзіць у форму?

— Дастаткова цяжка. Падчас цяжарнасці я набрала дваццаць пяць кілаграмаў. А паколькі потым карміла дзіця, то не магла сесці на дыету. Вярнуцца ў форму мне дапамаглі ўрокі ў тэатры оперы і балета ў Мінску (за гэта вялікі дзякуй В. М. Елізар'еву) і заняткі гімнастыкай паводле сістэмы Аляксандра Гладчанкі.

— Раскажыце, калі ласка, пра сваё дзяцінства.

— Я нарадзілася ў Мінску. Мая маці Ірына Аляксандраўна — мастачка па прафесіі. Адноўчы выпадкова я знайшла эскізы балерын, якія яна рабіла задоўга да майго нараджэння. Магчыма, гэта неяк запраграмавала маю будучую прафесію. У чатыры гады мяне аддалі на фігурнае катанне. Спорт стаўся добрай падрыхтоўчай базай перад харэаграфічным вучылішчам, выхаваў трыумфасць. Калі мне споўнілася дзесяць, настаўнік з харэаграфічнага вучылішча прапанаваў прыйсці на экзамены. Я прайшла тры туры і была вельмі здзіўленая тым, што мяне прынялі. Трэба было выбіраць паміж

Ад маміных эскізаў?

спортам і мастацтвам. Выбар быў зроблены на карысць танца.

— Ці лёгка давалася вучоба?

— Першы год зусім не разумела, што да чаго. Мне падабалася граць на фартэпіяна. Я вельмі любіла свой першы інструмент: занадта вялікі, чорны, але з такім прыгожым гучаннем! Першая настаўніца харэаграфіі, Ніна Мікалаеўна Дзячэнка, была строга, патрабавальная, але сапраўдны прафесіянал. Яна адкрыла для мяне свет балета. Другая настаўніца, Марына Уладзіміраўна Пятрова, дала мне добрую прафесійную базу. На выпускным спектаклі я танцавала партыю Аўроры са «Спячай прыгажуні». І па сённяшні дзень гэта мой любімы балет.

Пасля заканчэння вучылішча мяне запрашалі ў Нацыянальны акадэмічны тэатр балета Беларусі, але вельмі хацелася працягваць вучобу, каб глыбей зразумець сваю прафесію, ведаць не толькі, як той ці іншы рух робіцца, але і чаму. Я паступіла ў Санкт-Пецярбургскую кансерваторыю на спецыяльнасць "балетмайстар-рэпетытар". Адрозжы пачала працаваць у тэатры

Ганна Фокіна — салістка Малога акадэмічнага Тэатра оперы і балета ў Пецярбургу. Не так даўно яна выканала партыю Фларыны ў спектаклі "Спячая прыгажуня" Нацыянальнага акадэмічнага тэатра балета Беларусі.

леце «Карсар». Там жа я падрыхтавала партыю Джульеты з «Рамэо і Джульеты» і партыю Машы з балета «Шчаўкунчык». Такім чынам я засталася ў тэатры, дзе працую і цяпер. У тэатра агромністы класічны рэпертуар, насычаны графік гастрольяў.

— Якія з гастрольных паездак вам найбольш запомніліся?

— Паездка ў Японію, дзе я танцавала два спектаклі, прысвечаныя юбілею Р. Нурыева. Маім партнёрам быў Ларан Хілар — этуаль парызскай Гранд-Апера. Гастролі на Сіцылію са спектаклем «Рамэо і Джульета» ў тэатры Беліні. Падабаецца выступаць у тэатрах Германіі.

— А запрашалі застацца за мяжой?

— Запрашалі, і менавіта ў Германіі. Але я не захачела. Цяпер я жыву на два гарады: Мінск і Піцер. У Мінску вельмі дапамагае маці, малога магу даверыць толькі ёй.

— Што вы марыце станцаваць?

— Мару танцаваць больш сучаснай харэаграфіі. Я вельмі люблю сучасныя пастаноўкі, мне гэта цікава. На жаль, наш глядач ходзіць пераважна на класічны рэпертуар, на спектаклі, якія добра ведае — «Лебядзінае возера», «Шчаўкунчык».

— А што б вы змянілі ва «ўнутранай» сістэме беларускага альбо расійскага балетнага тэатра?

— Я б зрабіла паўтарагадзінныя ўрокі перад спектаклем. За мяжой гэта норма, замежныя танцоўшчыкі больш трыумфуюць. І яшчэ мне падабаецца кантрактная сістэма ў тэатры. Мне здаецца, што для падтрымання высокага ўзроўню групы такі крок неабходны.

— І яшчэ, калі ласка, — вашы думкі наконт становішча балета ў сучасным свеце.

— Мы жывём у эпоху камп'ютэрных тэхналогій, і для сучаснага чалавека балет стаіць далёка не на першым месцы. Мне здаецца, што сучасны глядач чакае, каб яго здзіўлялі. А мастацтва не ў тым, каб вышэй падняць нагу, а ў тым, каб чалавек задумаўся пра нешта вельмі важнае пасля спектакля, каб у яго з'явіліся думкі не толькі пра матэрыяльнае жыццё, але і пра духоўнае. Я вельмі хацела б, каб пасля маіх спектакляў глядач выходзіў напоўнены, каб у яго душы заставаўся яскравы след, які б дапамагаў яму жыць.

Вольга ГОМАНОВА

Жывуць яго карціны

Хачу падзяліцца ўражаннем ад выстаўкі карцін знакамітага ў Беларусі і за яе межамі мастака — Аляксандра Ісачова. Выстаўка была прысвечана дваццацігоддзю з дня смерці мастака і праходзіла ў горадзе Гомелі, у палацы Румянцавых-Паскевічаў. І нездарма менавіта там, бо толькі тая атмасфера і абсталяванне адпавядалі прадстаўленым карцінам.

Галоўную ўвагу майстар у сваіх работах надаваў вачам, бо менавіта праз вочы мог перадаць усе чалавечыя пачуцці: любоў, радасць, трывогу, сум, гора. Многія яго карціны носяць і адпаведныя назвы: "Упованіе", "Скорбь", "Печаль". Шмат Ісачоў пісаў і на біблейскія матывы. Яго жонка чытала Біблію, а ён у гэты момант усе ўражанні ад прачытанага выкладаў на паперу або на палатно. Ісачова лічаць першым мастаком у Беларусі, які авалодаў тэхнікай лесіроўкі, пры якой карціна спачатку малюецца акварэллю, а потым пакрываецца тонкім пластом алею. Работа атрымліваецца вельмі маляўнічай і яркай. На жаль, на выстаўцы быў прадстаўлены толькі адзін абраз, намаляваны А. Ісачовым. Астатнія знаходзяцца ў прыватных калекцыях.

Яго не прынялі ў Саюз мастакоў, гэта была самая вялікая трагедыя А. Ісачова. Пры жыцці адбылася толькі адна выстаўка, на трэці дзень якой ён памёр, не дажыўшы трыццаць сем дзён да свайго 33-годдзя. Ён неаднойчы казаў, што памрэ або ў трыццаць тры, або ў трыццаць сем, "як усе вялікія людзі". Але лёс склаўся так, што гэтыя лічбы выляліся паміж сабою.

Справу бацькі працягвае сын Яраслаў Ісачоў. Але для яго гэта не праца ўсяго жыцця, а толькі захваленне. Работы Яраслава таксама былі прадстаўлены на выстаўцы.

Святлана ЖЫРАВА,
вучаніца Гомельскага дзяржаўнага абласнога ліцэя

Установа адукацыі «Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі» аб'яўляе конкурс на замяшчэнне пасада (да 5-ці гадоў) прафесарска-выкладчыцкага складу (для тых, хто мае мінскую прапіску) з далейшым заключэннем кантракту ў выпадку выбарання на тэрмін, вызначаны Наймальнікам:

- кафедра харавога дырыжывання прафесар — 1 ст. дацэнт — 2 ст.
- кафедра фартэпіяна: прафесар — 1 ст. старшы выкладчык — 1 ст.
- кафедра спеваў: дацэнт — 1 ст.
- кафедра опернай падрыхтоўкі: дацэнт — 1 ст.
- кафедра гісторыі музыкі: старшы выкладчык — 1 ст.
- кафедра кампазіцыі: дацэнт — 1 ст.
- кафедра харэаграфіі: прафесар — 0,5 ст.

Што і казаць, камерцыйныя фестывалі, забаўляльныя праграмы, падсілкаваныя шоу-бізнесам, не дбаюць пра дачыненне да гістарычных культурных традыцый, не спрыяюць духоўнаму або інтэлектуальнаму ўзбагачэнню нацыі. У адрозненне ад іх, творчыя акцыі Нацыянальнага канцэртнага аркестра Беларусі маюць глыбінныя павязі з каранямі роднай культуры, арыентуюцца на лепшыя, апрабаваныя часам, здабыткі ў розных жанрах айчыннага і сусветнага мастацтва, нападваюцца жыватворным гуманістычным, асветніцкім сэнсам. Нясуць у сабе дух патрыятызму, зараджаюць аўдыторыю пазітыўнай энергіяй. Сведчаннем — і два музычныя праекты, ажыццёленыя пры канцы сакавіка гэтым знымым калектывам пад кіраўніцтвам народнага артыста Беларусі Міхаіла Фінберга.

Задойга да таго, як з'явілася дзяржаўная праграма па падтрымцы і развіцці малых гарадоў, Нацыянальны канцэртны аркестр Беларусі пачаў ладзіць святы музыкі ў нашых невялікіх мястэчках — Нясвіж, Заслаўе, Мір, Мсціслаў, Тураў, — дзе яшчэ захаваліся след багатай гісторыі ды старажытнай культуры. Без малага 80 такіх фестывалю прайшло ў не спешчаных мастацкімі падзеямі беларускіх гарадах: парадкавы нумар сёлетніх "Чачэрскіх сустрэч" — семдзят сёмы. Зрэшты, хіба ў лічбах вымяраецца ўзровень культуры і духоўнасці?

У межах "Чачэрскіх сустрэч", праведзеных ужо другі раз, адбыліся не толькі канцэртныя праграмы, выстаўкі, але і асамблея "Дыялог парламентарыяў Беларусі з актывам Чачэрскага раёна" (пра яе падрыхтавана асобная публікацыя), падчас якой надзённыя для Гомельшчыны сацыяльна-культурныя праблемы абмяркоўваліся ў іх спалучэнні. З удзячнасцю да кіраўніцтва Гомельскай вобласці, раённых і мясцовых улад за падтрымку яго ініцыятыў мастацкі кіраўнік "Чачэрскіх сустрэч" маэстра М. Фінберг кажа:

— Я сам нарадзіўся ў невялікім гарадку на Гомельшчыне, таму з вялікім задавальненнем раблю ўсё магчымае, а часам і немагчымае, каб у такіх мясцінах адбываліся святы сапраўднага прафесійнага мастацтва. Каб гучала наша родная беларуская музыка — і старадаўняя спадчына, і творы сучасных кампазітараў, якія пішуць у акадэмічных жанрах, і свая, беларуская песня з беларускімі словамі, і ўзоры сусветнай класікі. У нашых невялікіх гарадах жывуць цудоўныя, адрэчаныя людзі. Яны вельмі тонка адчуваюць мастацтва і ўмеюць слухаць самую розную і самую складаную музыку. А што яшчэ важна і дзеля чаго трэба папярэць такіх фестывальных рух — дык гэта выхаванне новых пакаленняў гаведчаных слухачоў. У гарадах з пэўным фестывальным стажам — Нясвіжы, Заслаўі — плён такой асветніцкай дзейнасці ўжо адчуваецца: колішнія падлеткі прыходзяць у канцэртную залу са сваімі зусім яшчэ малалетнімі дзецьмі. Гэта радуе, усцешвае: гадоўца слухача XXI стагоддзя — значыць музыканты працуюць не толькі дзеля сённяшняй публікі, а і на будучыню. З пачуццём асаблівай адказнасці мы праводзім такое свята ў Чачэрску — рэгіёне, найбольш пацярпелым ад чарнобыльскай навалы. Для людзей, якія жывуць і працуюць у спецыфічных умовах, вельмі важная духоўная падтрымка, сустрачкі з жывой музыкай.

Летась у Чачэрску ўпершыню гучалі ўзноўленыя старонкі нашай музычнай даўніны, айчынная класіка XX стагоддзя, паяднанія ідэяў галоўнага фестывальнага канцэрта: "Музычнае мастацтва Беларусі: на скрыжаванні стыляў і эпох". Сёлета камерная калектывы, што працуюць у структуры вялікага аркестра, падрыхтавалі прэм'еру праграмы "Беларуская інструментальная музыка. Лепшае". Доктар мастацтвазнаўства, прафесар Вольга Дадзімава, навуковы каментатар фестывальных імпрэз Нацыянальнага канцэрт-

Гармонія кантрастаў

нага аркестра, уразіла не толькі як натхнёная і артыстычная вядучая, але і як мудры педагог-псіхолаг. Аўдыторыя Чачэрска пакуль, зразумела ж, адрозніваецца ад спанатраных нясвіжскіх меламанаў (дзякуй "Музам Нясвіжа"!). І, улічыўшы гэтую акалічнасць, В. Дадзімава знайшла даходлівую інтанацыю, што зрабіла захапляльным яе аповед і настроіла публіку на ўдмлівае слуханне, па сутнасці, нязнанай музыкі.

А гучала і сапраўды ўсё лепшае, што ёсць у рэпертуары чынінікаў музычнага свята. Ансамбль кларнетыстаў пад кіраўніцтвам заслужанага артыста Беларусі Геннадзя Забары, напрыклад, прапанаваў дзве цудоўныя п'есы Напалеона Орды, рамантычны, як подых ветру ў шатах дрэў, "Вальс" Станіслава Манюшкі, аздобленую дасціпнымі гукавымі штрыхамі "Гумарэску" Генрыхы Вагнера. Музыку гэтага ж беларускага кампазітара ХХ стагоддзя — зухаваты "Абэрак" з балета "Падстаўная нявеста" — уключылі ў сваё выступленне флейтысты (дарэчы, манаграфічная праграма з твораў Г. Вагнера будзе адной з галоўных падзей сёлетняга музычнага свята ў Мсціславе)... Музыка яркая, з выразнымі танцавальнымі рытэмамі ды жанравым каларытам, выклікала шчыры водгук у зале, якая цёпла прымала "Фландрыю" Яўгена Глебава, "Польку" Мікалая Чуркіна, "Гульбішча" Генрыхы Вагнера" з рэпертуару ансамбля трубачоў "Інтрада"; "Танец ду-

хаў" Міхаіла Ельскага, фрагменты з балета Станіслава Манюшкі "Плятагон" і "Канцэртны вальс" Уладзіміра Солтана ў выкананні Ансамбля салістаў на драўляных духавых інструментах... Ды і больш складаныя творы — дзве часткі з Квартэта Уладзіміра Кур'яна ў выкананні Струннага квартэта ды Дванаццатую сімфонію Дзмітрыя Смольскага ў інтэрпрэтацыі Камернага аркестра пад кіраўніцтвам Валерыя Сарока — знайшлі сваіх прыхільнікаў у Чачэрску. А славуць Ля мінорны паланез Міхала Клеафаса Агінскага, наўмысна не абвешчаны вядучай праграмы, публіка пазнала з першай аркестравай фразы і выказала сваё захапленне спантаннымі апладысмантамі...

У той дзень Нацыянальны канцэртны аркестр выступіў таксама са святочнай праграмай "Табе, Чачэрску, — нашы песні". А фае кінаканцэртнай залы "Кастрычнік" прываблівала глядачоў вялікай экспазіцыяй творчасці юных умельцаў, якія займаюцца ў мясцовых гуртках.

Нас, лімаўцаў, прыемна здзівіў стэнд, прысвечаны юбілею старшын Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалая Чаргінца: у большасці прадстаўленых тут матэрыялаў мы адразу пазналі публікацыі "ЛіМа", у тым ліку і справаздачу пра першыя "Чачэрскія сустрэчы" з удзелам парламентарыяў, сярод якіх быў і М. Чаргінец...

Дзякуючы такім імпрэзам, жыхары Чачэрска адкрылі для сябе унікальны свет вялікага творчага калектыву, у якім гра-

юць і паважныя, тытуаваныя сталыя майстры, і такія прыгожыя маладыя віртуозы, ганараваныя лаўрамі прэстыжных выканальніцкіх конкурсаў. Многія ўпершыню слухалі жывое гучанне аркестра, якому падуладныя ці не ўсе музычныя жанры: ад камерных інструментальных да сімфанічных, ад папулярнай эстраднай п'есы да джазавай партытуры...

Творчая універсальнасць і самадастатковасць Нацыянальнага канцэртнага аркестра Беларусі напоўніў выявілася праз два дні пасля яго вяртання з "Чачэрскіх сустрэч" у Мінск, дзе распачаўся новы арыгінальны праект М. Фінберга: "Шлягеры на ўсе часы".

У Вялікай зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі чатыры вечары запар адбыліся канцэрты, праграмы якіх паспрыялі раскрыццю жанравай рознабаковасці занага калектыву і засведчылі высокі ўзровень яго папулярнасці ў сталіцы. Дарэчы, для таго, каб зрабіць выснову пра запатрабаванасць новага праекта, неабавязкова паслыцца на лічбы — дастаткова прыгадаць шматлікіх прэзэнтэнтаў на прыстаўныя здзікі ў партэры.

Да назвы "Шлягеры на ўсе часы" можна дадаць яшчэ чаты-

ры словы: "...і на ўсе густы". Бо і сапраўды, кожны зацікаўлены гэтым праектам знайшоў у адмысловых, такіх адрозных між сабою праграмах, нешта для сябе. І цяпер хтосьці захлопена прыгадавае, напрыклад, як інтэлігентна і нязмушана, з іскрынкамі ўспамінаў пра музычнае асяроддзе, у якім і сам быў узгадаваны, Ігар Бэла, народны артыст Расіі, вёў праграму, прысвечаную творчасці Мікаэла Тарывердзіева, і як натхнёна была прадстаўлена гэтая творчасць салістамі Нацыянальнага канцэртнага аркестра... Хтосьці з прыемнасцю адзначаць вялікую працу заслужанага калектыву, яго аранжыроўшчыкаў і спевакоў, па стварэнні яшчэ адной манаграфічнай праграмы — аўтарскага вечара легендарнага ўжо сёння савецкага песенніка Аскара Фельцмана (стан здароўя, аднак, не дазволіў кампазітару папрысутнічаць на свядзе сваёй музыкі, хаця ён збіраўся прыехаць у Мінск)...

"Шлягеры на ўсе часы" — гэта яшчэ і назва заключнага галаканцэрта, наведнікі якога шчыра падпявалі сваім улюбёным песням (у тым ліку і кінашлягерам, якія не маюць узросту і перадаюцца з пакалення ў пакаленне), прадстаўленым Ганнай Благавай, Святанай Вежнавец, Таццянай Глузуновой, Галінай Грамовіч, Ларысай Грыбальвай, Алесіей Дзяржавец, Наталляй Тамелай, Юрыем Вашчуком, Дзмітрыем Качароўскім, Дзянісам Лісам, Русланам Мусвідасам, Сашам Нема, Мікалаем Скорыкавым, групай бэк-вакалістаў, танцоўшчыкамі. І, вядома ж, музыкантамі аркестра на чале з Міхаілам Фінбергам.

А яшчэ хтосьці (у тым ліку і аўтар гэтых радкоў) будзе доўга ўспамінаць самы першы канцэрт новага праекта: "Джаз і класіка". Удзельнічалі ў ім амаль усе музыканты, што працуюць у складзе аркестра — арганізатара свята: сузор'е Бігбэнда, лаўрэаты міжнародных і рэспубліканскіх конкурсаў Камернага аркестра з дырыжорам Валерыем Сарокам, Ансамбль салістаў на драўляных духавых інструментах (кіраўнікі — Барыс Нічкоў ды Генрых Гедыльгар), Ансамбль кларнетыстаў з яго лідэрам Генадзем Забарам, Струнны квартэт — Ганна Захарава, Антаніна Казлова, Аляксандра Зебрына, Вялета Каранькова... Дынамічнае чаргаванне жанраў і стыляў. У адной прасторы суінавалі музыка Роба МакКонеала і Уладзіміра Кур'яна, тэмы Нікола Паганіні ды Дзюка Элінгтана, Джакаіна Расіні ды Дзізі Гілеспі. Аваці "зрывалі" лаўрэат міжнародных конкурсаў скрыпач Арцём Шышкоў (бліскач са-ліраваў у "Шторме" — "Лета" з папулярнага цыкла канцэртаў Антоніа Вівальды), гітарыст-віртуоз Сяргей Анцішын, трамбаніст Дзмітрый Бударын...

Святаслаў Бэла, які неаднойчы супрацоўнічаў з нашым Нацыянальным канцэртным аркестрам і вёў гэты канцэрт, напачатку заўважыў: "Класіка і джаз. Пры такім спалучэнні зала нібы падзялілася напалам, адлавадна прыхільнасцям публікі. Але палса канцэрта, я думаа, кожны з прысутных будзе інакш ставіцца да музыкі сваіх "апанентаў".

Так і было. Бо ў мастацтве няма жанраў высокіх і нізкіх. І музыка, па вялікім рахунку, падзяляецца толькі на дзве катэгорыі: кепскую і добрую. Ці ж не так?

Святлана БЕРАСЦЕНЬ

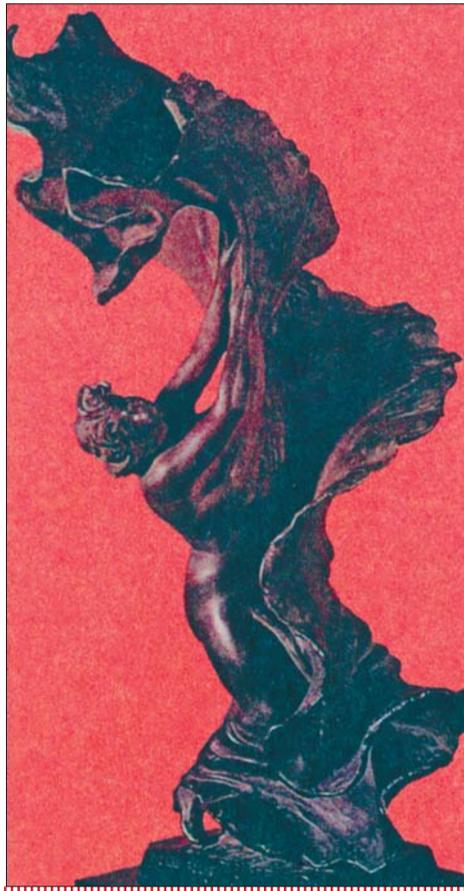
На здымках: доктар мастацтвазнаўства Вольга Дадзімава; сталічны гала-канцэрт "Шлягеры на ўсе часы"; Струнны квартэт Нацыянальнага канцэртнага аркестра Беларусі; на выстаўцы творчасці таленавітай моладзі ў Чачэрску.

Фота Віктарыя Кавалева і Кастуся Дробава

Беларускі саюз мастакоў глыбока смуткуе з прычыны смерці заслужанага дзеяча мастацтваў БССР, члена Беларускага саюза мастакоў КАЗАКОВА Барыса Іванавіча і выказвае шчырыя спахванні родным і блізкім нябожчыка.

Што было б, калі... альбо Альтэрнатыўная гісторыя

Мусіць, кожны з нас часам задае сам сабе пытанне "а што было б, калі...", уяўляючы, якім стала б жыццё, калі б мы абралі іншую прафесію, альбо селі б не ў той цягнік, альбо адчынілі б іншыя дзверы. Гэтае ж пытанне, азіраючыся на мінулае, час ад часу ставіць перад сабой і чалавецтва, разглядаючы магчымыя варыянты развіцця падзей у вырашальныя моманты гісторыі. Падкрэсліваючы важнасць такіх разважанняў, сучасны англіска гісторык Хью Трэвар-Роўпэр адзначае, што "нельга зразумець ход і рухавікі гісторыі, калі разглядаць толькі факты, ігнаруючы альтэрнатывы, няхай і выдуманія".

юць англічане, якія ствараюць Канфедэрацыю Паўночнай Амерыкі, а тыя, хто адмаўляецца падпарадкавацца ўладзе, уцякаюць на поўдзень і ствараюць Злучаныя Штаты Мексікі. З тае пары абедзве дзяржавы жывуць у стане пастаяннага ваеннага, палітычнага і эканамічнага канфлікту.

Іншую версію развіцця ЗША прапануе сучасны англіска пісьменнік і літаратуразнаўца Пітэр Акройд (нар. у 1949 г.). Яго раман "Мільтан у Амерыцы" (*Milton in America*, 1996) заснаваны на жыццёвай гісторыі вялікага англіскага паэта і публіцыста Джона Мільтана (1608—1674). Як вядома, у рэальным жыцці Мільтан быў палечнікам Олівера Кромвеля і сваімі палыміямі памфлетаў і паэтычнымі твораў прапагандаваў ідэі пурытанізму, што складалі ідэалагічную аснову англіскай буржуазнай рэвалюцыі XVII стагоддзя. Пасля смерці Кромвеля і рэстаўрацыі манархіі ў 1660 годзе Мільтану давялося некаторы час хавацца ад пераследу, але ён быў арыштаваны і каля месяца правёў у турме, а некаторыя з яго кніг былі спалены. Менавіта ў апошнія дзесяцігоддзі жыцця, ужо будучы сляпым, Мільтан стварыў свае вялікія паэмы "Странаны рай" і "Вернуты рай", а таксама драму "Самсон-змагар", як і абедзве паэмы, пабудаваны на біблейскім сюжэце.

Кропкай разыходжання ў рамане Акройда стаў менавіта 1660 год. Замест таго, каб застацца ў Англіі, Мільтан уцякае (як гэта сапраўды зрабілі многія пурытане) у Новы Свет. Яшчэ па дарозе ў порт Брысталь ён выпадкова абзаводзіцца слугою, якому дае імя Гусквіл (Гусінае Пяро), бо ў абавязкі таго ўваходзіла выдзеньне дзённікавых запісаў пад дыктоўку гаспадара. Іх карабель церпіць крушэнне, у жывых застаюцца толькі гэтыя двое, і ў сваім цудоўным выратаванні Мільтан бачыць боскую волю, якая вызначае для яго асаблівую місію на гэтай "абетавамай зямлі". Яго з захапленнем сустракаюць адзінаверцы-пурытане, што імігравалі ў Амерыку раней, і з іх падтрымкай ён засноўвае новы горад, названы ў яго гонар Нью-Мільтанам, які марыць ператварыць у рай на зямлі.

Мільтан становіцца не толькі духоўным лідэрам пурытанскай абшчыны, але і бярэ на сябе адміністрацыйныя і судзейскія паўнамоцтвы. Ён выдае суровыя законы і ўсталёўвае жорсткія парады, нават за самыя нязначныя парушэнні ўводзіць смяротнае пакаранне. Тэакратыя, якая сапраўды мела месца ў Амерыцы ў XVII стагоддзі, тут ператвараецца ў аўтакратыю. Мільтан

бярэ на сябе і місіянерскія абавязкі, намагаючыся ператварыць індзейцаў у хрысціян, да якіх, між іншым, ставіцца з пагардай, бо лічыць іх, гэтаксама як цыганоў ды ірландцаў, людзьмі "другога гатунку". Ён крывадушна спадзяецца, што эпідэмія чумы, якую індзейцам прынеслі белыя, дапаможа хрысціянізацыі паганцаў. Калі непадалёк ад Нью-Мільтана з'яўляецца каталіцкая абшчына, Мільтан пачынае супраць іх сапраўдную вайну, бо яго даўня непрыязь да каталікоў узмацняецца боязю таго, што іх жыццёвы гонар і адносна свабодныя норавы могуць нашкодзіць пурытанскаму ладу жыцця. Напружаная палітычная і рэлігійная дзейнасць не пакідаюць Мільтану часу для літаратурнай творчасці.

Як і многія іншыя творы Акройда, "Мільтан у Амерыцы" наскрозь інтэртэкстуальны. У ім многа біблейскіх алузій, ёсць пераклічка з цэлым шэрагам гістарычных, дакументальных і мастацкіх твораў, у тым ліку і самога Мільтана. Усё гэта, як і розныя праявы гульні з чытачом, робіць раман узорам постмадэрнісцкай літаратуры. Але ж для чаго спатрэбілася пісьменніку даваць альтэрнатыўную версію жыцця Мільтана? Наўрад ці ён намагаўся звергнуць з пастамента свайго вялікага суайчынніка. Як і кожны постмадэрніст, Акройд не дае яснага адказу на гэтае пытанне, пакідаючы чытачу права самому рабіць высновы. Відавочна, раман "Мільтан у Амерыцы" не толькі пра мінулае. Ён нагадвае нам, сучаснікам, пра тое, якія трагедыі нясуць з сабой рэлігійны фанатызм, аўтакратыя і непарушная ўпэўненасць некаторых правіцеляў у сваёй бязгрэшнасці.

Як ужо было згадана вышэй, у ліку найбольш папулярных тэм "альтэрнатыўнай гісторыі" — тэма Другой сусветнай вайны. Ці не самым адметным творам у гэтым сэнсе з'яўляецца раман англічаніна Роберта Харыса (нар. у 1957 г.) "Фатэрлянд" (*Fatherland*), які пабачыў свет у 1992 годзе і, стаўшы бестселерам, быў хутка перакладзены на некалькі дзесяткаў моў. Сваім раманам Харыс спрабуе даць адказ на пытанне: і "Якой была б Германія, а з ёю і ўсё свет, калі б Гітлер перамог у вайне?".

Раман пабудаваны на захапальным дэтэктыўным сюжэце, удзельнікамі якога з'яўляецца шэраг рэальна існаваўшых людзей. Дзеянне адбываецца ў красавіку 1964 года ў Берліне напярэдадні святкавання сямідзесяціпяцігоддзя Адольфа Гітлера, які ўсё яшчэ правіць Германіяй. Галоўны герой, следчы крымінальнай паліцыі Ксаўе Марш павінен расследаваць загадкавую смерць

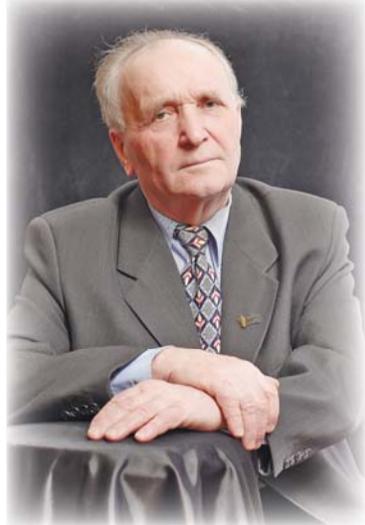
аднаго з уплывовых чыноўнікаў Германіі Філіпа Булера. У ходзе расследавання высвятляецца, што гэтае забойства, як і шэраг іншых, здзейснена з мэтай свахаць ад свету, у тым ліку і ад Амерыкі, з прэзідэнтам якой Джозэфам Кенэдзі збіраўся сустрэцца Гітлер, праўду пра Халакост. Паперы, якія ўдаецца дастаць Маршу, утрымліваюць настолькі шакіруючыя факты, што ён, паслухмяны "вінцік" Трэцяга рэйха, не можа ім паверыць. Напрыканцы рамана Марш, які сам становіцца мішэннем нацыстаў, трапляе ў Асвенцім, які быў напярэдадні дэманціраваны, але і яго рэшткі змушаюць паверыць жудасным фактам.

Кропкай дывергенцыі ў рамане з'яўляецца 1943 год. Калі б нямецкая армія не была спынена на ўсходнім напрамку, Савецкі Саюз урэшце капітуляваў бы. Аўтар дапускае таксама, што немцам становіцца вядома факт дэшыфравкі англічанамі нямецкіх сакрэтных матэрыялаў і Германія з дапамогай фальшывых сігналаў знішчае англіска гандлёвы флот, праз блакаду вымушае Англію пайсці на заключэнне перамір'я. Пагражаючы Амерыцы сваёй атамнай бомбай, Германія змушае і яе зрабіць тое ж самае. У 1964 годзе Трэці рэйх праціраецца на ўсю Еўропу аж да самага Урала, і ўсе былыя краіны пераймяноўваюцца на нямецкі лад, а некаторыя — Польшча, Літва, Латвія і Эстонія — увогуле знікаюць з карты. Савецкі Саюз, тэрыторыя якога ляжыць па той бок Уральскіх гор, усё яшчэ працягвае партызанскую вайну з Германіяй. За кошт эксплуатацыі славянскіх народаў нацыстам удаецца падтрымліваць дастаткова высокі ўзровень жыцця сваіх грамадзян. Оксфардскі ўніверсітэт становіцца акадэміяй СС, Іспанія і Грэцыя забяспечваюць немцам высакаякасны адпачынак. Уся нямецкая моладзь павінна прайсці праз дзве ступені ідэалагічнага выхавання ў шэрагах гітлерюгенда. Каб стаць сапраўдным нацыстам, грамадзянін павінен адрасвацца ў арміі, прычым некаторым давалася прывілея выбіраць месца службы... Але не ўсе ў Германіі задаволеныя гітлераўскай палітыкай. Цэнтрам пратэсту становіцца ўніверсітэты: моладзь пратэстуе супраць вайны на Урале, яна хоча слухаць "Бітлз", мець магчымасць чытаць Гюнтэра Граса, Грэма Грына, Джорджа Оруэла і Джэрома Сэлінджэра. Незадаволенасць выказваюць і многія ветэраны вайны. Даведаўшыся праўду пра зверствы сваіх суайчыннікаў, адмаўляецца слугаваць сістэме і Ксаўе Марш, але перадаўшы здабытыя ім сакрэтныя дакументы ў Амерыку, ён, каб не трапіць у рукі гестапа, у апошні момант раману рыхтуецца прыняць смерць.

Апісанні Берліна ў рамане супадаюць з праектам архітэктара Альбера Шпеера, які па заданні Гітлера павінен быў да 1950 года зрабіць Берлін лепшым і важнейшым горадам Еўропы. Найбольш уражваў усіх велзарны Палац Рэйха, вяршыня якога хавалася ў аблоках. У рамане згадваецца цэлы шэраг рэальных гістарычных асоб: сам Гітлер, Гімлер, які, паводле версіі Харыса, загадкава гіне ў аўтакатастрофе, Гебельс, які ў 1960-х усё яшчэ застаецца міністрам прапаганды; Уінстан Чэрчыль і каралева Елізавета II, вымушаныя жыць у Канадзе; Джозэф Кенэдзі, тагачасны пасол ЗША у Вялікабрытаніі; некаторыя з удзельнікаў нарады ў прыгарадзе Берліна Ванзее, якая адбылася на пачатку 1942 года і на якой было прынята рашэнне аб знішчэнні яўрэяў... Харыс абапіраецца на рэальныя дакументы эпохі, але часам уводзіць і фіктыўныя, ствараючы ў выніку дыстопію, якая, на шчасце, не ператварылася ў рэальнасць.

Як бачым, лепшыя ўзоры жанру альтэрнатыўнай гісторыі, апрача займальнага сюжэта, утрымліваюць сур'езныя ідэі, стымулююць чытацкую думку, прымушаюць задумацца над мінулым і будучым. Можа, і ў айчынным літаратурным калісці з'явіцца цікавыя творы, з якіх чытач даведаецца, як склаўся б наша гісторыя, калі б, напрыклад, у 1796, альбо ў 1812, альбо ў 1863 гадах падзеі пайшлі б па іншым сцэнарыі.

Жыццё Пятра Кастрамы — працяг гутаркі з чытачамі "ЛіМа" пра сэнс жыцця, чалавечую мужнасць і дабрывню. Гэты артыкул не толькі пра выдатнага чалавека, але і пра яго талент. На прыкладзе жыцця Пятра Васільевіча выразна бачна, як людзі часам могуць стаць вышэй за свой лёс і ў гэтым здабыць шчасце.

Святласіла здымкаў Кастрамы

Біяграфія Пятра Кастрамы — тыповая для большасці, чьё дзяцінства прыпала на гады Вялікай Айчыннай. У сорака першым Пятру — сем гадоў. Загінуў на фронце бацька. Сам стаў "бацькам" для сястры і двух брацікаў. Перамога, нарэшце, над лютым ворагам. Школа фабрычна-заводскага навучання. Уначы — заняткі пры святле газоўкі, днём — праца на Рэчыцкім суднабудаўнічым заводзе. Камсамольская пуцёўка ў Казахстан на асваенне цаліных зямель. Потым — праца на карагандзінскіх шахтах... Здавалася, так і далей будзе, як ва ўсіх тады: паступова, пастроху, але ж — да лепшага і лепшага.

Ды цішком падкралася бяда. У заборі абрынулася выкапнёвая руда. Пятра Васільевіча моцна пакалечыла. Перасільваючы пякельна боль, ён не здаваўся, перамагаў неадольнае жаданне легчы, як прызнаваўся потым, дзе заўгодна: хоць у снег, хоць у халодную ваду, каб толькі суняць яго. Дзве цяжкія аперацыі і вердыкт медыкаў: трэба ампутіраваць руку і нагу... Перамог шахцёр-беларус хваробу і ампутацыя не спатрэбілася! Медкамісія, праўда, вынесла свой прысуд — вызначыла групу інваліднасці. А гэта азначала: пра сур'ёзную фізічную працу забыць!

Толькі Пётр Васільевіч ведае, што перамог ён сваю бяду дзякуючы клапатлівай жонцы сваёй, Паліне Паўлаўне. Затым, ізноў жа дзякуючы ёй, Пётр Васільевіч пачаў асвойваць новую для сябе прафесію. Бо менавіта тым часам і з'явілася ў хаце фотаапаратура: Паліна Паўлаўна яе набыла.

Выпрабаванне часам і бядой... Яго вытрымлівае далёка не кожнае сяброўства. Сям'я Кастрамы вытрымала яго з гонарам.

Даволі хутка малады фотамайстар зразумеў, што фатаграфія можа быць творам мастацтва, што кожнае фота спачатку — непрыяўленая таямніца ў чорнай касеце. Не ў пстрычцы фокус, а ў фокусе, кампазіцыі, злоўленым моманце. Зрэшты, для фотамайстра гэта справа тэхнікі і досведу. І ўсё ж ёсць шук клопатаў — калі "ажывае" плёнка ў бачку і падсыхаюць "кантролькі". Менавіта таму асабліва хваляваўся Пётр Кастрада, калі ўпершыню сфатаграфавалі дагэтуль памятае — тэатральную пастаноўку ў Карагандзе, друкаваў першыя карткі. Гэта было на пачатку сямідзесятых гадоў мінулага стагоддзя. А крыху пазней яго здымкі і першыя фотарэпартажы з'явіліся ў абласных і саюзных газетах.

Вядома, зараз ужо не злічыць, колькі разоў яшчэ ён зведваў падобнае пачуццё — пачуццё нараджэння здымка. Мабыць, з тых часоў і пацягнулася для аматара-фотамата-

стака, (нараджэўся ён у вёсцы Валадарск Рэчыцкага раёна Гомельскай вобласці) плёнка даўжынёю ці не ў цэлае жыццё. На кватэры ў фотамайстра, акрамя архіва некаторых негатываў, ёсць шэраг масіўных (больш як дзесяць) фотаальбомаў, выдадзеных у нашай краіне, дзе ёсць і яго яркія, выразныя фотанавелы. Сярод гэтых фотаальбомаў — "Рэгіён Мінск", "Мы — беларусы", "Белавежская пушча", аўтарскія фотаальбомы "Мінскае метро"...

Зараз Пятру Васільевічу ўжо за семдзесят, і ён даўно мог бы заняцца асабістымі пытаннямі, дый проста ўрэшце, як кажуць, адлачыцца. Але гэта — не для яго. Пакуль у руках фотаапарат, пакуль у душы жыве творчасць, пакуль адчувае, што ён патрэбны грамадству, а добрыя творцы патрэбныя заўсёды, — ён "пры справе".

І вось чарговы фотаальбом, пазначаны талентам Пятра Васільевіча — "Мінск квітнеючы". Выданне гэтага ўнікальнага альбома ажыццэўлена Рэспубліканскім унітарным прадпрыемствам "Міжнародны цэнтр інтэграцыйнай інфармацыі. Грамадскі прэс-цэнтр Дома друку".

Несумненна, што яно — на беларускай, рускай і англій-

скай мовах — не пакіне абьякавымі ні мінчан, ні замежных гасцей, бо праз усё фотаздымкі праходзіць шчырае любоў Пятра Васільевіча да жыцця, да горада, у якім жыве ўжо больш як трыццаць гадоў. Яго фотаработы напоўнены жыццярэаднасцю, цікавымі вобразамі.

Толькі на складанне гэтага вельмі аб'ёмнага выдання (584 старонкі) майстру спатрэбілася больш як год. Прыкладна столькі ж часу фотаальбом рыхтаваўся аўтарскім калектывам перакладчыкаў, дызайнераў, рэдактараў. Кожны са здымкаў — яркі факт гісторыі Мінска, яго непаўторных мясцін. Выданне "Мінск квітнеючы" дае яснае, аб'ектыўнае разуменне стваральных сацыяльных і культурных працэсаў, якія адбываюцца ў сталіцы і што знайшлі сваё адлюстраванне ў шматлікіх работах фотамастака — Нацыянальнай бібліятэка Рэспублікі Беларусь, Закрытае акцыянернае таварыства "Атлант", Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь, Літаратурны музей Максіма Багдановіча, Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы... І калі ў вузкім сэнсе — гэта толькі ілюстраваны альбом, то ў шырэйшым — гэта сцэнальная, стройная спроба асэнсавання зроблена-

га грамадзянамі-стваральнікамі краіны.

Тэмы для здымкаў былі вакол, паўсюль. Мянцала аблічча сама сталіца, абнаўляліся вуліцы і фасады горада, вырасталі новыя вытворчыя, культурныя будынкі. А вось і сусветна вядомыя аб'екты духоўнай спадчыны — Свята-Духаў кафедральны сабор, Свята-Аляксандра-Неўская царква, Свята-Елізаветцінскі манастыр, касцёл імя Найсвяцейшай Панны Марыі, касцёл св. Сымона і Алены (Чырвоны касцёл), Мемарыяльная капліца-помнік "Сынам Бацькаўшчыны, якія загінулі за яе межамі", касцёл Узвядзення Святога Крыжа.

Трапляючы ў кватэру па вуліцы І. Мележа, дзе жыве фотамастак Пётр Кастрада, адчуваеш сябе неяк не вельмі ўпэўнена, паколькі здаецца, што на цябе з фотаальбомаў глядзяць персанажы яго здымкаў. Яны на правах сямейнікаў удзельнічаюць не толькі ў жыцці-быцці гаспадары. Яны не проста жывуць у сваёй прасторы сваім жыццём, на якую мы можам зірнуць збоку, а нібыта патрабуюць нашага ўдзелу ў іх жыцці.

Сам Пётр Кастрада ацэньвае сваю творчую дзейнасць вельмі сціпла:

— Я ўсяго толькі чалавек, і сілы мае абмежаваныя. Думку прафесійна заняцца фотаздымкамі падказала жонка. І ў хуткім часе фатаграфіі маіх герояў убачылі свет ў газетах "Індустрыяльная Караганда", "Казахстанская правда", "Правда", "Известия", "Труд", "Социалистическая индустрия". У 1978 годзе, калі пераехаў з мяк'ёй у Мінск, стаў касцей друкавацца ў беларускіх выданнях. У той перыяд мне асабліва хацелася запойніць тых прабелы ў інфармацыі пра сучаснае мастацтва, пра жыццё беларускага народа, якія, як мне падаецца, існавалі занадта доўга... Што да фотаальбома "Мінск квітнеючы", то тут у сваіх дзеяннях я бачу штосьці місіянерскае... Бо ішоў я па гэтым шляху не дзеля сённяшніх апладысентаў. Мне падаецца, я служыў святой справе — сілай фатаграфіі паказаць унікальнасць старажытнага і сучаснага нашага горада, каб не толькі мінчане, але і народы суседніх дзяржаў мелі магчымасць бліжэй пазнаёміцца з Мінскам.

Перагортваеш маляўнічы фотаальбом Пятра Васільевіча Кастрамы — гэтага заўзятага краянаўцы, дасведчанага, і, як ніхто, улюбёнага ў гісторыю Мінска чалавека, і бачыш, як мяняюцца яго краявіды. Перад вачамі — Цэнтральны дзіцячы парк імя М. Горкага, Парк культуры і адпачынку імя Чалюскінцаў, парк-музей валуноў, сквер на Гарадскім Валу і іншыя.

Адкуль на здымках столькі святла? Пытанне як быццам няхітрае, але адказ на яго не гэтак просты. Калі прадметы асветлены з аднаго боку, а цень падае ў іншы, то можна ўявіць сабе, што крыніца святла дзесьці за межамі фотаздымка. Але калі прадметы асвятляюцца не з аднаго боку, а адразу адусюль, як у большасці работ Кастрамы, дзе тады падаць цень? Тут ужо нічога не даводзіцца шукаць па-за межамі фотаздымка. Святло не прыходзіць звонку, а з'яўляецца і знікае тут, усяродзіне сфатаграфаванай прасторы, якая сама струменіць святлом, сама яго і паглынае. Святланоснасць — вось асноўная ўласцівасць фотаздымкаў дасведчанага фотамайстра Пятра Кастрамы. Колькі гэтага святла на такіх яго фатаграфіях, як "Пакроўскі кірмаш", "Дзень Перамогі", "Свята кожны дзень".

Валянцін БАРЫСЕВІЧ

Імя, дастойнае памяці

Днямі ў Рагачове адбылася міждзяржаўная навукова-практычная канферэнцыя "Наш зямляк — У. Л. Кігн", у якой прынялі ўдзел прадстаўнікі Беларусі і Расіі.

Мерапрыемства, арганізаванае аддзелам культуры райвыканкама, цэнтральнай раённай бібліятэкай і Музеям народнай славы, адкрыла намеснік старшын райвыканкама, старшыня аргкамітэта канферэнцыі Рыма Ястрэмская. Яна падкрэсліла значэнне ўшанавання памяці Уладзіміра Людвігавіча Кігна-Дзедлава — яркага рускага пісьменніка, таленавітага літаратурнага крытыка, самабытнага публіцыста, мастацтвазнаўцы і нястомнага падарожніка, дзяржаўнага і грамадскага дзеяча. Нядаўна споўнілася 152 гады з дня яго нараджэння, а 3 чэрвеня будзе адзначацца 100-годдзе з дня смерці гэтага выдатнага чалавека.

Увазе ўдзельнікаў канферэнцыі і гасцей — работнікаў культуры, настаўнікаў, вучняўцаў, студэнтаў, навукоўцаў школ, работнікаў і чытачоў бібліятэк — была прапанавана кніжна-ілюстрацыйная выстаўка твораў У. Кігна-Дзедлава і матэрыялаў пра яго жыццё, дзейнасць і літаратурную творчасць. Былі заслуханы даклады намесніка дырэктара па вучэбна-метадычнай рабоце гімназіі Рагачова А. Лейкіна "Рагачоў павятовай эпохі У. Кігна", супрацоўніка аддзела бібліятэчназнаўства Гомельскай абласной універсальнай бібліятэкі Ю. Рачынскага "Мастацкія сувязі У. Кігна: роздум пра сяброў і пісьмы", загадчыцы аддзела абслугоўвання і інфармацыі цэнтральнай раённай бібліятэкі Г. Паўлюк "Літаратурная спадчына У. Кігна", дырэктара музея Народнай славы А. Чарняўскага "Кігн і Рагачоўшчына". З расійскага боку былі два даклады: "Перспектывы даследавання творчасці пісьменніка У. Кігна" — дакладчык Т. Курына, аспірант кафедры гісторыі рускай літаратуры Інстытута рускай філалогіі Тамбоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Г. Дзяржавіна, "Творчасць мастака Апалінарыя Васняцова — сябра і аднадумца У. Кігна-Дзедлава: перасячэнне лёсаў" — дакладчык А. Ядохіна, дырэктар Мемарыяльнага музея-кватэры А. Васняцова ў Маскве.

Слушачы даведзіся шмат карыснага і важнага з гісторыі культуры роднага краю, акнуліся ў атмасферу жыцця і творчасці літаратараў і мастакоў XIX стагоддзя. Гэтаму садзейнічалі добрая падрыхтоўка мерапрыемства, якое вяла дырэктар Рагачоўскай цэнтральнай раённай бібліятэкі К. В. Савельева, удзел работнікаў дзіцячай школы мастацтваў, залатога голаса Рагачоўшчыны — мастацкага кіраўніка Хатаўнянскага СДК С. Філіпчанкі, работнікаў цэнтральнай раённай бібліятэкі і аддзела адукацыі райвыканкама. А расійскія госці перад пачаткам канферэнцыі наведвалі мясціны, дзе жыві, пісаў свае творы і пахаваны У. Кігн-Дзедлаў, падарвалі бібліятэцы кнігі пісьменніка, выдадзеныя ў Маскве.

Міхась КАВАЛЁў

Шаноўнае спадарства, напэўна, пара ўжо ахалоджваць "высокі градус" напружанай палемікі вакол становішча рускамоўнай і беларускай нацыянальнай літаратуры ў Беларусі. Абсалютнай ісціны ў адказе на гэтае пытанне ні ў кога няма. Трэба слухацца душы і розуму. Паважаць адно аднаго. Не даваць засушваць у сабе карані спаконвечнай годнасці. І зважаць на талент. У тым ліку і чалавечы. Не дзяліць духоўны набытак, а дзяліцца ім, каб не заняпала ніва літаратурнага жыцця...

Шчыра дзякуем за цікавыя водгукі на гэтую тэму Б. Зубкоўскаму, А. Паплаўскаму, М. Южку, Г. Говару і А. Салтуку... На заключэнне прапануем вашай увазе гутарку Міколы Мікуліча з Уладзімірам ГНІЛАМЁДАВЫМ і артыкул Юрася ПАЦЮПЫ

Адзел крытыкі тыднёвіка "ЛіМ"

«Папраўляць таварыша трэба далікатна...»

Вострая дыскусія, якая апошнім часам разгарнулася на старонках "ЛіМ" у сувязі з абмеркаваннем кнігі Анатоля Аўруціна "Наедне с молчаніем" і — шырэй — асаблівацей развіцця рускамоўнай і рускай літаратуры Беларусі, несумненна, закранула шмат каго з нашага пісьменніцкага і грамадска-культурнага асяроддзя. Найперш, думаецца, таму, што ў аснове палягаюць сапраўды актуальныя, а не надуманыя, як здаралася раней, праблемы сучаснага літаратурна-мастацкага працэсу, тэма праблемы, якія на аб'ектыўных і суб'ектыўных прычынах не станаўліся яшчэ прадметам публічнага разгляду і асэнсавання.

Сёння шмат каму зразумела, што рускамоўная і руская літаратуры Беларусі з'яўляюцца значнымі суб'ектамі нашай духоўна-мастацкай прасторы, аднак яны фактычна не даследаваліся крытыкай і літаратуразнаўствам, не вывучаліся ў сярэдняй школе і ВНУ, не маюць пэўнага месца ў грамадскай свядомасці. Дзе карані гэтай з'явы, як яна звязана з гісторыяй Беларусі і яе культуры, а таксама традыцыямі рускай літаратуры, чым рускамоўная літаратура адрозніваецца ад рускай, ці ёсць у нас рускі літаратурна-мастацкі працэс, урэшце, ці можна стаць выдатным пісьменнікам, жывучы ў іншанацыянальным і іншакультурным асяроддзі? — пра усё гэта і шмат што яшчэ мы гутарым з выдатным беларускім пісьменнікам, акадэмікам Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Уладзімірам ГНІЛАМЁДАВЫМ.

— Уладзімір Васільевіч, як вы глядзіце з вышэйняга свайго досведу крытыка і пісьменніка на тую дыскусію, якая выдзеліла ў "ЛіМ" на пытанні развіцця беларускай і рускай літаратуры на Беларусі?

— Дыскусія, абмен думкамі — нармальна з'ява ў літаратуры, літаратурна-мастацкім працэсе. Такай я лічу і цяперашнюю дыскусію, якая выдзеліла на старонках нашага паважанага "ЛіМ". На жаль, яна часам носіць фармальны, разумова-абстрактны ці, па-руску кажучы, "умозрительный" характар. Некаторыя яе ўдзельнікі амаль не звяртаюцца да саміх твораў, да мастацкай матэрыі, не характарызуюць (ці слаба характарызуюць) асабліваці індывідуальнага пісьменніцкага свету. Мне гэта здаецца недахопам дыскусіі. І другі момант: кідаецца ў вочы запішыцца гарачнасць, катэгарычнасць, завостранасць некаторых меркаванняў і ацэнак, якія часам мяжуюць з канфліктнасцю і звадлівасцю.

Папраўляць таварыша ўсё ж такі трэба асцярожна, далікатна. А мы сапраўды з'яўляемся калегамі,

таварышамі, сябрамі, бо робім адну справу, многім і многім аб'яднаны ў гэтым складаным і супярэчлівым свеце.

Дарэчы, паміж беларускімі і рускімі пісьменнікамі ніколі не было разладу, сварак і нездаровага супрацьстаяння. Я добра памятаю нашу старую пісьменніцкую арганізацыю, літаратурныя часопісы.

— Вы маеце на ўвазе Саюз пісьменнікаў Беларусі часоў Максіма Танка?

— Так, часоў Броўкі і Танка. Тады, ведаецца, нават пры існаванні няўмольна жорсткіх дэіндывідуалізуючых патрабаванняў сацрэалізму, кожны заставаўся самім сабой, а ўсе рабілі адну агульную справу, адзін у аднаго вучыліся, пісалі і друкавалі цікавыя творы.

Анатоль Андрэеў правільна кажа, што "класічная беларуская літаратура ХХ стагоддзя многім абавязаная літаратуры рускай..." З гэтым нельга не пагадзіцца. Паміж беларускай і рускай літаратурамі існуюць даўнія трывалыя сувязі. Прыгавдаецца, Васіль Быкаў неаднойчы адзначаў, якую вялікую ролю ў яго пісьменніцкім лёсе адыграла аповесць Рыгора Бакланава "Пяць зямлі". Беларускі празаік глыбока паважаў і Бакланава, і іншых рускіх пісьменнікаў, што пісалі на ваенную тэму, і сам быў адным з першапраходцаў у яе духоўна-філасофскай распрацоўцы, у паказе чалавека на вайне, выяўленні гэтак званай ачопнай і не толькі ачопнай праўды.

А вазаіміце іншы прыклад, выдатнага рускага паэта Аляксандра Твардоўскага. Выступаючы ў чэрвені 1949 года на Другім з'ездзе пісьменнікаў Беларусі, ён падкрэсліў: "Я люблю беларускую паэзію і ўжо пісаў пра тое, што мова майго дзяцінства блізка да беларускай мовы... Мне заўсёды здавалася, і я працягваю так лічыць, што адметная якасць беларускай мовы — у яе відавочнай дэмакратычнасці... Нарадзіўшыся пад уплывам рускай літаратуры, яна — беларуская літаратура — спаўна вярнула рускаму чытачу панесеныя на яе "затраты"... гэта значыць, яна сама аказвае ўплыў на рускую паэзію".

Я вам скажу, надзвычай шчырыя, праўдзівыя і глыбокія словы!

Выдатны рускі пісьменнік Мікалай Ляскоў не як прызнаўся вялікаму Льву Талстому: "Я заўсёды ад Вас бяру агню і запальваю сваю лучыну... Вы мне патрэбны, каб сцвердзіць сябе". Мне здаецца, і ў нас сёння ёсць гэтая супольная лучына, ад якой мы — беларускія і рускія пісьменнікі — прыпальваем свой творчы агонь.

— Уладзімір Васільевіч, значная частка літаратуры Беларусі развілася і развіаецца на рускай мове. Гэта беларуская рускамоўная літаратура ці руская літаратура Беларусі? Я перакананы, што вы даўно дыферэнцавалі і класіфікавалі дадзеныя паняцці і з'явы?

— Вы перабольшваеце мае "здольнасці". Ведае-

це, ёсць такая руская прымаўка: "У кожнага свае тараканы ў галаве". Кожны заўсёды мяркуе на аснове сваіх назіранняў, перакананняў, дасведчанасці і г.д. Дарэчы, мы гаворым пра рускамоўную літаратуру Беларусі, але ж у нас пішуць і друкуюць свае творы не толькі на рускай, а і на іншых мовах.

— На ўкраінскай, польскай...

— У дадзенай сітуацыі, на маю думку, не варта спынацца расстаўляць межавыя капцы. Тут я выкарыстоўваю тэрміналогію крытыка Яўгена Гарадніцкага з яго нядаўняга рэзэнсі на альманах "Гоман", які выдаецца паэтам Міколам Трафімчуком. Як вядома, туды дасылаюць свае рукапісы паэты самага рознага ўзросту і ўзроўню таленту з Беларусі і з-за яе межаў. І вось Яўген Гарадніцкі кажа: межавыя капцы не расстаўлены. Сапраўды, не трэба дадзеным паэтам абмяжоўваць, хай пішуць, друкуюцца, час пакажа, што з гэтага атрымаецца, хто ў каго вырасце.

— Але ацэньвае іх творчасць патрэбна ўсур'ез, у адпаведнасці з сапраўднымі нормамі і крытэрыямі.

— Гэта правільна. Хачелася б, Мікола Уладзіміравіч, звярнуць вашу ўвагу і на публікацыю Андрэя Федарэнкі "Сечка-10" у "ЛіМ". З яе я, напрыклад, даведаўся, што ён апошнім часам перачытвае творы Леніна. У Леніна ён знайшоў крупінікі "сапраўды залатыя слоў", якія, каб не парушыць сэнсу, прыводзіць у арыгінале: "— Успокойтесь, господа! — звяртаецца Уладзімір Ільіч да ўяўных апанентаў-інтэлігентаў, гарачых прыхільнікаў свабоды слова. — Кожды волен писать и говорить всё, что ему угодно, без малейших ограничений".

"І вось гэта, — каменціруе Федарэнка, — а не віннікі, болшыкі і гаечкі, бачыцца мне сапраўды мудрым, правільным, справядлівым, вартым усялякага вывучэння і канспектвання". Правільна!

Адзін са станоўчых вынікаў дыскусіі — у такім тэрэтычным плане — заключаецца ў тым, што яе ўдзельнікі размяжоўваюць рускамоўную і рускую літаратуры Беларусі. Звычайна літаратурна-мастацкае развіццё слаба паддаецца тэрэтычным абагульненням: як вядома, тэорыя адстае ад практыкі. І вось выхад на гэтыя паняцці, катэгорыі, за якімі стаяць канкрэтныя з'явы, нешта праясняе ў нашым сучасным літаратурным працэсе.

— Як вы акрэсліваеце рускую літаратуру Беларусі?

— На мой погляд, руская літаратура Беларусі — гэта творчасць рускіх па сваім выхаванні пісьменнікаў, якія воляю лёсу, па розных прычынах апынуліся ў нашай рэспубліцы. Некаторыя дэмабілізаваліся з арміі, некаторыя спецыяльна прыехалі, будучы ўжо ў пенсійным узросце.

Не далей як учора на пасяджэнні секцыі прозы Саюза пісьменнікаў Беларусі рэйтынгамым галасаваннем мы прысудзілі дыплом як удзельніку рэспуб-

ліканскага конкурсу на лепшую кнігу года рускаму празаіку Пацценку. Гэта былі галоўны рэдактар вядомай і папулярнай на прасторах СССР "Раман-газеты". Ён пераехаў з Масквы на Віцебшчыну, пасяліўся дзесьці ў вёсцы і жыве там. Апублікаваў са-лідны двухтомнік і прыслаў яго на конкурс.

Вельмі цікавы ў нас рускі пісьменнік Аляксандр Сакалоў. Ён друкаваўся ў "Нёмане", яго творы вы-ходзілі і асобна. Сакалоў быў ваенным лётчыкам, мае вялікі жыццёвы вопыт. Ён прынік, прыкіпеў да традыцый рускай класікі — Талстога, Буніна, Куп-рына. Сюжэты для сваіх твораў бярэ з уласнага вопыту. Я чытаў яго аповесць "З глыбіні", апавяданні "Амвросій Опцінскі", "Закінуты калодзеж" і іншыя — гэта глыбокія, змястоўныя, духоўна насычаныя творы. Без сумненняў, іх аўтар — нераўнадушны, таленавіты чалавек.

Творчасць гэтых і многіх іншых пісьменнікаў, на мой погляд, адпавядае паняццю руская літаратура Беларусі.

— Яны — рускія пісьменнікі па сваім менталітэце, нацыянальным генетычным кодзе, характары вобраз-нага мыслення...

— Так. Па мове, традыцыях, светаўспрыманні і ўсім астатнім.

— А рускамоўныя?

— А вось рускамоўныя пісьменнікі — гэта пісь-меннікі, якія большай часткай нарадзіліся на Белару-сі. Яны знаёмыя з рускай мовай, культурай і гісторы-яй у межах нашай рэспублікі, бо яны іх тут вывучалі. Мне здаецца, ім у нас не хапае натуральнага рускага грамадскага асяроддзя, сапраўднай рускай народнай мовы, той мовы, якую можна пачуць на шырокіх прасторах Расіі. Гэтая акалічнасць, вядома, не са-дзеінічае іх творчаму развіццю і росквіту, а такса-ма і мастацкай удачы. Тым не менш, мне здаецца, тут ніякай гадоркі не буда будзь пра другаснасць дадзенай з'явы. Праблему першаснасці — другас-насці ў літаратуры і мастацтве нельга вырашаць і вырашаць з дапамогай нацыянальна-этначнага крытэрыяў. Каштоўнасць літаратуры вызначаецца крытэрыямі мастацкай удачы пісьменніка, даска-наласці твора, яго эстэтычнай глыбіні і важкасці. Ва ўсялякім выпадку, мы ведаем такія правілы аналізу і ацэнкі ў іх крытыцы і літаратуразнаўстве.

— Уладзімір Васільевіч, але тое, што яны нарадзі-ліся пераважна ў Беларусі, з'яўляецца знешнім паказ-чыкам. А як у іх творчасці з гэтым генетычным нацы-янальным кодам, характарам вобразнага асэнсавання жыцця і чалавека? Тут яны бліжэй да беларускіх ці рускіх пісьменнікаў?

— Я адкажу вам. Калі чытаеш творы, напрыклад, Аляксандра Сакалова, дык гэты, як вы кажаце, код бачыш, ён там прысутнічае. Ён настолькі арганічны, што яго, можа, не заўважае і сам аўтар. А рускамоў-ным пісьменнікам гэты код, як правіла, даводзіцца шукаць, спасцігаць. Сакалоўу гэтая якасць дадзена ад нараджэння, з выхаваннем, а рускамоўным пісь-меннікам яе трэба выпрацоўваць.

— Дык, можа, гэта беларуска-рускія пісьменнікі?

— Не, відаць, немытагодна выдзяляць яшчэ і такую катэгорыю, бо мы зусім забываемся ў тэр-міналогіі. Яны пішуць — і добра, няхай пішуць, тут ніхто не мае права рабіць перашкод. Некаторыя зна-ходзяць свой стыль і вырастаюць у цікавых, сама-бытных літаратараў, радуецца сапраўднымі творчымі адкрыццямі і ўдачамі.

— У нас па-руску пісалі і пішуць Навум Кіслік, Анатоль Сулянаў, Алена Палова, Эдуард Скобелеў, Генадзь Бубнаў, Ізяслаў Катляроў, Андрэй Скарынкін і іншыя літаратары. Каго з іх вы адносіце да рускамоў-ных, а каго да рускіх пісьменнікаў Беларусі?

— Я думаю, што большасць тут — рускія пісьмен-нікі. Ну, Андрэй Скарынкін — беларус, ён вучыўся ў інстытуце ў Маскве, глыбока пранікся традыцыямі рускай літаратуры і культуры, мае шмат выдатных мастацкіх твораў.

Тут строгай дыферэнцыяцыі, выразнага разме-жавання — гэты такі, а той такі, — відаць, не варта прытрымлівацца, бо можна памыліцца. Літаратурны працэс — з'ява рухомая. Сёй-той пачынаў па-руску, а з цягам часу перайшоў на беларускую мову. Часам

Sine ire*

1. Кожнаму сваё...

Даўно не даводзілася назіраць больш недарэчнай дыскусіі, чым гэтая — пра месца і ролю рускамоўнай літаратуры ў Белару-сі. Гэта не дыскусія, а *размова глухіх*.

Скажам, нашто было вершавальніку Ф., які напісаў нар-мальную рэзэнсію на паэта А., пад канец узяць і абразці твор-цаў, чые юбілеі, з году ў год, святкуюцца як дзяржавава, так і культурнай грамадскасцю? А нашто было "ЛіМу" друкаваць тое, што, як кажучы, сліна да губы нясе? Ці можна ў маскоўскай «Літэратурнай газете» ўявіць сабе тэзу, маўляў, «сонца рускай паэзіі» — графаман? Месца падобных выракаў — на плошце. А рэдакцыя, якая падобным спосабам выкрывае літаратурных хуліганаў, міжволі ім патурае. Заўтра яны і не тое прынясуць. Толькі — не ў "ЛіМ", а ў жоўтую прэсу.

Зрэшты, хуліган сам сябе выкрывае. Удумаемса ў фразу: «вяс-ковья графаманы!» Ці істотна для літаратуры, які той графаман — вясковы, гарадскі? Толькі гультай не лаецца гэтым словам. Але... Я гатоў на што хочаш паспрачацца, што вершавальнік Ф. не мае шанцаў стаць больш-менш прыкметнай з'яваю як у рус-кай паэзіі, так і ў беларускай. А вось абражаны ім класікі ані каліва не страціць ад ягонага пырскавання слінаю. Наадварот, дзякуючы ім Ф. увойдзе ў гісторыю літаратуры — як Герастрат. Што ж... Suum quicque — кожнаму сваё. Дарэчы, назіраючы за літаратурным працэсам, шторааз пераконваюся: сёння пагрозу Слову нясуць не «вясковья», а *асвечаныя графаманы*, ці, як ка-заў Юры Кузняцоў, «шифровальщики пустот»...

2. Мішкевіч таксама другасны...

Аднак сваю жанравую пэўнасць — «размова глухіх» — дыскусія набыла пасля артыкула празаіка А. Хочацца запы-тацца, прачытаўшы ягоны допіс: і няўжо гэтакі на фільфаках вучаць — у тэксце на паўразвароту таптацца на адным мес-цы? А падмяняць прадмет гутаркі? Цяпер я разумею, чаму празаік А. любіць Марціна Хайдзгера, а я люблю Карла По-пера, які, сваім парадкам, дыялектыкі не любіў. І Хайдзгера таксама...

Перачытаў я легалаў допіс яшчэ раз і нічога крыўднага для рускамоўных твораў у ім не знайшоў і нічога вартага абразлівых рэплік празаіка А. — таксама. Так, ёсць пэўныя спрэчныя моманты, асабліва наконт «нацыянальнага коду». Падобны натуралізм — хутчэй спосаб самасупакаення. Што да мяне, дык не веру я ў прыроду. І згодны з празаікам А., праблема мовы — перадусім культурная праблема. Але на-вошта выказванні перакручваць? Скажам, піша ЛеГАЛ, маў-ляў, паэзія ствараецца не толькі для філолагаў і зразумелая не толькі тым, хто адпаведны факультэт сканчаў, а празаік А. прыпісвае яму ваяўнічую бескультурнасць, вырваўшы з кантэксту фразу «я фільфакаў не сканчаў». Дзе тут культура думкі, культура дыскусіі?

Няма нічога крыўднага і ў тым, што рускамоўная літара-тура ў Беларусі другасная. ЛеГАЛ жа не пісаў, быццам яна другасная sub specie aeternitatis — з гледзішча вечнасці. Яго-

ная памылка ў адным: меў неасцярожнасць зачапіць персо-ну, звярнуцца да празаіка А. асабіста. Мне як чытачу заста-ецца толькі гадаць наконт сэнсу падтэксту. Відавочна адно: вось хацеў празаік А. пакрыўдзіцца — *узду і пакрыўдзіўся*. Так яму зручней — можна дыскусію разгарнуць, знайсці во-рагаў, знайсці вінаватых, «прышчаміць» беларускамоўных, пашырыць поле ўплыву і г. д. Гэта і ёсць *вайна культур* у чы-стым выглядзе, якую паэт С., яшчэ адзін удзельнік дыскусіі, хоча зрабіць ананімнай, прыкрыўшыся ўзнёслай казуісты-кай. Памятайма, д'ябал любіць казаць, што яго няма!

Каб пытанне «другаснасці» праясніць — возьму просты прыклад, які заўжды ў нас перад вачыма. Сёння сярод ай-чынных культуролагаў, сярод гісторыкаў літаратуры пайшла мода лічыць Адама Мішкевіча беларускім пісьменнікам. Так гэта ці не — удакладняць не буду, але во праблема: ён як быў для нас другасным, так і застаецца. У сусветнай культуры — першасны, у польскай — першасны, а для нас другасны! Мы што, такія багатыя? Дзе там! Дай Бог нам мець гэтулькі, колькі маюць палякі. Дык у чым рэч? Пытанне не ў вартасці Мішкевіча, а ў яго прыярытэтнасці для беларускай культу-ры. Купала і Колас менш слынуць, толькі мы іх не прамяня-ем — ні на Мішкевіча, ні на Шэкспіра, ні на Бродскага разам з канкурэнтамі... Нават на Алеся Разанава і Андрэя Хадано-віча не прамяняем. І чаму — здаецца, зразумела.

3. Масква слязам не верыць

Другаснасць *індывідуальнага таленту* і другаснасць у са-цыяльна-культурнай прыналежнасці — прынышчова розныя рэчы. І ўдзельнікі дыскусіі, празаік А. ды паэт С., або гэтага не разумеюць, або не хочучы разумець. Калі руская сацы-яльна-культурная прыналежнасць зробіцца першаснай у Беларусі, тады для беларускай культуры, і мовы ў прыватна-сці, можна заказаць труну і катафалк. Няўжо спадары так

здараеша наадварот. У 20—30-я гады быў такі беларускі крытык — Юрый Бязрозка. Апынуўся ў Маскве і стаў рускім празаікам Георгіем Березко. Фактаў не так і мала.

— **Уладзімір Васільевіч, але калі, напрыклад, разглядаць пытанне пра ўключэнне некага з пісьменнікаў у школьную праграму, дык трэба спачатку дакладна вызначыць, які гэта пісьменнік — беларускі рускамоўны ці рускі.**

— Калі мастацкі твор па сваіх вартасцях заслугоўвае ўключэння ў школьную праграму, дык яго трэба туды ўключыць, не важна, належыць ён рускамоўнаму ці рускамоўнаму пісьменніку. Калі рускамоўны — дык у курс рускай літаратуры. Тут сваё слова павінны сказаць людзі, якія непасрэдна выкладаюць літаратуру і якія працуюць над фарміраваннем школьных праграм. У дадзенай сітуацыі не можа быць нейкіх тэарэтычных рэкамендацый і ўказанняў, а тым больш забарон — гэтага аўтара можна ўключыць, а таго нельга.

Мне здаецца, тут у кожным выпадку неабходна разбірацца асобна. Літаратура — гэта індывідуальна-аўтарская творчасць, і таму трэба асобна глядзець і на пісьменніка, і на тое, што ён стварыў, што прапанаваў чытачу. Не сакрэт, што ў кожнага мастака слова ёсць і дасягненні, і слабыя рэчы, няўдачы. І калі ён напісаў хоць адзін твор, які можна ўключыць, напрыклад, у анталогію ці падручнік, дык трэба яго туды ўключыць. Для пісьменніка гэта вялікая справа — ён пражыў сваё жыццё недарэмна!

— **Мы спрабавалі вызначыць адметнасць рускай і рускамоўнай літаратур Беларусі. А як яны звязаны і судасносныя, па-першае, з беларускай літаратурай і культурай, а па-другое, — з вялікім мацерыкам рускай літаратуры ў Расіі і яе багатымі традыцыямі?**

— Вядома, кожная літаратура мае свой нацыянальны менталітэт, забяспечана нацыянальнымі асновамі развіцця, аднак у аснове мастацкага твора вельмі важным з’яўляецца агульначалавечы пачатак. Цікавы навуковец з Брэста Юрый Пяталкоў напісаў доктарскую дысертацыю пра вобразна-субстанцыянальны змест рускай літаратуры, у якой, дарэчы, ёсць шмат прыкладаў і з беларускай. Ён адзначае, што літаратура як від мастацтва грунтуецца на даўніх традыцыях і ўтрымлівае ў сабе спрадвечны субстанцыянальны матэрыял, субстанцыянальны пачатак. Мегатэа кожнай нацыянальнай літаратуры і літаратуры сусветнай прадугледжвае захаванне духоўнага патэнцыяла чалавека і чалавечства, стаіць на абароне самога жыцця на зямлі. Пяталкоў справядліва даводзіць, што гэты субстанцыянальны пачатак прысутнічае нават у тых творах, якія напісаны ў адпаведнасці з нормамі і канонамі сацыялістычнага рэалізму, напрыклад, Максіма Горкага, Валянціна Катаева, Юрыя Крымава, Сямёна Бабаеўскага і іншых аўтараў.

— **Калі звярнуцца да нашага выпадку, дык атрымліваецца, што гэты субстанцыянальны пачатак так ці інакш аб’ядноўвае і беларускую, і рускамоўную, і рускую літаратуры?..**

— Канечне! Вядома, мы тут гаворым пра значныя, сапраўдныя мастацкія творы, глыбока перажытыя аўтарамі.

Рускамоўныя кнігі ў Беларусі выходзяць даўно, калі мець на ўвазе навейшы перыяд, дык дзесяці пачынаючы з XIX стагоддзя. Канечне, у XX стагоддзі іх стала выдавацца болей. Дарэчы, у сувязі з гэтым прыгадваецца цікавы выпадак, які мае адносіны да прадмета нашай гутаркі. Усім вядома, што Мікалай Гумілёў уважліва сачыў за навінкамі рускай паэзіі на ўсіх прасторах расійскай імперыі. У яго кнізе “Пісьмы пра рускую паэзію” ёсць кароткая рэцэнзійна-водгук на зборнік вершаў маладога рускага літаратара з Бабруйска Іосіфа Сіманюўскага, выдадзены дзесяці ў 1913—1914 гадах. Вершы Сіманюўскага былі слабыя, апісальныя, большай часткай пераймальныя. Гумілёў тое, натуральна, заўважыў, адзначыў і ў канцы падкрэсліў: адзіным апраўданнем для гэтай кнігі можа быць толькі тое, што яна выйшла ў Бабруйску... Не ведаю, ці ў сувязі з рэцэнзіяй Гумілёва, ці па нейкай іншай прычыне,

але Іосіф Сіманюўскі кінуў пісаць вершы і стаў вядомым беларускім бібліяграфам. Пазней, ужо за савецкім часам, ён працаваў дырэктарам Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя Леніна, якую мы сёння ведаем як Нацыянальную бібліятэку Беларусі.

У 20-я гады побач з такімі вядомымі беларускімі літаратурнымі суполкамі, як “Маладняк”, “Узвышша”, “Польмя”, у Мінску існавала аб’яднанне маладых рускіх пісьменнікаў “Звенні”. Туды ўваходзілі літаратары пераважна рабочага, пралетарскага паходжання.

Але ўсё ж такі *сапраўдная літаратура вырастае на нацыянальнай глебе*, якраз у гэтым яе, як кажуць, вялікая таемная сіла і прыпягальнасць. Далезную ісціну ў свой час адкрылі рамантыкі, і яна і сёння не страціла свайго значэння. І ніхто ў іншым ніколі мяне не пераканае, нават такі дасведчаны чалавек, як Анатоль Андрэў. “У культуры, — падкрэслівае ён, — няма чаго рабіць з “нацыянальным інстынктам”: галоўным тут з’яўляецца агульначалавечы код”. Сказана, на мой погляд, вельмі кагарычна. Ды і чаму “нацыянальны інстынкт”, чаму толькі “бессвядомае”? Тут трэба гаварыць у цэлым пра нацыянальна-генетычны пачатак, нацыянальную свядомасць, нацыянальна-патрыятычныя традыцыі і каштоўнасці і г.д. Нацыянальнае і агульначалавечыя субстанцыянальнае, як яго называе Юрый Пяталкоў, у літаратурнай творчасці праяўляюцца вельмі шырока і разнастайна. Фактычна гэта два крылы мастацкай літаратуры. На адным крыле, як вядома, высока не паднімецца і далёка не заляціш.

Вы ведаеце, у нас ёсць таленавіты рускі крытык Фёдар Яфімаў, піру якога належыць шмат па-сапраўднаму глыбокіх артыкулаў і рэцэнзій, прысвечаных аналізу пераважна паэтычных твораў, дарэчы, як рускіх, так і беларускіх аўтараў. Некалі мне давалося затрымацца на яго прадмове да зборніка прозы належным чынам не ацэненага беларускага празаіка з Брэста Аляксея Філатава “Адарваць ад сэрца”. Паглядзіце, што ён піша: “Шматлікія старонкі А. Філатава чытаюцца з цеплынёю ў грудзях. Сапраўды, “чувацца добрыя пружаюцца” ў шматлікіх месцах рупакісі, і нават з’яўляецца думка, што ў гэтым ёсць нешта толькі беларускае.

Мова, мова!.. Першае багацце чалавека і першая зброя пісьменніка!.. Можна, канечне, і на рускай, і на эфіопскай мове адлюстраваць краявід беларускага Палесся, але ніколі не будзе такой шчыльнай, такой крэўнай сувязі краевіду, як з родным словам”. І далей, у падмацаванні сказанага, Яфімаў прыводзіць цытату з выдатнага апавядання Філатава “Трэці” (пра падарожжа бацькі з сынам)...

А вазьміце аўтарытэтнага маскоўскага крытыка Уладзіміра Огнева, якога, мяркую, ніхто не заподозрыць у нацыянальнай абмежаванасці. Ён адзначае: “Вершы, сучасныя па духу, а не па літары, не могуць узнікнуць па-за межамі роднай мовы, па-за формамі нацыянальнага мыслення, па-за традыцыямі сваёй паэзіі”. Звярніце ўвагу, Огнеў кажа не толькі пра мову. Да таго, што мы тут называем нацыянальным кодам, нацыянальным інстынктам, ён дадае яшчэ два складнікі: формы нацыянальнага мыслення і традыцыі сваёй літаратуры. Аказваецца, гэта таксама вельмі важна. Ну, сапраўды, як нам сёння абыйсціся без традыцый выдатнага мысліцеля, асветніка і першадрукара Францыска Скарыны, класікаў айчынай літаратуры Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, іншых вялікіх продкаў?..

Вы добра ведаеце, вялікае значэнне гэтым пытанням надаваў наш незабыўны Максім Танк — паэт высокага пафасу і цвярозага мыслення. Агульначалавечы ў яго грунтаваўся на нацыянальным, вырасталася з нацыянальнага. Надзвычай красамоўнымі і паказальнымі з’яўляюцца радкі з яго вядомага верша “Мне здаецца”...

Некалі прымаў ў Саюз пісьменнікаў вядомага літаратара Кастуся Тарасова, які тады цалкам пісаў па-руску. Памятаецца, я прычаў яго аповесці “Пагоня на Грунвальд” і мяне ўразіў беларускі нацыянальны каларыт гэтага рускамоўнага твора. На маё пытанне — як яму тое ўдалося? — Тарасоў адка-

заў, што вельмі уважліва чытаў слоўнік Уладзіміра Даля, дзе і знайшоў неабходныя для сваёй аповесці колеры і фарбы — і для дыялогаў, і для апісанняў, і для гэтага самага нацыянальнага каларыту. Бачыце, слоўнік Даля з’яўляецца помнікам не толькі жывой рускай народнай мовы, але і беларускай. Сёння Кастусь Тарасоў, здаецца, больш піша па-беларуску. Дарэчы, гэта адносіцца і да некаторых іншых нашых рускамоўных пісьменнікаў: пачаўшы, як я ўжо сказаў, пісаць па-руску, яны паступова перайшлі на беларускую мову. І адчуваюць сябе ў ёй даволі камфортна.

Яшчэ раз хачу падкрэсліць: і рускамоўнай, і рускай літаратуры Беларусі бракуе моўнага асяроддзя, народнай моўнай стыхі. Вы былі ў Маскве?

— Быў, праўда, даўнавата.

— І я быў. Раніцою выхадзіў з цягніка на перон, кіруешся на плошчу перад Беларускім вакзалам, садзішся ў аўтобус ці тралейбус і ўвесь гэты час чэш каларытную рускую народную мову. Якая яна багатая, гаманкая, музычная, з такім цудоўным меладыйным аканнем! Здаецца, людзі не гавораць, а іграюць на гармоніках. Гэта тая мова, якая жывіла творчасць вялікіх класікаў і жывіць пошукі сучасных пісьменнікаў Расіі. Ну, а наша “беларуская” руская мова, як на мой погляд, мае больш камунікатывы характар, ёй не хапае вобразнага зместу, метафарычнасці, разнастайных сінтаксічных канструкцый. Тут, дарэчы, можа дапамагчы “беларуская тэма”. Безумоўна, лепшым з нашых рускамоўных і рускіх пісьменнікаў у той ці іншай іпастасі ці варыянце ўласціва “беларуская тэма”. Напрыклад, у паэзіі Анатоля Аўруціна яна прысутнічае з самага пачатку, нездарма ён нарадзіўся ў Мінску, на Грушаўцы. У канцы 80-х гадоў паэт пісаў:

Трудно? Трудно! Но я держусь,
Хоть круты и неверны спуски.
Ты прабач мяне, Беларусь,
Але я гавару па-руску.

О себе говорю... Иных
Занимают свои печали.
Я не бачу своей вины
У тым, што мову не захавалі.

В том, что много высоких слов —
Тех, что душами не согреты,
Што ў паэзіі чытаюць
Зараз меней, чым ёсць паэтаў...

Шчырыя радкі, спачувальныя. Дзякуй Богу, беларуская мова захавалася, але Аўруцін — яго права — выбраў рускую. Па-руску піша пра Беларусь: “Эти светлые названия Белорусской стороны. Белизно, белой ранью, Все Бельнички полны...”

— **Я згодзен з вамі, Уладзімір Васільевіч, творчасць Анатоля Аўруціна — цікавая, значная з’ява ў свеце сучаснай літаратуры. Дарэчы, вы яе даследавалі. На вашу думку: Аўруцін належыць да нашых рускамоўных ці рускіх паэтаў? Сам ён называе сябе рускім паэтам Беларусі, але мы ведаем, што самаідэнтыфікацыя ў літаратуры і мастацтве можа быць і неабгрунтаванай, памылковай.**

— Даследаваў — гэта вы занадта моцна сказалі. Я напісаў артыкул пра Аўруціна для аднаго з маскоўскіх часопісаў, які неўзабаве павінен выйсці з друку. Пра Аўруціна сёння шмат гавораць у крытыцы, у розных перыядычных выданнях. Гэта вельмі цікавы паэт, ён, сапраўды, называе сябе рускім паэтам Беларусі. Мне ж здаецца, што Аўруцін — адначасова і рускі, і рускамоўны, і беларускі паэт. Яго мастацкія пошукі ў многім з’яўляюцца новым словам у сучаснай паэзіі. Найперш, канечне, у рускай, але паэзія — такая матэрыя, адкрыцці і знаходкі ў якой імкліва пераносыцца з адной нацыянальнай глебы на другую.

— **Уладзімір Васільевіч, мне здаецца, для многіх будзе вялікай нечаканасцю тое, што вы называеце Аўруціна і рускім, і рускамоўным, і беларускім паэтам...**

— Ну, беларускім... Тут я, можа, крыху ад хвалвання перабраў. Але ніхай ведае, што ён адказны і перад беларускім чытачом. А ў яго ёсць беларускі чытач, і доволі шматлікі.

Безумоўна, Аўруцін — рускі паэт, па-беларуску

ён ніколі пісаць не будзе. Гэта чалавек рускіх прыярытэтаў і каштоўнасцей, рускай культуры. Разам з тым, у яго хапае таленту, каб шырока абняць свет. Я гэта меў на ўвазе...

Дарэчы, пра Аўруціна ў дыскусіі вельмі добра выказаўся Юрый Фатнеў. Я ведаў, што Фатнеў — таленавіты паэт, але ніколі не здагадаўся, што ён яшчэ і тонкі, чуйны крытык. Яго цытаты вершаў Аўруціна — яркія, хлесткія, красамоўныя. Безумоўна, яны сведчаць пра добры густ крытыка Фатнева.

Разам з тым, я хачу з Фатневым і паспрачацца. Ён, напрыклад, заўважае: “Некаторыя крытыкі — Н. Капа, У. Гніламедаў, у артыкулах якіх няма-ла слухага, — не раўнуючы як тыя ілюзіяністы, распілоўваюць Аўруціна на дзве нераўназначныя часткі — на першыя тры зборнікі і наступную творчасць, пры гэтым, надаючы ўвагу і аддаючы перавагу яго ранямым перыядам. На мой погляд, гэта хоць і відавочна, аднак, гэтага не варта рабіць. Аўруцін — цэльны паэт. Не дзеліцца ён на блакітны і ружовыя перыяды”.

Дзеліцца — не дзеліцца, але каб зразумець з’яву, у тым ліку і творчасць паэта, трэба пастарацца падыйсці да яе аналітычна. У тым ліку і да яе цэласнасці. Цэласнасць — гэта ж не маналіт, а нешта жывое, рухоме, гэта сінтэз розных якасцей, розных супярэчнасцей, а часам і супрацьлегласцей, адным словам, тое, што развіваецца, эвалюцыянізуе.

Я бачу творчасць Аўруціна ў развіцці.

— **Калі ёсць рускія пісьменнікі Беларусі — паэты, празаікі, драматургі, дык ці можна гаварыць пра наяўнасць у нас рускага літаратурна-мастацкага працэсу?**

— Не, да гэтага справа яшчэ не дайшла. Мне здаецца, няма ніякіх падстаў гаварыць пра асобны рускалітаратурны мастацкі працэс на Беларусі. Гэтая літаратура ў асобны працэс не аб’ядналася, не аддзялілася. Ды і навошта нам — рускамоўным і беларускамоўным пісьменнікам — дзеліцца? У нас агульная зямля, агульныя жыццёвыя каштоўнасці, агульны радасці і праблемы, якія даюць добры матэрыял для зацікаўленай і плённай творчай працы. Я магу назваць цэлы шэраг рускіх і рускамоўных пісьменнікаў — аўтараў мноства цікавых вершаў, паэм, апавяданняў, аповесцей, раманаў, п’ес. Напрыклад, шырокавядомыя і раней, і цяпер у краінах СНД кнігі — гэта выдатны наш брэнд — Мікалая Чаргінца, адмыслова выступае як раманіст той жа Анатоль Андрэў, у творчасці якога моцна адчуваецца гультывы пачатак, Алена Папова і інш.

— **Што патрэбна для таго, Уладзімір Васільевіч, каб стаць яркім, самабытным, выдатным пісьменнікам у іншанацыянальным асяроддзі, у іншамоўнай і іншакультурнай прасторы? Ці дастаткова тут аднаго таленту?**

— Беларуская і руская культуры належыць да старых, векавых культур. За доўгія гады і дзесяцігоддзі яны далі свету шмат выдатных дзеячаў, у тым ліку і пісьменнікаў, лёс якіх аказаўся дужа складаным і пакрыўжэным. Некаторыя з іх вымушаны былі пакінуць сваю Радзіму, памяншы прастору функцыянавання свайго мастацкага таленту. Часцей за ўсё гэта здаралася ў часы вялікіх грамадска-сацыяльных катаклізмаў, рэвалюцыйных узрушэнняў і крывава-вых войнаў. Адным з такіх дзеячаў рускай літаратуры і культуры з’яўляецца Уладзімір Набокаў. Яму давялося жыць, як вы кажаце, “у іншанацыянальным асяроддзі, у іншамоўнай і іншакультурнай прасторы”. Ён таленавіта пісаў і па-руску, і па-англійску, але захаваў сваю яркую індывідуальнасць рускага чалавека і пісьменніка.

Для мяне пісьменнік каштоўны не толькі сваім мастацкім талентам, але і тым, што ён ідзе ў глыбіню з’яў і працэсаў, у сутнасць чалавечых адносін, жыцця на зямлі. Што ім кіруе вострая неабходнасць разабрацца ў складанай праблеме, адшукаць ісціну, неадасобленую ад высокай маралі, добра і красы ў свеце і душы чалавека, якія ён павінен сцвярджаць і аберагаць і тым самым уздымацца да духоўнага азарэння.

— **Вялікі дзякуй, Уладзімір Васільевіч, за цікавую і змястоўную гутарку.**

Гутарыў Мікола МІКУЛІЧ

прагнуць стаць першаснымі, што іх не хвалюе гэтая небяспека? Тады дзе іх культурная салідарнасць? Чаго вартыя іх зычлівыя закіды ў бок беларускага слова? Калі б я ведаў, што рускай мове на яе этнічнай тэрыторыі праграма небяспекі, а б сваёй індывідуальнасці не пашкадаваў для яе ўратавання. А вы, спадарове? Я свой крыж, паэце С., хоця-няхоця нясу. А як вы? Можа, *быць другасным у Беларусі, гэта і ёсць ваш крыж?* Можа, якраз *такая* самаахвярнасць вас узвысіць і зробіць першасным у індывідуальным, у чалавечым плане? Далей — болей!

А вось наконт першаснасці/другаснасці *талентаў* — трэба гаварыць асобна. Ігар Шклярэўскі стаў буйным паэтам не таму, што з’ехаў у Маскву. Я, прыкладам, яго, як і Юрыя Кузняцова, магу цытаваць на памяць. Чаму менавіта ён хвалюе як творца, а не тыя, што дабіваюцца першаснасці? І яшчэ. Чаму менавіта ў таленавітага Шклярэўскага з беларускай культуры няма канфлікту, а ў некаторых менш таленавітых «рускамоўных тутэйшых» ідзе перманентная вайна? Можна ўзяць прыклад іншага плана. Чаму беларускамоўнага Быкава, у свой час сёй-той імкнуўся падаць як рускага пісьменніка, а рускамоўных вершавальнікаў дагэтуль не ўспрымаюць ані там ані тут? Ці чаму Борхеса з Аргенціны, закінутай Бог ведае дзе, чытаюць і ў Парыжы, і ў Маскве, і ў Мадрыдзе?.. Дык не ўсім жа быць геніямі! І хіба гэта крыўдна?

Але, падобна, што некаторыя «тутэйшыя рускамоўныя», не зыскаўшы лаўраў ані Борхеса, ані Шклярэўскага, надумаліся стаць класікамі больш пакрыўжэным спосабам — правёўшы «зачыстку» беларускіх земляў ад беларускамоўных «графаманаў» і карыстаючы дзеля поспеху «дыялектычны» прыпынт на бязрыб’е і рак рыба. Чым сканчаюцца падобныя захады — вучыць гісторыя. Ці яны ўжо страцілі надзею мець *славу* і шукаюць толькі *здабычу*? Дык гэта ж страшны прысуд уласнай творчасці!

Па-мойму, бяда нашых рускамоўных аўтараў яшчэ і ў тым, што ніяк не могуць вызначыцца, хто яны: *рускія пісьменнікі, якія жывуць у Беларусі, ці беларускія пісьменнікі, якія пішуць на рускай мове?* Дарэчы, і на гэта ЛеГал звярнуў увагу, але ягоныя апаненты адно адмакнуліся. Разумею, іх праблема ўскладняецца адной акалічнасцю, якую можна выразіць славамі прымаўкай: «Масква слязам не верыць». Помніцца, адзін рускамоўны паэт скардзіўся: «Паеду ў Маскву, а там кажучы: “Ты беларус і дружыцца ў сябе.” “Дык я ж пішу па-руску!” “А якая нам розніца, як ты піша. Усё роўна ты не наш...”» Крыўдна... Але гэта не падстава, каб пашыраць сваю культурную прастору за кошт беларускамоўных. А Масква не такая простая і сваю карысць не ўпусціць. Наглядзіць талент пэўнага маштабу — і рана ці позна знойдзе яму месца, менавіта як *свайму*.

4. Чаму няма тутэйшага Джойса?

Дарэчы, ЛеГал, на якога ўсе накінуліся, закрануў менавіта праблему сацыяльна-культурнай «другаснасці» рускамоўных аўтараў і тактоўна абмінуў пытанне іх індывідуальнай вартасці. Але ягоныя апаненты, што называецца, «напрасіліся». І раз пытанне таленту паўстае, спытаюцца наўпрост: чаму ж ірландцы выгадалі англамоўнага Джэймса Джойса, і не толькі... А мы да гэтай пары не маем рускамоўнага пісьменніка джойсавага маштабу? Дастаеўскі не лічыцца, бо ён беларус не нашмат большы, чым Пушкін эфіоп. Мішкевіч лічыцца, але ён не рускамоўны... Зноў дыялектыка?

Па-мойму, адказ не такі і складаны. Ірландцы Англія падпарадкавала тысячагоддзе таму, а Беларусь пад Расію патрапіла гадоў дзвесце назад. Так, сёння ў нас на вуліцах гучыць руская мова. Але культурны пласт, арыентаваны на рускае маўленства, у Беларусі вельмі тонкі. Традыцыю нельга штучна сканструяваць, як спрабуюць некаторыя, яе можа-

на толькі выпакутаваць. Беларускі юнак, спрабуючы стаць пісьменнікам, зазнае шок, калі пераходзіць з абывацельскага стану ў стан крэатыўны. Звычайна, а таму і ўтульная рускамоўная прастора раптам распадаецца, перастае быць утульнай. А пагарджаная з дзіянства беларуская мова нечакана выяўляецца жывой і паводзіць сябе як гаспадыня. Я не раз назіраў, як рускамоўныя пачаткоўцы хутка пераходзілі на беларускую мову, і пераходзілі зусім не таму, што вылучаліся нейкім надзвычайным патрыятызмам ці не маглі канкураваць з рускамоўнымі аўтарамі. Не! Яны станавіліся суб’ектамі культуры, урасталі ў кантэкст! Вось парадокс! І дыялектыка. І не трэба галасіць, спадар Ч., ЛеГал! праўду піша. Я, беларускамоўны, адчуваю сябе больш пэўна на гэтай зямлі, як бы мяне ні асімілявалі, а ў маіх апанентаў — чываць фальцэт аўтсайдэраў.

Сяму-таму здаецца, быццам руская мова тут укаранілася так, што ніякай іншай і ўявіць сабе нельга. Кінце! Яе панаванне не тысча- і нават не дзвесцегадовае. Амаль цэлае XIX стагоддзе, да рэформаў генерала Мураўёва, Беларусь супраціўлялася рускім уплывам. А заходняя палова Беларусі, яшчэ за памаячю маіх дзядоў, не ведала рускай мовы і старалася гаварыць па-польску. І дзе сёння тая польская мова? Там, дзе ўчора была руская. Такі ў нас культурны пласт.

Мы, беларусы, ашчадна збіраем усё, што тут было напісана вартга і па-стараславянску, і па-лацінску, і па-польску, і па-габрэйску, і па-руску. Ці на кірыліцы, ці на лацінцы, ці на арабіцы, ці на капіевіцы. Але першасным для нас ёсць беларускае Слова. Праўда, за яго трэба доўга змагацца.

Юрась ПАЦЮПА

* Без гневу (лац.)

Выходзіць з 1932 года
У 1982 годзе газета
ўзнагароджана ордэнам
Дружбы народаў

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Міністэрства інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

ГА «Саюз пісьменнікаў
Беларусі»

РВУ «Літаратура
і Мастацтва»

ГАЛОЎНЫ РЭДАКТАР
Анатоль КАЗЛОЎ

Рэдакцыйная калегія:

- Анатоль Акушэвіч
- Лілія Ананіч
- Алесь Бадак
- Дзясніс Барскоў
- Святлана Берасцень
- Віктар Гардзей
- Уладзімір Гніламедаў
- Вольга Дадзіёмава
- Уладзімір Дуктаў
- Анатоль Жук
- Вольга Казлова
- Анатоль Казлоў
- Алесь Карлюкевіч
- Анатоль Крэйдзіч
- Віктар Кураш
- Дзмітрый Лыбін
- Алесь Марціновіч
- Мікола Станкевіч
- Юрый Цвяткоў
- Мікалай Чаргінец
- Іван Чарота
- Іван Штэйнер

Адрас рэдакцыі:

220034, Мінск,
вул. Захарава, 19

Тэлефоны:

галoўні рэдактар,
намеснік — 284-66-73

Адрэсы:

- публіцыстыкі — 284-66-71
- пісьмаў і грамадскай
думкі — 284-95-62
- крытыкі
- і бібліяграфіі — 284-44-04
- прозы і паэзіі — 284-44-04
- мастацтва — 284-82-04
- бухгалтэрыя — 284-66-72
- Тэл./факс — 284-66-73

E-mail: lim_new@mail.ru

Адрас у Інтэрнеце:
www.lim.by

Пры перадацы прасьба
спасылацца на «ЛіМ».
Рукапісы рэдакцыя
не вяртае і не рэцэнзуе.
Аўтары допісаў у рэдакцыю
паведваюць сваё
прозвішча, поўнасьцю імя і
імя па бацьку, пашпартныя
звесткі, асноўнае месца
працы, зваротны адрас.
Пазіцыя рэдакцыі
можа не супадаць
з меркаваннямі
і думкамі аўтараў
публікацыі.
Набор і вёрстка
камп'ютэрнага цэнтру
РВУ «Літаратура і Мастацтва».

Выходзіць раз на тыдзень
па пятніцах.

Выдавец:

Рэдакцыйна-выдавецкая
ўстанова
«Літаратура і Мастацтва».

Друкарня Рэспубліканскага
унітарнага прадпрыемства
«Выдавецтва

«Беларускі Дом друку»
г. Мінск,
пр. Незалежнасці, 79.

Індэкс 63856
Наклад 3616
Умоўна друк. арк. 3,72
9.04.2008 у 11.00

Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 715
Заказ — 1847

Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

ISSN 0024-4686

9 770024 468001 0 8015

Назапашаны вялікі досвед

Мы працягваем друкаваць найлепшыя фрагменты радыёперадачы «Культурная прастора» спецыяльнага карэспандэнта Беларускага радыё Яны Хадоскі. Чарговым госцем эфіру стаў намеснік старшыні Белтэлерадыёкампаніі, вядомы журналіст, рэжысёр, грамадскі дзеяч Юрый Азаронак, які ўнёс свой важкі ўклад у творчую скарбніцу Беларусі на «Еўрабачанні» і атрымаў высокае дзяржаўнае званне заслужанага дзеяча культуры Рэспублікі Беларусь.

— Юрый Уладзіміравіч, вось пагадзіцеся, што ёсць падзеі ў жыцці, якія ў ідэйным парыванні яднаюць усіх нас разам. Вядома ж, я маю на ўвазе «Еўрабачанне». З такой пільнай увагай нашы гледачы назіралі за праектам «Еўрафэст». Мне здаецца, што тут выявіліся самыя лепшыя патрыятычныя пачуцці, таму што нашым людзям неабякава, хто і з якой песняй паедзе на «Еўрабачанне», дарослае або дзіцячае, і як будзе прадстаўлена наша Беларусь на гэтым прэстыжным еўрапейскім форуме.

— Ведаецца, я скажу шчыра, што на пачатку не вельмі ахвотна ўзяўся за гэтую справу. Чаму? Таму што, як і ў многіх, у мяне прысутнічала такое меркаванне, што папсовая песня нікому не патрэбна. Я ведаю філасофію, распавядаў аб войнах, чалавечых лёсах, а тут нейкі конкурс папулярнай песні. Але потым, пабываюшы на некалькіх конкурсах з нашымі дзеткамі, з дарослымі выканаўцамі, знайшоў для сябе такое маральнае апраўданне, што гонар і вартасць нашай краіны трэба адстойваць у любой сферы — у спорце, гісторыі, літаратуры або музыцы. Таму што папулярная музыка мае велізарны ўплыў на вялікую колькасць людзей, яе пастаянна слухаюць і заўсёды сочаць за артыстамі. І наша багатая на таленты краіна павінна годна прадстаўляцца на такіх прэстыжных конкурсах. І калі ў мяне з'явілася такое маральнае апраўданне сваёй працы, стала вельмі цікава займацца гэтай справай. Першыя ўдзельнікі ад Беларусі на «Еўрабачанні» былі не ў выгодным становішчы, таму што мы не ведалі нават схемы паводзін. Усё гэта прыходзіла з досведам. Зразумела, што трэба выбраць таленавітага чалавека, які можа добра праспяваць, з

добрымі знешнімі дадзенымі. Але калі яго не падрыхтаваць па тых стандартах, якія там неабходныя, то самы таленавіты чалавек можа папросту згубіцца.

— У нашай краіны назапашаны досвед удзелу ў «Еўрабачанні». Перамогі нашых дзетак, яркія выступленні дарослых артыстаў, гэта, можна сказаць, не выпадковае, а заканамернае. Гэта значыць, што праца пастаўлена на прафесійны ўзровень з дапамогай дзяржаўнай падтрымкі?

— Неяк кіраўнік «Еўрабачання» спытаў у мяне: «Як вам удаецца знайсці такіх таленавітых дзяцей?» А я яму распавёў аб тым, якая ў нас дзяржаўная палітыка падтрымкі талентаў з самага ранняга ўзросту: музычныя школы бясплатныя, шматлікія конкурсы, у якіх удзельнічаюць дзеці і выбіраюцца лепшыя, а дзяржава аказвае ім падтрымку. Толькі было б жаданне.

— Юрый Уладзіміравіч, вы кіраўнік дзіцячай і дарослай каманд «Еўрабачання». На сабе адчулі трыумф

перамог, горыч паражэнняў. Праўду кажучы, што чалавек, які хоць раз пабываў на «Еўрабачанні», марыць вярнуцца туды ізноў? Нават Наталля Падольская, якая была на нашым фінале «Еўрафэсту», таксама прызналася, як бы яна хацела ізноў паехаць на «Еўрабачанне» ад Беларусі.

— Я думаю, што жаданне вярнуцца туды ізноў у першую чаргу прысутнічае ў артыстаў, у маленькіх і дарослых, якія выходзяць на сцэну. Любы, хто выходзіў на сцэну перад вялікай аўдыторыяй, нават не ў якасці спевака, і змог яе захапіць, атрымаў такі прыліў адрэналіну, адчуў такі ўзлёт і вядома ж жадае перажыць гэта яшчэ раз. «Еўрабачанне», асабліва дзіцячае, — гэта адна дружная сям'я. Каманды ва ўсіх краінах ужо практычна склаліся, крышку людзі змяняюцца, але ў асноўным адны і тыя ж. І мы сустракаемся, як старыя добрыя сябры. У мяне выдатныя адносіны з расійскай камандай, украінскай, грузінскай. Мы загадзя рыхтуем адзін

аднаму сувеніры. Бо ў першую чаргу, калі мы створым свята для дзяцей, гэтую атмасферу павагі, узаемнай зычлівасці, яна перадаецца і гледачу. Там на самай справе ўсё па-чалавечы, па-добраму адбываецца — і гэта вельмі прыемна. Ну, а на дарослым конкурсе, вядома ж, прысутнічае большы запал. Там канкурэнцыя, вялікія грошы, будзем шчырымі. Таму што чалавек, які перамог на «Еўрабачанні», прыносіць вялікі прыбытак. Яго раскручваюць, ён становіцца брэндам адзення, модных паказаў, і дыскі з ягонымі песнямі добра разыходзяцца. Гэта сур'ёзная праца, дзе задзейнічаны вялікія тэхнічныя, матэрыяльныя сродкі і творчы патэнцыял. І, натуральна, дарослыя артысты — зоркі ў сваёй краіне. Яны неардынарныя, своеасаблівыя людзі, таму з імі вельмі цікава мець зносіны і назіраць за іх жыццём.

— Юрый Уладзіміравіч, сёлета нашу краіну на «Еўрабачанні» прадстаўляе Руслан Аляхно. Што б вы хацелі яму пажадаць?

— Руслан — таленавіты хлопец. І мы пераканаліся ў гэтым на фінальным канцэрце «Еўрафэсту». Канкурэнцыя была досыць сур'ёзная. Конкурс на самай справе атрымаўся, таму што, калі загадзя прадвызначаны пераможца ідзе па прыступках — гэта адно. Іншая справа, калі прысутнічае спаборніцтва. Гэта мабілізавала ўсіх, і ўсе ўдзельнікі добра выступілі ў фінальным канцэрце. Але, паўтаруся, Руслан — вельмі цікавы, таленавіты хлопец, з добрай фактурай і тэлевізійнай знешнасцю. Вядома, нам з ім працаваць яшчэ і працаваць: па англійскім вымаўленні, пастаноўцы вакалу, харэаграфіі. Але я яшчэ раз адзначу, што ў нас ёсць добры досвед па падрыхтоўцы выканаўцаў. Усё распісана аргкамітэтам да дробязей: выраб кружэлак, канцэртны тур, нават адпачынак прадугледжаны, каб аднаўляцца пасля паездак, і мы дакладна выконваем план гэтага мерапрыемства. Прынамсі, не парушылі яшчэ ніводнага пункта. І паводле гэтага плана будзем старанна рыхтаваць нашага патэнцыйнага пераможцу — Руслана Аляхно.

Літ-абзац

ВІЦЕБСКАЯ ВОБЛАСЦЬ

2008 год аб'яўлены ЮНЕСКА годам Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. Да гэтай святочнай даты бібліятэкары Талачыншчыны арганізавалі кніжныя выставы і тэматычныя паліцы: «Дудар беларускі», «Ён душой і словам служыў Беларусі», «У сховах памяці і сэрца». Чытачы бібліятэк могуць пазнаёміцца з творами В. Дуніна-Марцінкевіча, даследаваннямі вядомых літаратуразнаўцаў (Я. Янушкевіча, В. Рудакоўскага, Ю. Пшыркова), гісторыкаў (М. Доўнара-Запольскага, У. Дзянісава), тэатральных дзеячаў.

ГРОДЗЕНСКАЯ ВОБЛАСЦЬ

У Гродзенскім абласным навукова-метадычным цэнтры адбылася творчая вечарына паэтэсы і выканаўцы ўласных песень Тамары Кашавой. Падчас яе творца прачытала свае вершы, прысвечаныя гораду Ваўкавыску, яго цудоўным мясцінам і людзям, праспявала песні, музыку якіх напісала сама. Тамара Кашава з'яўляецца аўтарам кнігі вершаў, выдадзенай у Мінску сумесна з другой яе таленавітай зямлячкай Тамарай Мазур. Зборнік пад назвай «Ваўкавыск — радзімка Беларусі» быў прымеркаваны да тысячагадовага юбілею горада.

МАГІЛЁўСКАЯ ВОБЛАСЦЬ

Літаратурна-дакументальная выстава «Беларускі Дудар» разгарнулася ў адзеле беларускай і краязнаўчай літаратуры Магілёўскай абласной бібліятэкі. Яе мэта — найбольш поўна прадставіць літаратуру пра жыццёвы і творчы шлях Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, творы пісьменніка. Экспазіцыя ўключае ў сябе шматлікія дакументы, фотаздымкі, работы мастакоў. Цудоўным дапаўненнем да выставы стала літаратурная вечарына «Ён першы сеяў зярняты», якая адбылася ў бібліятэцы.

ГОМЕЛЬСКАЯ ВОБЛАСЦЬ

Музей рэдкай кнігі адкрыўся ў Гомельскай абласной бібліятэцы. Фонд музея змяшчае каля 14 тысяч рарытэтаў. У аснове экспазіцыі — фамільная кніжная калекцыя князёў Паскевічаў, самае ранняе выданне якой датавана XVI стагоддзем. Прыцягваюць увагу сваёй эксклюзіўнасцю рукапісы XVIII—XIX стст. на арабскай, персідскай, турэцкай мовах, гістарычны слоўнік з бібліятэкі Напалеона Банапарта і г. д.

Старадаўнія царкоўныя кнігі можна пабачыць на выставе «У истоках печатного слова» Мазырскага аб'яднанага краязнаўчага музея. Экспазіцыя, прысвечаная памяці беларускага

асветніка Канстанціна Астрожскага, уключае рукапісныя і друкаваныя кнігі XVII—XVIII стст. на стараславянскай мове. Сярод іх — рэдкія экзэмпляры рукапіснага малітва-слова і нотнага зборніка. Практычна ўсе фаліянты былі надрукаваныя ў манастырскіх друкарнях Кіева і Пачаева, заснаваных Астрожскім. Старадаўнія кнігі ўзятая з фондаў царкоўна-археалагічнага кабінета Тураўскай епархіі. Шырокая аўдыторыя яны дэманструюцца першы раз. Гэтыя выданні складуць аснову будучага музея, які мяркуецца адкрыць ў тураўскім епархіяльным упраўленні.

МІНСКАЯ ВОБЛАСЦЬ

Група пісьменнікаў СПБ Мінскай вобласці наведвала факультэт памежных войскаў пры Інстытуце нацыянальнай бяспекі Рэспублікі Беларусь. Адбыўся «круглы стол», у якім бралі ўдзел камандаванне факультэта і каля 60 слухачоў, што праходзяць курс навучання пры ўстанове. Падчас мерапрыемства выступілі паэты і празаікі Міншчыны. Прадстаўнікі Мінскага абласнога аддзялення расказалі пра творчыя планы пісьменніцкай арганізацыі і перадалі ў бібліятэку інстытута кнігі. Такія сустрэчы вырашана праводзіць з кожным новым наборам слухачоў.

Падрыхтавала Ганна КОТ